

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL İNCELEMELER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME VE PROPAGANDA:
YENİ CUMHURİYET'İ TANITMAK,
***LA TURQUIE KEMALISTE* DERGİSİ (1934-1948)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

111611037

BÜŞRA TÜRKAN-OKUMUŞ

İSTANBUL, 2017

**TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME VE PROPAGANDA:
YENİ CUMHURİYET'İ TANITMAK,
LA TURQUIE KEMALISTE DERGİSİ (1934-1948)**

**MODERNISATION AND PROPAGANDA IN TURKEY:
INTRODUCING THE NEW REPUBLIC,
LA TURQUIE KEMALISTE (1934-1948)**

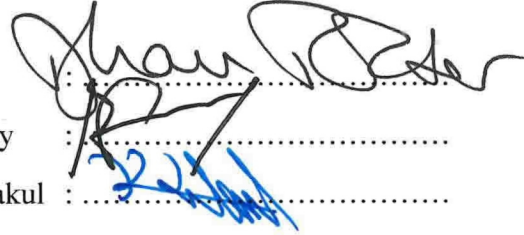
Büşra Türkan-Okumuş

111611037

Tez Danışman: Prof. Dr. Ayhan Aktar

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Bülent Somay

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Kahraman Şakul

Tezin Onaylandığı Tarih : 26.05.2017

Toplam Sayfa Sayısı: : 129

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

1- Erken Cumhuriyet Dönemi

1- Early Republican Period

2- Propaganda

2- Propaganda

3- Türkiye'de Modernleşme

3- Modernisation in Turkey

4- Yeni kimlikler

4- New Identities

5- Yeni Türkiye

5- New Turkey

6- "La Turquie Kemaliste"

6- "La Turquie Kemaliste"¹

¹ 1934 – 1948 yılları arasında Yeni Türkiye'yi tanıtmak için yayınlanan derginin adıdır.

ÖZET

“Yeni”yi “eski”den ayırmak Cumhuriyet’in başat argümanı olarak birçok alanda etkisini göstermiştir. Bu dönemde yeni bir rejim, yeni Türkiye, yeni toplum, yeni yaşam biçimi, en önemlisi yeni bir vatandaş oluşturmak amaçlanmıştır. Toplumunu oluşturan tüm unsurların modernize edilmiş halini; diğer bir deyişle güncel versiyonlarını normalleştirme ve benimsetme çabaları, bilhassa kadın, erkek ve çocuk üzerinden rollerin tekrar tanımlanması ve uygulanması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda Cumhuriyet’in ideal vatandaşlarını oluşturma sürecini hızlandırmak ve “Yeni Türkiye”nin propagandasını yapmak amacıyla 1934-1948 yılları arasında *La Turquie Kemaliste* adlı bir dergi yayınlanmıştır. Bu dergi aracılığıyla, uluslararası arenada, “Yeni Türkiye”nin hedeflenen biçimde yansıtılması; buna yönelik fotoğraflar basılması ve bu fotoğraflar üzerinden kadının, erkeğin ve çocuğun Cumhuriyet’in kendilerine biçtiği “ideal” kimlikleri ve yaşam biçimini yansıtması Türkiye’yi modernleştirecek ve yeni Türkiye’nin, Batılı ülkeler tarafından kabul görmesini sağlayacaktı. Bu çalışmada, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde söz konusu amacı gerçekleştirmek için propaganda faaliyetini üstlenen *La Turquie Kemaliste* dergisi incelenmiş ve modern insanı yaratma sürecine katkıları araştırılmıştır.

ABSTRACT

Being the first and foremost argument of the Republic, distinguishing “new” from “old” has had a huge impact on many areas. In this period, a new regime, a new Turkey, a new society, a new lifestyle, and most importantly new citizens were aimed. The efforts to make the modernized and updated version of the society normal and internalized brought the necessity to redefine and apply the roles of women, men and children. As an outcome of this need, to fasten the process of creating ideal citizens of the Republic and to introduce “new” Turkey internationally, a magazine called *La Turquie Kemaliste* was published between 1934-1948. Reflecting “new” Turkey as aimed, showing the idealized identities implemented on women, men and children by the Republic through manipulative photographs would lead Turkey to its recognition as modern and help its acceptance on an international platform. In this study, *La Turquie Kemaliste* which had propaganda purposes trying to achieve the goal stated previously, has been analyzed and searched for the contributions it had to create the modern citizen.

TEŞEKKÜR

Uzun zaman sonra tamamlayabildiğim bu çalışma yalnızca benim değil. Hayatıma dokunan herkesin bu işte katkısı var.

Öncelikle ailemin... Bugüne kadar aldığım her kararda arkamda duran, yaptığım her işte maddi manevi sonsuz destek sağlayan, kendimi bulmama yardım eden ve beni bugünlere getiren annem, babam, ablam... Benim ailem olduğunuz için sonsuz şükürler olsun. Bu süreçte daima yanımda olduğunuz için minnettarım.

Aradan yıllar geçse dahi, benimle çalışmayı kabul edip tezi konusunda içeriğine kadar şekillendirmeme ve kağıda dökmeme her seferinde farklı vizyonlar katarak yardımcı olan, kapısı öğrencilerine daima açık ve her ihtiyaç duyduğumda ulaşip danışabildiğim kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Ayhan Aktar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezin içeriğinde ve Almanca-Fransızca çevirilerinde gecesini gündüzüne katarak elinden gelen tüm desteği sağlayan ve yükümü çokça hafifleten, bu süreçte maddi manevi yanımda olan değerli dostum Melike Ubuz'a katkılarından ötürü çok teşekkür ederim.

Tez için birçok kaynağa kolaylıkla erişim ve huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan İSAM'a; kütüphanede olmayan kaynakları talep ettiğimde en kısa zamanda temin eden İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi'ne; çalışmalarımın bir kısmını gerçekleştirdiğim Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'ne ayrıca

teşekkür ederim. Bütün bu olanaklar bu yoğun geçen dönemi hafifleten etkenler oldu.

Benim için epey stresli, koşturmalı ve yoğun geçen bu dönemde, arada bir beni tezden uzaklaştırarak dinlenmemi, keyifli vakit geçirmemi ve yaşamının çok güzel olduğunu hatırlamamı sağlayan isimlerini sıralamakla bitiremeyeceğim çok kıymetli arkadaşlarıma hayatımdaki varlıkları için çok teşekkür ederim.

Eşim... En büyük desteğim. Eşim olmasaydı, bu tezi yazamazdım. Bu uzun süreçte, bana bütün koşullarda destek olduğun her dakika için büyük minnet duyuyorum. Bu süreci benim için güzel ve verimli kılan sendin. Beni her zorlandığımda rahatlattığın, sıkıldığımda dinlediğin, hayatımızın dengesinin biraz şaşmış olmasını dert etmediğin ve tezimin içeriğinde, birleştirilmesinde, son haline gelmesinde bütün bilginle ve birikiminle bana yardım ettiğin için çok çok teşekkür ederim.

İçindekiler

Özet / Abstract	iii
Teşekkür	v
1. Giriş	1
2. Sultan II. Abdülhamid'den Erken Cumhuriyet'e Modernleşme	9
3. La Turquie Kemaliste	23
3.1 Oluşum Süreci	23
3.2 La Turquie Kemaliste'in Fiziki Yapısı	27
3.3 Dergideki Giriş Yazıları	30
3.4 Anlatım Biçimi Metin Olan Bölümler	37
3.5 Derginin Anlatım Biçimine Göre İncelenmesi	48
4. La Turquie Kemaliste'te Kadın, Çocuk ve Aile Meseleleri	55
4.1 Toplumun Varisi: Çocuk	89
4.2 Modern Ailenin İnşası	108
5. Sonuç	122
Ek 1	130
Ek 2	134
Ek 3	137
Kaynakça	158

GİRİŞ

Toplumsal farklılıklar çoğu zaman kültürel ve sosyal açıdan muazzam bir mozaik oluştursa da Türkiye’de farklılıklara dair bakış açısı hep daha değişik boyutlarda ele alınmıştır. Yaşam tarzı ve görüşler odağında değerlendirilen bu farklılıklar, birçok insan tarafından kendinden olmayanı dışlamak olarak algılanmıştır. Bu durumun en büyük sebeplerinden biri, genelde hakim kesim tarafından tanımlanan ve uygulatılmaya çalışılan ideal kimlik oluşturma kaygısıdır. Daha çok siyasilerin, kendi görüşleri doğrultusunda şekillenen bu kimlikler, dayatılan kalıplara rahatça uyum sağlayanlar açısından bir problem olarak görülmezken, toplumun farklı görüşlere sahip başka kesimlerinde bu kadar rahat karşılanamamaktır. Her düşünce yapısının kendine has bir ideal kimlik algısı olsa ve çeşitli durumlarda toplumsal ayrışmalar yaşansa ve bunların hepsi incelemeye, yazmaya değer mühim konular olsa da bu tez, ideal yaşam biçiminin ve ideal kimliklerin net bir şekilde belirlendiği ve uygulanmaya çalışıldığı Erken Cumhuriyet Dönemi’ne odaklanmaktadır. Bu dönemin, kimlik meselesinde çok aktif olmasının en büyük nedeni, Türkiye’nin eski kimliğiyle asla Batılı bir devlet olamayacağı kaygısından ileri gelmiştir. *La Turquie Kemaliste*’in baş yazarlarından olan Falih Rıfkı Atay’ın anılarında bahsettiği gibi, Mustafa Kemal zihniyette Batılı ve Batı medeniyetini kucaklamış bir figürdür ve Doğu kelimesine dahi tahammülü yoktur.¹ Bu görüşle yola çıkan Kemalist elitler, Osmanlı Devleti’nin gölgesinde “geleneksel” bir yaşam biçimi sürdüren bireylerle yeni Türkiye’nin, Batılı sistemde bir yer edinemeyeceğini düşündükleri için kimlik

¹ Aktaran Bülent Somay, *The Psychopolitics of The Oriental Father* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014), 127.

oluşturma çalışmalarına hız vermişlerdir. İdeal kadının, erkeğin ve çocuğun modern kimlikleri ve yaşam tarzlarıyla tanımlandığı bu sürecin yankılarının toplumsal ayrışma ve kendinden olmayana saygı duymama bazında günümüze uzanmış olması, bu tezin ortaya çıkmasında en önemli motivasyon olmuştur. Herkesin hayatına bir şekilde etki eden basmakalıp tanımlamalar, çok kez farklı isimler tarafından başka kanallarla irdelenmiş olsa da, bu tezin birincil kaynağı olan *La Turquie Kemaliste* dergisi üzerinden kadın, modern aile, ocuk gibi kavramların incelenmesi, bu konuya yeni bir boyut kazandırma amacını gütmüştür.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde, *La Turquie Kemaliste* dergisinin tasarlanmasının en büyük amacı, Avrupa'ya, Türkiye'nin Osmanlı Devleti ile bir bağı kalmadığını, Osmanlı Dönemi'nin "gerici" tavrının yeni Türkiye'de var olmadığını ve Türkiye'nin Batı sisteminde kendisine yer bulacak kadar modernleştiğini ispat etmek olmuştur. Bunun için, yeni Türkiye'yi Osmanlı Devleti'nden ayrı tutacak bütün yeni faaliyetlerin, kurumların, ideolojilerin, kadın, erkek ve ocuk figürlerinin en modern halleriyle sunulması, derginin en büyük hedefi olmuş ve bunların net bir şekilde gözler önüne serilmesi için başarılı bir fotoğrafçı olan Othmar Pferschy'nin ektiğı fotoğraflar derginin ana malzemesi olarak kullanılmıştır. 1934-1948 yılları arasında kırk dokuz sayıyla yayımlanmış olan bu dergi, çoğunlukla Fransızca olmak üzere, Almanca ve İngilizce makalelerle yeni Türkiye'yi dünyaya tanıtmaya hedefinin araçlarından olmuş ve Kemalist rejimin en önemli propaganda malzemesi olarak adlandırılmıştır. Bu şekilde adlandırılmasından ve derginin Fransızca, Almanca ve İngilizce

yayımlanmasından da anlaşılacağı üzere, derginin hedef kitlesi, Batı okurudur ve en önemli amaçlarından biri yurt dışında Türkiye’yi temsil eden Münir Ertegün gibi siyasi figürlerin Batı gözünde itibarını artırmaktır.² Bu bağlamda dergi, her ne kadar amacı doğrultusunda kusursuz bir şekilde yayımlandıysa da birçok çelişkiyi de beraberinde getirmiştir. Toplumun küçük bir kesiminin hayatının aktarıldığı dergi, Türkiye’nin o dönemdeki vaziyetini yansıtmaktan ziyade, hayali kurulan Türkiye’yi yansıtmıştır. Örneğin, 4. bölümde de değinilecek olan kadınların dergide yansıtılma biçimi, Türkiye’nin gerçeğine bütünüyle hitap etmemekle birlikte daha çok amaçlanan kadın kimliğini ön plana çıkarmaktadır. Aynı şekilde, Osmanlı Devleti’ni “karanlığa teslim olmuş” ve “gerici bir toplum” olarak adlandıran Kemalist elitlerin, bunu yaparken II. Abdülhamid gibi modernist figürleri, belki de “muhafazakar modernleşme” anlayışından duydukları rahatsızlık sebebiyle görmezden gelmeyi yeğlediklerini söylemek imkansız değildir. İlginçtir, II. Abdülhamid Dönemi, Osmanlı Devleti’nin modernleşme çabalarını temsil eden bir dönem olmakla birlikte, bunu Batı dünyasında duyurma ve modern Osmanlı Devleti’nin tanıtılmasının amaçlanması açısından Kemalist rejimle ciddi benzerlikler göstermektedir. Bu bağlamda, modernleşme çabalarının Erken Cumhuriyet Dönemi öncesinde çoktan başladığı ifade edilen 2. bölümde, bu çabanın II. Abdülhamid ve Erken Cumhuriyet Dönemi’nde hangi yollarla gösterildiğini incelemek ve söz konusu iki dönem arasında yöntem açısından var olan benzerliğin irdelenmesi hedeflenmiştir.

² O dönemde Washington Büyükelçisi olan Ertegün, *La Turquie Kemaliste* için “benim siyasi itibarımı artıran eser” yorumunda bulunmuştur. Bkz. Vedat Nedim Tör, *Kemalizmin Dramı* (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980), 24.

II. Abdülhamid Dönemi'nde ivme kazanan bu çaba, o dönemde kendini uluslararası düzenlenen fuarlarda ve bizzat II. Abdülhamid tarafından hazırlatılan ve propaganda amacı güden fotoğraf albümlerinde göstermiştir. Yurt dışında düzenlenen bütün büyük fuarlara katılım noktasında büyük bir titizlik gösterilen bu dönemin, modernliği ispat konusunda aşama kaydetmiş olduğu fuarlardaki sergi pavyonlarının modern tasarımlarından kolaylıkla anlaşılmalıdır. Batı dünyası içinde yer edinmenin modernleşmeyle doğru orantılı olduğu düşünülen bu dönemde gösterilen çabalar, Erken Cumhuriyet Dönemi'ne de uzanmıştır. Kemalist ideolojinin önemli bir politikası haline gelen Batılılaşma ve Batı'yı Türkiye'nin gerçekten modernleştiği konusunda ikna etme çabası, tıpkı II. Abdülhamid döneminde olduğu gibi, sergiler ve fotoğraflar üzerinden yansıtılmaya çalışılmıştır. Her ne kadar bu çaba aynı yollarla ve aynı düşünceler doğrultusunda sergilenmiş olsa da bu iki dönem, modernleşmeyi ele alış biçimi açısından farklılık göstermektedir. II. Abdülhamid Dönemi'nde modernleşme, Batı'nın ileri yönlerini benimseyerek öz kimliğin muhafazasına dayanmaktadır; ancak Kemalist rejim için modernleşme, Batılı yaşam tarzının daha çok benimsendiği ve bununla birlikte "gerici" kabul edilen Osmanlı Dönemi'nden ayrı tutulan yeni bir toplum anlayışını temsil etmektedir. Bu temel farka rağmen, iki dönemin ortak yönünü temsil eden Batı'ya ülkenin modernleştiğini ispat etme kaygısı, bu bölümde çeşitli örneklerle ele alınmıştır.

İki dönem arasındaki modernleşme algısının farklılığı ise, 3. bölümde detaylı bir biçimde ele alınan ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nin en mühim propaganda çalışması olan *La Turquie Kemaliste* dergisinde görmek mümkündür.

Zira yaşam biçiminin tamamen Batılı ideallere göre yansıtıldığı dergi, yeni Türkiye'nin Batı'ya açılan en önemli kapısı niteliğindedir. Kırk dokuz sayı incelenerek düzenlenen 3. bölümde, derginin hazırlık aşamaları ve çıkış noktasına değinilmiş ve her sayı, içindeki makaleler, yazarları, anlatım biçimleri ve işledikleri konulara göre kategorize edilmiştir. Bunun yapılması, hangi konunun ne kadar işlendiğini görmek ve bu içeriği grafiklendirmek adına kolaylık sağlamıştır. Bununla birlikte derginin nispeten daha öznel tarafını temsil eden giriş yazılarının bazıları, altında yatan mesajlar ışığında incelenmiş ve o dönemin perspektifinden ele alınarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde, dergi anlatım biçimine göre metin ve fotoğraf olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Anlatım biçimi metin olan bölümlerde yer alan makaleler sayısal verileriyle birlikte bir grafik aracılığıyla aktarılmış ve yeni Türkiye'nin oluşum sürecinde en çok hangi konuların tercih edildiği ve bu konuların tercih sebebi olmasının altında yatan nedenler incelenmiştir. Son olarak, fotoğraflardan oluşan bölümlerin yeni ve idealize edilmiş Türkiye'yi tanıtmak için kadın, erkek ve çocuk figürlerinin Kemalist ideolojinin benimsemiş olduğu ideal tanımlar üzerinden nasıl yorumlandığına ve yansıtıldığına dikkat çekilmiştir.

Kemalist ideolojinin en çok üzerinde durduğu konulardan biri, Avrupa'ya değişimi en açık şekilde göstermekte fayda sağlayabilecek "kadın" olmuştur. Çünkü, Osmanlı Devleti'nin kaidelerine uygun bir biçimde hayatını sürdüren kadın, Batılı standartlara ve yaşam tarzına adapte edildiğinde yeni Türkiye'nin Osmanlı Devleti'nden daha Batılı bir yapılanma olduğu konusunda Avrupa'ya sunulacak hatırı sayılır bir sembol olacaktır. Kadının dönüşümünden sonra doğal

olarak değişime uğrayacak çocuk ve aile kavramı da yeniden tanımlanmış olacaktır. Bu minvalde, 4. bölümde, Kemalist ideolojinin kadın, çocuk ve aile kavramlarını modern vasıflara ulaştırmak adına nasıl yeniden tanımlamaya çalıştığı üzerinde durulmuştur.

Yüzyıllardır Osmanlı Devleti'nin "esareti" altında bulunduğu düşünölen kadının, Batılılaşma yolunda Türkiye'nin en önemli sembolü olacağı tasavvur edildiği için özellikle kadını yeniden tanımlama ihtiyacı doğmuştur. Osmanlı kimliğini hala taşıyan kadın, yerini Batı'nın yaşam tarzını benimseyerek modernleşmiş ve dolayısıyla aydınlanmış, özgür ve idealist Batılı kadına bırakmalıdır. Bu düşünceye göre, geçmişteki kimliğinden sıyrılamamış kadın ne kadar olumsuz biçimde yansıtılırsa, Batılılaşmış kadın o kadar yücelecektir. Kemalist elitler yeni kadını, toplumun her alanında aktif bir şekilde görmek istemişler; bu sebeple kadınların eğitim almasının, meslek sahibi olmasının önünü açmışlardır. Ancak, yeni Türkiye'nin bu anlamda ne kadar demokratik ve özgürlükçü bir ortam olduğu iddia edilmişse de yalnızca öğretmenlik, hemşirelik gibi domestik unsurlar içeren meslekleri yapmalarının doğru olduğu düşünölen; düzenli sporla vücutlarını güzel ve atletik hale getirmelerinin gerekliliğine inanılan kadınların, dördüncü bölümde de belirtildiği üzere, en yüce görevinin annelik olduğuna; ülkenin güçlü geleceği için eğitilmiş ve sağlıklı annelerden doğacak gürbüz evlatlara duyulan ihtiyaca vurgu yapılmıştır. Zira bu annelerden doğacak çocuklar, neslin ve ülkenin garantisi olarak görölmüş ve bu doğrultuda, çocukların da eğitimine büyük önem verilmiştir. Kız çocukların potansiyel anneler ve erkek çocukların potansiyel askerler olarak göröldüğü bu dönemde, eğitim

buna yönelik şekillendirilmiş; çocukların sağlıklı, eğitimli, kültürlü ve vatan sevgisi taşıyan bireyler olmaları gerektiği fikri ön plana çıkarılmıştır. Bu ideoloji, iyi işlendiğinde ise toplumun en küçük yapı taşı olan aileler, modernleşecek ve benimsetilen kurallar çerçevesinde kurulan düzenin devamını temin etmek için çalışacaklardır. Kemalist elitler, bu ideali gerçekleştirmek adına, kadını, çocuğu ve aileyi kendi ideolojileri çerçevesinde yeniden tanımlayarak kurdukları sistemin yerleşmesini ve devamını hedeflemişlerdir.

İdealize edilmişle gerçekte olan arasındaki tutarsızlığın elle tutulur sonucu olan *La Turquie Kemaliste* dergisi, yukarıdaki bilgiler ışığında, ülke genelinde kapsayıcı niteliği olmamasına rağmen, hayali kurulan bir Türkiye’yi, Batılı yaşam biçimini benimseyen insanları yansıtmayı tercih ederek politik tavrını belirlemiştir. Oysa dergi sayfalarına yansıyan ideolojilerin uygulama noktasında yön değiştirdiğini söylemek mümkündür ve bu durum da bu politik tavrın ve ideallerin özellikle kadınlar ve çocuklar açısından daha çok ataerkil bir ortamda filizlendiğini kanıtlar niteliktedir. Kemalist rejimin, kadınları “esaretten” kurtardığını ve onlara mutlak özgürlük sağladığını iddia etmesi ve bunu yaygın bir biçimde aktarması; ancak uygulama noktasında nispeten kısıtlayıcı bir tavır sergilemesi bu düzenin, aslında görüldüğü ve bilindiği kadar sınırsız yahut özgürleştirici olmadığı konusunda birtakım düşüncelere yol açmaktadır.

Erken Cumhuriyet Dönemi’nin, başta kadınlar olmak üzere, toplumun birçok kesimi için Batılı hayata geçişin sembolü olduğu düşüncesi, günümüzde dahi hala etkisini sürdürmektedir. Ancak, bu çalışmanın 4. bölümünde de değinildiği gibi, bahsi geçen dönem, özellikle kadınlar için mutlak bir özgürlüğün

sağlandığı veya modernleşmenin ilk defa gündeme alındığı bir dönem olmaktan uzaktır denilebilir. Zira modernleşme hareketleri ve kişisel hak ve hürriyetlerin ön plana çıkarılması Cumhuriyet'in ilk yıllarına özgü bir olgu değildir. *La Turquie Kemaliste*'in sayfalarında yansıtılan Türkiye, o dönemin gerçekçi bir resmi olmaktan uzaktır. Kadınlar ise tüm ataerkil sistemlerde olduğu gibi, özgürleştirmek adı altında belirlenen kurallar doğrultusunda hareket etmesi beklenen ve tek fonksiyonu Cumhuriyet'in değerlerine bağlı çocuklar yetiştirmek ve böylece ailelerin modernleşmesi yolunda öncülük yapmak olan bir unsur olarak algılanmıştır. Sonuç olarak, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde *La Turquie Kemaliste* dergisi aracılığıyla Batı'ya sunulan yeni Türkiye imajı, Batılı standartlara adapte olmuş bireylerin yaşam tarzlarını konu alan fotoğraflarla yansıtılmış olsa dahi, ülkenin genelinin yaşam tarzını temsil etmek noktasında yetersiz kalmış ve sonu gelmeyen ikilemlere yol açmıştır.

2. BÖLÜM

Sultan II. Abdülhamid'den Erken Cumhuriyet'e Modernleşme

Değişen dünyada hatırı sayılır bir yer edinme çabası Tanzimat Dönemi'nden günümüze uzanan uzun bir süreci yansıtır. Her ne kadar modernleşme kaygısı Erken Cumhuriyet Dönemi'nde somut adımlarla kendini gösterse de Osmanlı Dönemi'nde bu amaç doğrultusunda gerçekleşen icraatlara da değinmek gerekir. Erik Jan Zürcher,

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi tarih yazıcılığının (ve esasen bizzat Atatürk'ün büyük nutkunun) etkisinde kalan tarihçiler, modern Türkiye'nin doğuşunu bir tek adamın tek başına kazandığı bir başarı olarak resmetmişlerdir. Bu kitapta farklı bir resmin verilmesine girişildiği, okuyucunun gözünden kaçmayacaktır.³

derken Türkiye'de modernleşmenin Atatürk'ten önce başladığını; modernleşmeyi tam olarak anlayabilmek için Cumhuriyet öncesi döneme bakmak gerektiğini ima eder. Bu bağlamda, yakın tarihe şöyle bir göz atıldığında, Sultan II. Abdülhamid'in hüküm sürdüğü dönem, uluslararası organizasyonlara katılımın artması sebebiyle büyük önem teşkil eder. Bu organizasyonların başında gelen dünya fuarları, “ister gerçekten var olan, ister arzulanın olsun, her türden iktidar ilişkisinin ifade edildiği bir devasa ayinler silsilesi olarak görülebilir.”⁴ Bu ayinler şüphesiz birer gövde gösterisi olarak da değerlendirilebilir. Hepsinin temelinde olan, bu fuarların Erken Cumhuriyet Dönemi'nde olduğu gibi II. Abdülhamid

³ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 273.

⁴ Selim Deringil, *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji, II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)*, çev., Gül Çağalı Güven (İstanbul: Doğan Kitap, 2014), 171.

Dönemi'nde de “uygar bir imajı”⁵ yansıtma kaygısı taşıdığıdır. Bu pencereden bakıldığında iki dönemin de çokça ortak yönü olduğu anlaşılacaktır.

Osmanlı “fuar siyasası”nın iki temel amacından birinin Osmanlı İmparatorluğu’nu İslam Dünyası’nın önderi ama yine de uygar uluslar topluluğunun modern bir üyesi olarak temsil etmek; diğerinin ise Devlet-i Aliyye’nin saygınlığına en küçük bir aşağılama ya da hakareti anında püskürtmeye yönelik hazırda beklemek olduğunu öne süren Selim Deringil; bu durumu saygınlık saplantısı olarak değerlendirmektedir.⁶ Bu durumun, Batılı ülkelerde kötü bir imajla anılan Osmanlı Devleti’nin bu muameleye tepkisel yaklaşımıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Zira padişah II. Abdülhamid yabancı fotoğrafçıların Osmanlı Devleti’ni yansıtma biçimini bizzat eleştirir: “Avrupalı fotoğrafçıların çektiği fotoğrafların çoğu, Avrupa’da memalik-i mahrusa-i şahanemizi karalamak ve alçaltmak için satılmaktadır.”⁷ Bu karalama çabasının oluşturduğu kötü imajı düzeltmek; Osmanlı Devleti’nin modernleşme kararlılığını göstermek ve Avrupa sisteminin bir parçası olma arzusu konusunda Avrupa devletlerini ikna etmek için fuarlara katılım büyük önem arz etmekteydi.⁸ Öyle ki, Osmanlı Devleti 19. yüzyılda sekiz kez uluslararası sergiye katılmıştır.⁹ Bu sergiler düzenlendikleri tarihe göre şu şekilde sıralanabilir: 1851 Londra Sergisi, 1855 Paris Sergisi, 1862 Londra Sergisi, 1863 İstanbul Sergisi, 1867 Paris Sergisi, 1873 Viyana Sergisi, 1893 Chicago Sergisi ve 1900 Paris Sergisi. Anlaşılacağı

⁵ Age, s. 171.

⁶ Age, s. 171.

⁷ Age, s.173.

⁸ Zeynep Çelik, *Şark’ın Sergilenişi, 19. Yüzyıl Dünya Fuarlarında İslam Mimarisi*, çev., Nurettin Elhüseyni (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004), 39.

⁹ Gülgün Yılmaz, *Sinan Genim’e Armağan, Makaleler*, haz., Oktay Belli ve Belma Barış Kurtel (İstanbul: Ege Yayınları, 2005), 720.

üzere, Osmanlı Dönemi'nde de –bilhassa II. Abdülhamid Dönemi'nde- Erken Cumhuriyet Dönemi'nde olduğu gibi Batı'yı Türk toplumunun modernleştiği konusunda ikna etme çabası ön planda olmuştur.

Sultan II. Abdülhamid döneminde gerçekleşen en önemli fuarlardan biri 1893'te düzenlenen Chicago fuarıdır. Bu fuar, Osmanlı Devleti'nin tüm dünyaya, kimliğini muhafaza ederek ilerici bir vizyona sahip olduğunu gösterebileceği bir platform oluşturmuştur. Fuarda verilmek istenen mesaj, İmparatorluğun Müslüman ama yine de modern dünyanın bir üyesi olduğudur.¹⁰ Bu sebeple Osmanlı pavyonunun buna yönelik tasarlanması önem teşkil ettiği için, Jackson Park'ta Sultan Ahmed Çeşmesi'nin modern bir versiyonu inşa edilirken, İmparatorluğun modernleşme yolunda kaydetmiş olduğu gelişmeler ön plana çıkarılmıştır.¹¹

Resim 1: III. Ahmed Çeşmesi
(19.yüzyıl)

Resim 2: III.Ahmed Çeşmesi
(1893 Chicago Fuarı)

¹⁰ Ahmet Şamil Gürler, “1893 Şikago Dünya Fuarı'nda Osmanlı Hipodromu ve Şirket-i Hamidiye,” *Folklor/Edebiyat*, cilt:17, sayı:65, 2011/1, 9.

¹¹ Age, s. 9-10.

Bununla birlikte, Batı'ya ulaşmanın en yaygın biçimi olarak adlandırılabilir matbuat alanında da Chicago Fuarı'nda kullanılmak üzere bazı planlar yapılmıştır. Fuar esnasında, Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde bir gazetenin yayımlanmasının ve bu gazete aracılığıyla “Osmanlı sergisi ve memalik-i mahrusada görülen tüm gelişmelerin aktarılması”¹² imaj inşasında önemli görülmüştür.

Fuardaki Osmanlı mimarisi ve gazete yayınlarının hedefi, devletin modern bir vizyon edindiği; dolayısıyla sanılanın aksine Müslüman olmanın vizyon sahibi olmaya engel olmayacağını kanıtlamaya yönelikti. Ancak, bu çabaların belki de en önemlisi kişisel ilgi alanlarını bir devlet politikasına dönüştüren Sultan II. Abdülhamid'in verdiği emirle ABD ve İngiltere'ye gönderilmek üzere Osmanlı Devleti'ni birçok¹³ alanda yansıtan fotoğraf albümleri hazırlatması olmuştur. Böylelikle, egzotik görünmekten kaçmaya çalışan Osmanlı Devleti, modernliğinin simgelerini vurgulamak yoluyla meşruiyetini iddia etmiş oluyordu.¹⁴ Osmanlı İmparatorluğu'nun modern dünyada yer edinemeyecek gerici bir toplum olarak yansıtılmasından rahatsızlık duyan II. Abdülhamid, fotoğrafın; şahsını aydınlanmış ve diyarını gelişmiş yönleriyle yansıtacağına inandığını başkatibi Tahsin Paşa'ya şöyle aktarmaktadır: “Her resim bir fikirdir. Bir resim yüz sayfalık yazı ile ifade olunamayacak siyasi, hissi manaları telkin eder, onun için

¹² Deringil, 173-176.

¹³ Hazırlatılan fotoğraf albümleri Osmanlı Devleti'ni; savunma, endüstri, sağlık, eğitim, mimari ve doğal güzellikleri yansıtan karelerle tanıtmayı hedeflemiştir. Detaylı bilgi için bkz: Trish Greene, “The Abdülhamid II Photo Collection: Orientalism and Public Image at the End of and Empire,” (University of Mary Washington), 3.

¹⁴ Deringil, 168.

ben tahriri münderecattan ziyade resimlerden istifade ederim.”¹⁵ Belirttiği şekilde fotoğrafı İmparatorluğu tanıtmaya yol olarak seçen II. Abdülhamid, albümün fotoğrafçılığını büyük ölçüde İstanbul’da tanınmış Abdullah Biraderler’e bırakır. İçerdiği 1.819 fotoğrafla dönemin geçerli Osmanlı benlik imajının güvenilir bir dökümünü oluşturan koleksiyon, doğal manzaranın güzelliği, Bizans ve Osmanlı anıtlarının ihtişamı ve okul, fabrika, hastane, askeri tesis gibi modern kurumların gelişimini öne çıkarırken baskın olan Batılı bakışı oryantalist perspektiften kurtarmak adına, harem kızlarına ve iptidai meşgalelere yer vermemiştir.¹⁶ Bu bağlamda, manipülatif bir koleksiyon olan bu çalışma, William Allen’ın da söylediği gibi 19. yüzyılın resmi bir propaganda çalışması olmuştur ve hedeflendiği gibi;

Osmanlı erkeklerinin cahil, kana susamış otokratlar ve Osmanlı kadınlarının da pasif, erotikleştirilmiş köleler olduğu, Osmanlı İmparatorluğu’nun kendisinin de gelişmemiş ve teknolojik anlamda yetersiz kaldığı klişesi; yerini modern, düzenli ve yenilikçi bir devlet vizyonuna bırakmıştır.¹⁷

Modern bir imaj bırakmak için yapılan ve büyük zahmetlerle gerçekleştirilen bir başka plan da fuarda bir at meydanı kurulmasını öneren Osmanlı tebaasından Raci Efendi’ye aittir. Raci Efendi, Osmanlı ülkesinde yetişen Arap atlarının ve bu atları yetiştiren Bedevilerin binicilikte göstereceği hünelerinin fuarda büyük ilgi uyandıracığı düşüncesini bizzat padişaha iletip onay

¹⁵ Engin Özendes, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Fotoğrafçılık, (1839-1919)* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), 29.

¹⁶ Aktaran Çelik, 50-51.

¹⁷ Greene, 3.

aldıktan sonra ciddi uğraşlar göstermiştir.¹⁸ Raci Efendi'nin padişahın şanını artıracaklarını düşündüğü bu organizasyonun atları öne çıkarması elbette tesadüf değildir. Zira, fotoğraf albümlerinde de epey yer verilen atlar, “Sultan Abdülhamid'in, 19. yüzyıl sonunda Benedict Anderson'ın ‘uygar’ monarşinin ‘yarı standart tarzı’ adını verdiği şeyin parçası olmak için gösterdiği çabayla ilgiliydi.”¹⁹ Nitekim öz kültüre ait olan atlarla ve binicilikle özgün ve medeni bir imaj yaratma çabası, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde de, sonraki bölümlerde ele alınacağı gibi, kendini farklı formlarda gösterecektir.²⁰

Batı'ya karşı ne kadar Batılı olduğunu göstermeye çalışan Osmanlı Devleti, 1900'de Paris'te düzenlenen fuarda, “Türk günlük yaşamına ve göreneklerine dayanan, ama icranın ‘Avrupalı kulaklara hoş gelmesini’ sağlamak amacıyla İtalyanca müzikle süslenmiş olan ‘operetler’ sahneye koydu.”²¹ Başka bir deyişle, Osmanlı Devleti bu fuarda yerel kültürünü, Batı kültürüne ait operetler aracılığıyla aktarmayı tercih etmiştir. Her ne kadar toplum düzeninde Batılı kültürün uygulandığı, operetler aracılığıyla 1900'lerde yansıtılsa da, Cumhuriyet kurulduktan sonra dahi, bu durumun ne kadar gerçek olduğu tartışılmaya devam edecektir. Zira durum aktarıldığı gibidir:

Türkler ‘Batı toplumunun dışlanmış kesimi olmak gibi kötü bir durumdan kurtulmak adına, bu topluluğun asil üyelerinden biri olarak kabul edilmenin yolunu aradılar’. Belirli yönlerden kendilerini Batılılaşmış ve çağdaşlaşmış bir toplum olarak kanıtlamayı başardılar. Avrupalılar arasında ise Türkiye'nin aslen Batılı olmadığı, Avrupa topluluğunun

¹⁸ Gürler, 4.

¹⁹ Aktaran Deringil, 169-170.

²⁰ Atlar ve binicilik, çalışmanın 3. bölümünde incelenecek olan Erken Cumhuriyet propoganda aracı *La Turquie Kemaliste* dergisinde de sıklıkla yer alarak bu iki başlığın uygar bir kültür ve görünüm yolunda kilit birer rol oynadığını yansıtmaktadır.

²¹ Çelik, 26.

içerisine burnunu sokmaya çalışan dışarıdaki bir yabancı olduğu algısı değişmemiştir. Zafer Şenocak'ın da dediği gibi 'bir Türk, Kuran okur; operaya gitmez' düşüncesi mevcuttur. Avrupalıların gözünde Türkler 'acayip bir millet' olarak kalmıştır.²²

Aynı kaygıyı, 1939 New York Dünya Sergisi'ne 10 ay kala bir gece Vedat Nedim Tör²³'ü arayarak yardım isteyen Şakir Kesebir'in de taşıdığı, "Dünyaya rezil olacağız." ifadesinden net bir şekilde anlaşılmaktadır.²⁴ Çünkü, "dünyaya rezil olmak" Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren çok çalışarak akıllarda yeni bir imaj yaratmaya çabalayan Kemalist rejimin en büyük kaygılarından. Zira yarattıkları yeni imajın Batılı standartlara uygun olduğunu ve bu bağlamda Türkiye'nin geçmiş yıllara nazaran daha modern olduğunu göstermek adına bu sergi bir onur meselesidir; dünyanın matbuat hareketleriyle takip ettiği yeni Türkiye'nin somut bir şekilde gözler önüne serileceği gerçek bir ortamı temsil etmektedir. Bunun önemini Vedat Nedim Tör şu şekilde aktarır:

1939 New York Dünya Sergisinin ana fikri "Yarının Dünyası" idi. *Biz, Atatürk Türkiye'si olarak yarının dünyasına çok şeyler katabilecek bir fikir malzemesine sahiptik. Devrimlerimizin gerçekleştirdiği bütün şiarlar, genel siyasetimizin sulhçü ve yapıcı karakteri, bu anlamdaki bir sergi için çok kuvvetli kozlarımızdı. Ayrıca, Amerika'da savaşçı, fanatik, otokratik, medeniyet düşmanı, haremli, acayip kıyafetli, hatta renginden bile şüphe edilen Türk toplumunu yeni rejimimizin ışığı altında göstermek için bu sergi büyük bir fırsattı.*²⁵

²² Kevin Robins, "Interrupting Identities: Turkey/Europe", *Questions of Cultural Identity*, ed. Stuart Hall ve Paul du Gay (London&Thousand Oaks&New Delhi: Sage Publications, 1996), 65.

²³ Vedat Nedim Tör, 1933 yılında Matbuat Umum Müdürü olarak atanmış ve bu görevi 1937 yılına kadar icra etmiştir. *La Turquie Kemaliste* dergisi, Tör'ün fikri ve önderliğiyle yayınlanmaya başlanmıştır.

²⁴ Vedat Nedim Tör, *Yıllar Böyle Geçti* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 43.

²⁵ Tör, 44.

Nitekim, bu fırsatın nasıl yeni Türkiye lehine değerlendirilebileceğine dair umutlarını ve beklentilerini sergi hazırlıkları hakkında Refik Saydam'a yazdığı mektupta kaleme alan Tör, dönemin ileri gelen mimarlarından olan Sedad Hakkı Eldem'in sergi için Türk mimarisine sadık kalarak modern ihtiyaçlara uygun bir tarzda stilize ederek tasarladığı binanın diğer milletlerin binaları yanında çok daha cazip olduğunu; her ne kadar görevi çok geç üstlenmiş olsa da sergi açılışına kadar işlerin yoluna konulacağını söyler ve ekler:

Açılış gününü müteakip New York'un tanınmış üç hastanesine Madam Bristol, Sefirin hanımı ve diğer tanınmış sosyete kadınlarından bir grup giderek Türkiye Hey'eti namına hastalara neşriyatımızdan, lokum, incir, ve sigaradan mürekkep hediye paketleri dağıtacaklardır.²⁶

Bu jestin orada büyük bir etki yaratacağını düşünse de, Tör geçmişten gelen bazı hayal kırıklıklarından da bahsetmeden edemez. Batılı olmaya çalışırken "taklitçilik"ten kurtulamama durumundan duyduğu rahatsızlığı 1930 Leipzig Fuarı'nda Türk pavyonunda cereyan eden bir hadise aracılığıyla aktarır. Türk likörlerini tatması için davet edilen bazı likör ithalatçıları; likörlerin kalitece mükemmel; ancak şişelerin, etiketlere varıncaya kadar "taklit" olduğunu söylemesi üzerine Tör, yaratıcı gücü harekete geçirecek bir sistem kurulması gerektiğini tavsiye eder.²⁷ Bu utanç veren tecrübelerin ışığında, New York sergisine ayrı bir ehemmiyet göstererek yabancı basından umduğu övgüleri alır. Aralarında *World Telegram* ve *News Record* gibi gazetelerin yer aldığı listede belki de en göze çarpanı *New York Times* gazetesinden alınan övgüdür: "Türk

²⁶ Bkz, Ek 1, s. 2.

²⁷ Tör, 46.

pavyonu uzun asırları dolduran Türk kültürü ile garp dinamizminin ahenkli imtizacını canlı bir şekilde ifade etmektedir.”²⁸

Ana fikri “Yarının Dünyası” olan New York fuarını, Batı’da Osmanlı Devleti ile bağdaştırılan otokratik, medeniyet düşmanı, haremlı imajı yıkmak için iyi bir fırsat olarak gören Vedat Nedim ve çağdaşlarının aslında büyük gayretinin altında Arnold Tonybee’nin ifade ettiği ve Avrupalılarca sıkça dile getirilen sabit fikri kırmak yatar: “Türklerin, Batı’nın değerlerini ve standartlarını özümsemeleri gerektiğine dair bir talep olduğu gibi aynı zamanda ne kadar denerlerse denesinler, bunu başarmalarının imkansız olduğuna dair de bir inanç mevcuttur.”²⁹ Bu sabit fikirden yola çıkarak yapılacak tek şeyin toplumu köklerinden arındırarak yeni bir yapıya evrilmesini sağlamak olduğunu düşünen Kemalist rejim temsilcileri, bu motivasyonlarını bizzat Atatürk’ün şu ifadeleriyle pekiştirme fırsatı bulmuşlardır: “Kendimizi sınırlarımız içerisine kapatıp dış dünyayı görmezden gelemeyiz. Gelişmiş ve uygar bir ulus olarak, çağdaş medeniyetin ortasında hayatımızı sürdürmeliyiz.”³⁰ Medeniyeti Batı dünyası ve kültürü ile özdeşleştiren bu yaklaşıma göre toplumsal dönüşüm fikrinin gittiği yönün doğurduğu gereklilik Stephane Yerasimos’un ifade ettiği gibi : “uygar bir toplumun temsilcileri olarak gözükme adına, insanları uygarlaştırmaktır.”³¹ Ne var ki; Kemalist elitlerin görüşüne göre, asırlarca Osmanlı İmparatorluğu’nun hüküm sürdüğü, kuralları koyduğu, yaşam biçimini belirlediği topraklarda yaşayan insanların, Kemalist rejimin arzu ettiği ölçüde “Batılı”, “modern”

²⁸ Tör, 45.

²⁹ Robins, 66.

³⁰ Age, 67.

³¹ Age, 67.

görünmesi bir gecede olacak iş değildi. Ülkenin batısında –özellikle şehirlerde- Batılı olma yatkınlığı fazlaydıysa da; Anadolu halkı bu konuda daha muhafazakar; kimliğini, benliğini, yaşantısını değiştirmeye daha kapalıydı. Bu yüzden, Batılı yaşam tarzı pratikleri henüz toplumun geneline hitap etmese de, büyük şehirlerde yaygınlaşmaya çoktan başlamıştı.

Sultan II. Abdülhamid'in modernleşme anlayışını temsil eden yerel kültürün muhafaza edilerek, Batı'nın ileri teknolojisini, bilimsel çalışmalarını, kültürel hayat tarzını edinme fikri; Erken Cumhuriyet'te başka bir boyuta taşınmıştır. Kemalist elitler, modernleşmenin yerel kültürü koruyarak tam anlamıyla gerçekleşmeyeceğine inandıkları için bugünü ve yarını geçmişten bağımsız bir şekilde tasarlamayı tercih etmişlerdir: Modern olabilmek için geçmişi geçmişte bırakmak gerekli görülmüştür. Bu görüşe göre arada kalmak, “gerici” olduğu düşünülen Osmanlı Hükümeti'nin gölgesinde kalmak demektir. Buna getirilen çözüm ise; geçmişin üzerine sünger çekmek; toplumsal hafızayı sıfırlamak olmuştur. Kemalist elitlere göre çağdaşlık ilkelerini uygulamanın tek yolunun, tarihsel ve geleneksel kültüre engellemeler getirmek olduğunu ifade eden Kevin Robins, yeni ve mantıklı bir dünya görüşünün önünü açmak için kültürün; dine dayalı, anlaşılması güç ve batıl inançlar üzerine kurulmuş yaşam biçimlerinden arındırılması gerektiği düşüncesinin hakim olduğunu belirtir. Başka bir deyişle, Robins, kültürün “medeni” hale gelmesi için, yerel kültürün çağdaşlık öncesi sahip olduğu bazı özelliklerden kendini temizlemesi gerektiğinin yaygın bir düşünce olduğunu savunmaktadır ve bu gerekliliğin sonucu olarak toplumsal hafızanın bastırılmış olduğunu öne sürmektedir. Buna göre, çağdaş Türk kimliği

her ne kadar Batı kültürünün özümsemiyle şekillenmiş de olsa, çeşitli olumsuzlukların bir ürünü olarak kabul edilebilir ve Türk toplumunun ‘baskı görme konusunda tecrübe sahibi’ olduğu sonucuna ulaşılabilir.³²

Çok daha “içeriden” bir deyişle; “Atatürk, mürteci teokratlarla şahsiyetsiz Osmanlı reformcularının arasından Türk milletinin maddi ve manevi varlığını daha ilk gününden çekip çıkarmasını bilerek teokrasiyi ve Osmanlılığı tarihin arşiv dairesine havale etmiştir.”³³ Böylesine iddialı bir söylemin yer aldığı, Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından basılan *Fotoğraflarla Türkiye* adlı eserin giriş yazısında, Kemalizm’in Türk Cumhuriyeti’nin ideolojik mezhebi olarak adlandırılmasından, geçmişi görmezden gelme temayülünün ne kadar yaygın olduğunu görmek mümkündür. Elit kesimin sanki uzun yıllardır beklediği “bu kurtuluş”, Türk milletinin iyiliği için yapılan bir devrim olarak aktarılmaktadır.³⁴ Ne var ki; “tanımları gereği geçmişle bağları koparan devrimler ve ‘ilerici hareketler’ kendilerine özgü bir geçmişe sahiptirler. Yine, belli bir tarihsel geçmişe referanslar bulunmakla birlikte ‘icat edilmiş’ geleneklerin özgüllüğü, bu sürekliliğin büyük ölçüde yapay ve uydurma olmasında yatar.”³⁵ Hobsbawm’ın da vurguladığı gibi, her devrim kendi geçmişiyle var olur; eğer bir geçmişi yoksa icat edilmelidir; zira temeli sağlam bir geçmişe dayandırılan her durumun toplumsal anlamda ikna gücü yüksektir. Nitekim Osmanlı Devleti’nden bağımsız yeni bir sistem kurmak, bu bağlamda yeni hedefleri zorunlu kılmıştır: Şanlı bir geçmiş;

³² Age, 68.

³³ *Fotoğraflarla Türkiye* (Ankara: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1936), Giriş Yazısı.

³⁴ Robins, 70.

³⁵ Eric Hobsbawm, “Gelenekleri İcat Etmek,” *Geleneğin İcadı*, der., Eric Hobsbawm ve Terence Ranger, çev., Mehmet Murat Şahin (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006), 2-3.

yeni Türkiye'nin yeni insanları ve modern yaşam tarzını uygulamaya geçirmek bu hedeflerden bazılarıdır. Başka bir deyişle; Kemalist elitler geçmişle, şimdiyle ve yarınıyla bambaşka bir ülke olabilmek adına yepyeni bir toplum inşa etme çabasına girişmişlerdir. Bu girişim, kısa sürede kolektif bir uygulamanın sağlanabilmesi için ciddi yaptırımlara sebep olmuştur. Gerek harf inkılabı, şapka kanunu gibi somut ve zorunlu değişikliklerde; gerekse radyoda dönmeye başlayan klasik müzik dinletileri veya toplum içinde kadın-erkek ilişkilerinin normale indirgenmesi gibi kendi içinde yaşanan dönüşümlerde, yönetici kesimin ve Batılılaşma sempatanlarının katkıları olmuştur. Herkes tarafından desteklenen bir hareket olmasa da yaşanan değişimler zamanla insanları içine çekmeye başlamıştır. Kemalist elitler, sporun bir yaşam biçimi haline getirilmeye çalışılması, biniciliğin ata sporu addedilmesi, resim ve heykelin ön plana çıkarılması, kadınların her ortamda Batılı kıyafetlerle dolaşmaya teşvik edilmesi gibi, o dönem için radikal sayılabilecek birçok dönüşüm planıyla projeyi yürütmeye ve toplumu bu şekilde resmetme çabalarına devam etmişlerdir. Zira “Devlet toplumun babasıdır, vazifesi ona bakmaktır (pastoral iktidar, Foucault) ve toplum devletin gözünde daima çocuktur ve akli devlet işlerine ermez.”³⁶ Dolayısıyla, insanların iyiliği, selameti ve “kurtuluşu” için köklü bir şekilde Batılılaşmak gerektiğine kanaat getiren yönetici kesim; ne pahasına olursa olsun modernleşmek için toplumun büyük kesiminde ve birçok kurumunda yapılması gerekenlerin “güzellikle” veya zorla uygulanmasını sağlamıştır. Yıldız Akpolat'ın da dediği gibi:

³⁶ Yıldız Akpolat, *Türkiye’de Milliyetçiliğin Sosyolojisi* (Erzurum: Fenomen Yayınları, 2008), 24.

Türk Devrimi ile modernleşme her ne kadar Halk Evleri, Halk Okulları gibi oluşumlarla topluma yaygınlaştırılmaya çalışılsa dahi toplumun kendi gelenek din ve geçmişinden kopmasını dileyen bu modernleşmeye toplumun gönüllü değil zorla ve biçimsel olarak uyum sağlaması söz konusu olmuştur.³⁷

Eğitim, kültür, sanat, hukuk, ticaret, toplumsal yaşam, müzik ve bunun gibi birçok alanda Batılı normların uygulanacağı reformlara giden Kemalist elitlerin, Türkiye'nin yeni halini şekillendirirken giderek Osmanlı Devleti'ni hatırlatan gelenekleri soluklaştırdıkları söylenebilir. Çünkü onlara göre, “bir ulusun özü tüm bireylerin ortak pek çok şeye sahip olmaları ve aynı zamanda hepsinin pek çok şeyi unutmuş olmasıdır.”³⁸

Toplum bu anlamda hedefledikleri aşamaya getirmeye başladıklarında bunun tek başına yeterli olmayacağını anlayan yeni rejimin temsilcileri, yaratmaya çalıştıkları imajın Batılı sistemde bir yer edinmesi gerektiğini düşünürler. Bu yeni imaj, ideal addedilen Batı Dünyası'nın standartlarına uygun olduğu için uluslararası bir platforma taşınmalı ve yeni Türkiye'nin Batılılaştığını ispatlamalıydı. Çünkü “Türk elit kesimi, başarılarını sürekli Avrupa modeline olan benzerliklerine göre ölçmüştür.”³⁹ Benedict Anderson, “ulusun ne tür bir hayali cemaat olduğunu temsil etmenin teknik araçlarının kaynağının” roman ve gazete olduğunu söyler.⁴⁰ Bu iki tür, elbette Türkiye'nin yeni Batılılaşmış imajını paylaşmak ve yaymak için kullanılmıştır. Ancak, tıpkı Sultan II. Abdülhamid'in söylediği gibi fotoğraf, belki de “Batılılaştık” demek için daha gerçekçi bir araç

³⁷ Age, 24.

³⁸ Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, haz., Sosi Dolanoğlu ve Semih Sökmen (İstanbul: Metis Yayınları, 2011), 20.

³⁹ Robins, 68.

⁴⁰ Anderson, 39.

olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, Kemalist elitler fotoğrafın da gücünü kullanarak, yaşadıkları toplumsal dönüşümü, yapılan reformları, kaydedilen aşamaları aktarabilecekleri ve bunu Avrupa'ya duyurabilecekleri bir platform oluşturmaya karar vermişlerdir ve bu platform yeni Türkiye'nin devlet eliyle Avrupa'ya açılan ilk kapısını temsil etmek suretiyle büyük önem arz etmektedir.⁴¹

⁴¹ Söz konusu platform *La Turquie Kemaliste* dergisidir ve 2. Bölümde detaylı şekilde incelenmektedir.

3. Bölüm

LA TURQUIE KEMALISTE

3.1 Oluşum Süreci

“Yeni” olan değişmez bir şekilde yitip gitmiş bir şeyin “halefi” ya da “varisi” anlamına geliyordu. “Yeni” ve “eski” arasında artzamanlı bir ilişki kuruluyor ve yeni olan, ölülerden muğlak bir kutsama bekliyormuş gibi görünüyordu.⁴²

Benedict Anderson’ın bu sözü geçmişle bugün arasındaki bağ olarak adlandırılırsa; bugünün geçmişin bir uzantısı olduğu düşünülebilir. Yaşanan her durum, olay, dönüşüm aslında bugünü var eden birer unsurdur. Dolayısıyla geçmişle bugün arasında kesin bir ayırım yapmak mümkün değildir. Ne var ki, Türk devrimi sonrası Kemalist elitler, geçmişten bağımsız bir şekilde Batılı sisteme dahil olmaları gerektiğine karar vermişlerdir. Zira, “Medeni olmayan insanlar, medeni olanların ayakları altında kalmaya mahkumdur.”⁴³ Dolayısıyla, bunun için modern; yani Batılı olmak gereklidir. Her ne kadar muasır medeniyetin bütün milletlere sağladığı hayat ve vasıtaları “aynen” gerçekleştirmeye Türk milletinin karar verdiği söylene de⁴⁴; işin özü daha çok Vedat Nedim’in ifade ettiği gibidir: “Halkın hoşuna gideni, halkın doğru sandığını değil, halkın yararına

⁴² Anderson, 207.

⁴³ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev., Boğaç Babür Turna (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2008), 360.

⁴⁴ Age, 361.

olanı söylemek ve gerçekleştirmek için savaşmak Kemalist idealizmin ana şartıdır.”⁴⁵

Batı’yı topluma en hızlı şekilde yayma telaşının arkasında, yepyeni, genç, Batı’ya layık bir toplum yaratma ideali olan Kemalist elitlerin panikle harmanlanmış heyecanları yatar. Devrim sonrası toplumun, Batı’nın hor gördüğü Osmanlı Devleti ile hiçbir bağı bulunmadığını; aksine birçok alanda Avrupa standartları uygulanarak modernleşme adına ciddi aşamalar kaydedildiğini kanıtlamak bir saplantı haline gelmiştir. Çünkü Uluğ İğdemir’in de anılarında anlattığı gibi; “Bu devrim bizi dünyanın gözü önünde gülünç olmaktan, Avrupa memleketlerinde soytarılar gibi dolaşmaktan, onlardan ayrı insanlarmışız etkisini uyandırmaktan kurtardı.”⁴⁶ Yine aynı şekilde, Siirt Mebusu Mahmud, “Hayattaki rakiplerimize kendimizi saydırmak ve telkin-i hürmet etmek için onlardan hiçbir farkımız bulunmadığını göstermek lazımdır.”⁴⁷ derken Avrupa ülkeleri gözünde ülkenin selameti adına küllerinden doğmuş bir yeni Türkiye algısı oluşturmak gerektiğini vurgular. Aynı vurguyu; bu yeni Türkiye’yi tanıtmada kilit bir rol oynayan Vedat Nedim Tör de yapmaktadır. Türk imajının, Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküş çağından günümüze kadar geçirdiği bütün aşamaları yaşadığını söyleyen Tör, insanlık tarihinde yepyeni bir çığır açan Atatürk’ün yeryüzündeki Türk imajının lehimize dönmesi çağını açtığını ifade eder.⁴⁸

⁴⁵ Vedat Nedim Tör, *Kemalizmin Dramı* (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980), 27.

⁴⁶ Nuray Mert, “Cumhuriyet Türkiye’sinde Laiklik ve Karşı Laikliğin Düşünsel Boyutu”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm*, cilt:2, der., Tanıl Bora ve Murat Gültekingül (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 206.

⁴⁷ Age, 206.

⁴⁸ Tör, 23.

Bu süreçte, Türkiye'nin yeni imajını yaymak için birçok yol denenmiştir. Broşürler, albümler, organizasyonlar gibi çeşitli yöntemlerle Batı Dünyası'na aidiyet ispatlanmaya çalışılmıştır. Bu faaliyetleri yürüten en önemli kurumlardan biri şüphesiz Matbuat Umum Müdürlüğü olmuştur. Kuruluşu 1862 yılına dayanan kurum, 1920'de yeniden yapılandırılmıştır.⁴⁹ Kurumun en aktif dönemi, Avrupa hedefli propaganda çalışmalarını yürüttüğü 1934-1948 yılları arası olmuştur. 1934 yılında yayınlanan kanuna göre, en önemli iki vazifesi; “Memleket haricinde Türkiye'yi tanıttırmayı ve menfi propagandalarla mücadeleyi temin eylemek” ve “Ecnebi memleketlerde yapılacak propagandanın vasıtalarını hazırlamak” olan Matbuat Umum Müdürlüğü, Vedat Nedim Tör müdürlüğünde bu vazifeleri yerine getirmek için büyük çaba sarf etmiştir.⁵⁰

Tör, Umum Müdürü olarak atandığında, Türkiye'de yaşanan değişimin yansıtılması gerektiğinin farkındadır ve bunun için bir gün dönemin Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'ya bir öneriyle gider: “Beyefendi, Türkiye'yi kültürü, san'atı ve devrim hareketleri ile Dünyaya tanıttacak bir organa şiddetle ihtiyaç var. *La Turquie Kemaliste* adlı üç ayda bir yayınlanacak bir dergi çıkaralım.”⁵¹ Bu önerinin kabulü üzerine Tör, Türkiye genelinde belediye müdürlerine buldukları şehirlerin güzelliklerini yansıtan “artistik” fotoğraflar gönderilmesini rica eder.⁵² Fotoğrafın gücünü kullanarak yansıtılan güzelliklerin gerçekliği daha belirgin olacağı için, amaca yönelik fotoğraflar yayınlamak gerekli görülmüştür.

⁴⁹ Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Tarihçe, <http://www.byegm.gov.tr/turkce/byegm-hakkinda>

⁵⁰ Matbuat Umum Müdürlüğü Vazifelerine Dair Kanun'dan alındı. Bkz. Ek 2.

⁵¹ Vedat Nedim Tör, *Yıllar Böyle Geçti* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 24.

⁵² *Cumhuriyet'in Işığında: Othmar Pehrschy Fotoğrafları*, haz., Cem İleri (İstanbul: İstanbul Modern Sanat Vakfı, 2008), 11.

Dolayısıyla, Türkiye'nin dört bir yanından gönderilen binlerce fotoğraf arasında öne çıkan ve Umum Müdürlüğü'ne İstanbul'dan ulaşan “zevkli ve artistik”⁵³ fotoğrafların sahibi Avusturyalı Othmar Phersch'yı *La Turquie Kemaliste* dergisi için birlikte çalışmaya davet etmek suretiyle Türkiye'nin yeni imajını iddialı biçimde yansıtmak, Vedat Nedim ve ekibinin önceliği olmuştur.

Othmar'ın kendisine sunulan Kemalist Türkiye'nin uzman fotoğrafçısı olma teklifini reddetmesinden korkan Tör, Othmar'ın Kahire'de iş yapma planlarından vazgeçmesi ve bu cazip teklifi kabul etmesiyle büyük bir sevinç duyar.⁵⁴ Çünkü, kısıtlı imkanlarla basmayı planladıkları ve sonucunun ne olacağını bilemedikleri dergide en azından kaliteli ve profesyonel fotoğraflar kullanılarak derginin bir üst seviyeye çıkarılması sağlanacaktı.

Başvekilin, Türkiye koşullarında yabancılara sunacak kalitede bir dergi basılamayacağı kaygısı üzerine bunu bir haysiyet meselesi yapan Devlet Matbaası ile birlikte çalışan Tör, derginin ilk örneğini Burhan Belge ile incelerken büyük bir heyecan duymuştur.⁵⁵ Çünkü, bu dergi yeni Türkiye'nin yabancı ülkelerdeki temsilcisi olmaya adaydı ve Başvekile sunulmak üzere hazırды. Şahsen dergiyi başarılı bulan Vedat Nedim, derginin tecrübe sayısını Başvekile sunduğunda karşılaştığı tepkiyi şöyle aktarır:

Paşa, dergiyi adeta kaptı. Gözlüğünü takarak ince ince tetkik etti. Ve en sonunda, arka arkaya sordu:

-Bu, burda mı basıldı Vedat? Bu, burda mı basıldı? Bu, burda mı basıldı?

⁵³ Age, 12.

⁵⁴ Engin Özendes, “Othmar Phersch ve Türkiye'nin Fotoğrafları”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 15.

⁵⁵ Vedat Nedim Tör, *Yıllar Böyle Geçti* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 27.

-Evet Paşam, burda basıldı. Devlet Matbaasında... Ve Paşa kalktı, beni alınımdan öptü:

-Tebrik ederim, Vedat, tebrik ederim, Vedat..⁵⁶

Sevinçten içi içine sığmadığını aktaran⁵⁷ Tör, gösterdiği büyük çabanın karşılığını büyük bir takdirle alarak *La Turquie Kemaliste* dergisinin serüveninin resmen başlamasına vesile olmuştur.

3.2 *La Turquie Kemaliste*'in Fiziki Yapısı

Washington Büyükelçisi Münir Erteğün'ün "benim siyasi itibarımı artıran eser"⁵⁸ diye nitelediği *La Turquie Kemaliste* dergisi, Vedat Nedim'in ve ilk etapta Burhan Belge, Server İskit, Nazlı Tektaş, Reşat Nuri ve Othmar Pferschy'den⁵⁹ oluşan bir ekibin girişimiyle 1934 yılında yayıma başlamış ve 1948 yılına kadar toplam 49 sayıya ulaşmıştır. Bu süre zarfında, gündemdeki değişikliklerden, Umum Müdürü değişiklikleri gibi olumsuzluklardan etkilenen dergi, her zaman başta hedeflendiği aralıklarla yayımlanamamıştır. Hatta bunu, 21-22, 23-24, 25-26, 32-40 gibi bazı birleşik sayılarda görmek mümkündür. Yayımlanmayan senelerin gelişim raporları bu şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

Derginin dili büyük ölçüde Fransızcadır; ancak bazı sayılarda Almanca ve İngilizce makaleler de yer almaktadır. Bununla birlikte, her sayı ortalama 30 sayfadan oluşmaktadır. Her sayıda, imzalı ve imzasız, konunun uzmanı kişilerin kaleminden çıkan makalelerle birlikte Türkiye'nin güzelliğini ve yeni insan

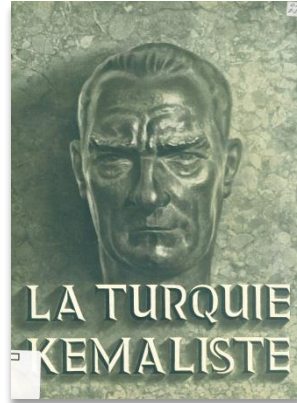
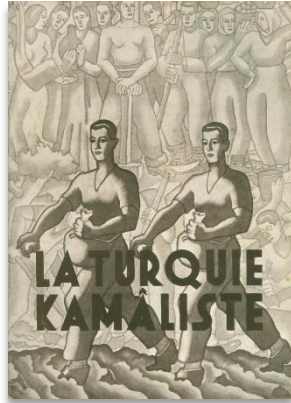
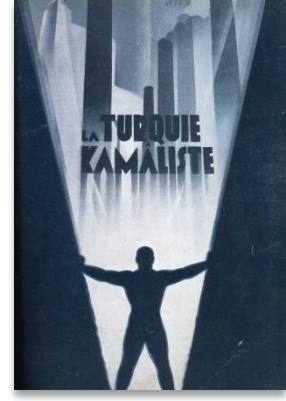
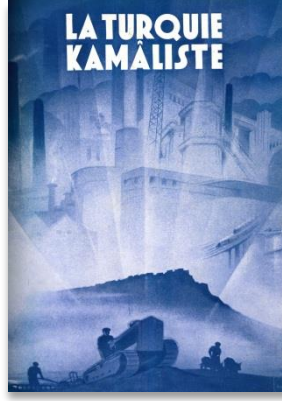
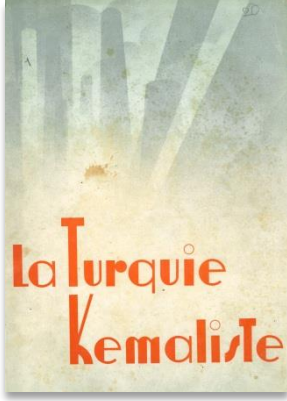
⁵⁶ Age, 27.

⁵⁷ Age, 27.

⁵⁸ Vedat Nedim Tör, *Kemalizmin Dramı* (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980), 24.

⁵⁹ Cahit Kayra, "Kemalist Türkiye: Bir Destan", *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 19.

profillerini yansıtan fotoğraf albümleri görmek de mümkündür. Turistik Türkiye'den mimariye; sanattan arkeolojiye; kadından çocuğa; spordan sağlığa kadar birçok konuda Türkiye'nin yeni yüzünü sistematik bir propaganda faaliyeti çerçevesinde aktarmaya çalışan *La Turquie Kemaliste*'in her sayısı fiziksel olarak birbirine paralel kurgulanmıştır. Dönem dönem umum müdürleri veya çalışanlar değişse de dergi aynı biçimde, benzer içeriklerle yayım hayatına devam etmiştir.

Kapak Resimleri: *La Turquie Kemaliste*'in 1., 7., 13., 19. ve 49. sayılarına aittir. Kırk dokuz sayı boyunca yukarıdaki beş farklı kapak ve burada yer almayan bir adet farklı kapakla toplamda altı adet kapak tasarımı kullanılmıştır.

Bu çalışma için söz konusu kırk dokuz sayı sayfa sayfa incelenerek kapsamlı bir tablo oluşturulmuştur.⁶⁰ Her sayı, tarihine, yazarlarına, makalelerin orijinal başlıklarına ve çevirilerine, anlatım biçimine ve içeriğine göre kategorilendirilmiştir. Makalelerin, yalnızca başlıklarına bakılarak değil; verdikleri mesajlar incelenerek belirlenen içerikler, çalışma grafikleri oluşturulmak üzere kodlanmıştır. Bu kodlama sonucu, 300 adet başlık, toplam 32 ana kategori altında gruplandırılmıştır. Bu başlıkların bazıları, ana kategorileri aracılığıyla yeterince temsil edilemedikleri için, birtakım alt kategorilerle desteklenmiştir. Örneğin, Türkiye’de sanayi faaliyetlerini inceleyen makalelerden bazıları, tek başına sanayi olarak kategorilendirildiğinde yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Zira, farklı maddeler üzerinden sanayi faaliyetleri anlatılmak istendiği için, bu makalelerin alt kategorileri şeker, tekstil, cam, kağıt veya seramik gibi spesifik alanları yansıtacak şekilde kodlanmıştır. Tabloda, bu şekilde tespit edilmiş 48 tane alt kategori bulunmaktadır.

Böyle bir sınıflandırma haricinde, bütün başlıklar, anlatım şekillerine göre organize edilmiştir. Makalelerin anlatım biçimi metin, yalnızca fotoğrafların yer aldığı bölümlerse fotoğraf olarak ele alınmıştır. Yazarları belli olan makaleler dışındaki yazılar, editoryal olarak verilmiştir. Bununla birlikte, makalelerin anlatıldığı diller de tespit edilerek, dönem dönem popülerite bazında yapılan tercihler açığa kavuşturulmuştur. Mesela, ABD ile ilişkilerin yoğunlaştığı dönemlerde dergide İngilizce makalelere daha sık rastlanmaktadır. Yine de bu,

⁶⁰ Detaylı bilgi için bkz. Ek 3.

dergideki makalelerin büyük ölçüde Fransızca ve sonra Almanca yayımlandığı gerçeğini değiştirmemektedir.

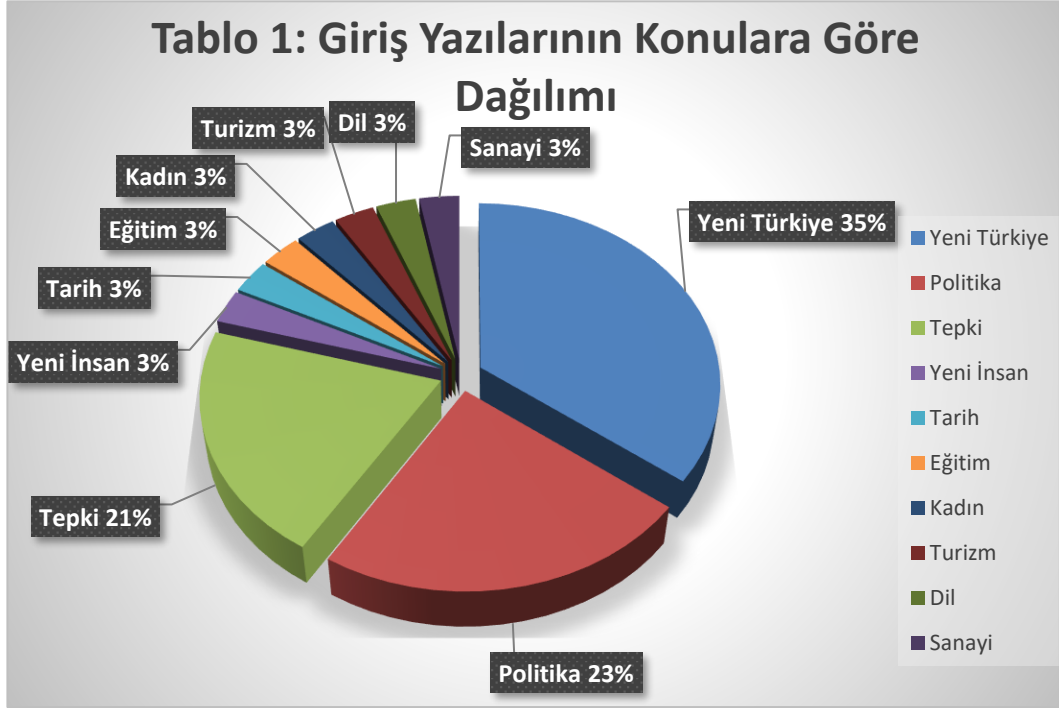
3.3 Dergideki Giriş Yazıları

İçerik olarak incelendiğinde dergideki makalelerin mümkün mertebe “objektif” bir hava yansıttığını ve genelde yazarların konuların uzmanları olduğunu ifade eden Lütfü Tınç, dergideki başmakale yazıları için şunu söyler:

Oysa “başmakale” tarzındaki açılış yazıları, Türkiye’nin iç ve dış gündeminin getirdiği ihtiyaçlar açısından ve genç Cumhuriyet rejiminin çevresinde kimi büyük güçlerin yaratmaya çalıştığı “**dezenformasyon**” faaliyetleri göz önünde bulundurularak kaleme alınmış; ‘objektif’ tanıtım metinleri olmaktan oldukça uzak yazılardır. “Dış basın” önyargılı bakış açılarına, Osmanlı’nın İmparatorluk geçmişine ve o dönemlerin yaşam tarzına özenen “romantiklere” bir de genç Cumhuriyet rejiminin değerlerini kabul etmek istemeyen “dik kafalılara” karşı çıkan bu yazılar, elbette belli bir duruşu yansıtıyorlardı dünyaya.⁶¹

Söz konusu başmakale (Bu çalışmada giriş yazısı olarak adlandırılmaktadır.) yazılarının konulara göre dağılımı aşağıdaki tabloda verildiği gibidir:

⁶¹ Lütfü Tınç, “La Turquie Kemaliste Neden ve Nasıl Yayın Hayatına Başladı?”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 260.

Tablo 1: Giriş Yazılarının Konulara Göre Dağılımı

Bir önceki bölümde bahsedilen 300 başlığın 34'ü bu çalışmada “Giriş” yazısı olarak adlandırılan başmakaleleri temsil etmektedir. Çoğu, Burhan Belge ve Falih Rıfkı Atay gibi derginin ileri gelen isimlerine ait olan ve gündeme dair notlar yansıtan yazılar olmakla birlikte, içerik açısından, kurulan yeni rejime, yeni Türkiye'nin Batılı sistem içinde yer edinme potansiyeline, yapılan reformlara ve yaratılan yeni bir millete atıfta bulunur. Tablo 1, bunu kanıtlar nitelikte sonuçlar yansıtmaktadır. Zira, 34 adet giriş yazısı içerikleri dikkate alınarak incelendiğinde, %35 oranında yeni Türkiye'nin tanıtımını yapan yazılar göze çarpmaktadır ki bu mesele, derginin çıkış mantığı ile uyumludur. Bununla birlikte, yazıların %23'ü Politika başlığında toplanmıştır. Bunun sebebi, Türkiye'nin geçiş sürecinde attığı adımların, kurduğu ilişkilerin ve siyasi konjonktürde kendisini nasıl konumlandığının yansıtılmasının, Türkiye'nin modernleşme yolunda iyi bir

stratejik hamle olmasıdır. Tablodaki bir diğer büyük oranı ise, yabancı gazeteci ve aydınlara ithafen yazılan yazılar temsil eder. Bu çalışmada, “Tepki” yazısı olarak adlandırılan bu makalelerde, Türkiye’yi hala Cumhuriyet öncesindeymişçesine yansıtan, modern, ilerici ve Batılı saymayan; aksine oryantalist bakış açılarıyla Türkiye’yi karalamaya çalıştığı düşünülen aydınlara sert eleştiriler getirilir ve aksi ispatlanmaya çalışılır. Her biri %3’lük dilimlere tekabül eden diğer başlıklar ise Sanayi, Dil, Turizm, Kadın, Eğitim, Tarih ve Yeni İnsan konularına değinmektedir. Tüm bu başlıklarda hedeflenen, geçmişin “karanlığı” üzerinden bugünü “aydınlatmak”tır. Zira, neredeyse bütün giriş yazılarında Osmanlı Devleti ile Kemalist Türkiye mukayesesi yapılarak yeni Türkiye’nin, yeni insanın, reformlarla kurulan yeni düzenin Batı sistemine layık olduğu aktarılmaya çalışılmıştır.

Örneğin, 12. sayıda Falih Rıfkı Atay, “Öğrenmek İsteyenlere” adlı giriş yazısında, Osmanlı döneminde iletişim araçlarının eksikliğine bağlı olarak ortaya çıkan ırklar arası ayrılıklara değinirken, Kemalist devletin iletişim araçlarını yaygınlaştırmasıyla yeni devletin ihtiyacı olan ırksal ve kültürel homojenliğin sağlandığından bahseder ve Kemalizm’in yalnızca bir ülke için değil; tüm insanlığın hayaline rehberlik edebilecek bir düşünce olduğunu belirtir.⁶² Aynı şekilde, 13. sayının giriş yazısına imza atan Burhan Belge, “Barış İçin Biz” adlı yazısında, Atatürk Türkiye’sini Osmanlı Devleti ile karşılaştırarak yeni düzenin ne kadar barış yanlısı olduğunu söylemektedir ve on beş yıl önce yıkılmakta olan, ham madde ve enerjiden yoksun Osmanlı Devleti’nin aciz konumu yerine, yeni

⁶² Falih Rıfkı Atay, “A Ceux Qui Veulent Savoir”, *La Turquie Kemalist*, Nisan, 1936, 1.

rejimin sosyal ve ekonomik reformları hayata geçirdiğini; bu sayede halkın bir bütün olarak tek vücut halinde ileriye gittiğini övünerek anlatır.⁶³ Burhan Belge, bir diğer yazısında, Hatay meselesine değinirken, Fransızların bölgede bağımsızlık sonrası bıraktıkları kültürün Kemalist Türkiye ile ne kadar uyduğuna dikkat çeker ve Hatay’da bulunan Milletler Cemiyeti gözlemcilerinin Cenevre’ye dönüşünde söyledikleri şu sözleri hatırlatır: “Avrupa medeniyetini koruyanlar Avrupa’nın kapısında bulunan Türklerdir.”⁶⁴ Verilen üç örnekte olduğu gibi, yeni Türkiye ile ilgili yazılan diğer giriş yazılarında da benzer nitelikler vardır. Genel olarak, derginin bütününe yansıyan eski ve yeni karşılaştırmaları üzerinden Osmanlı Devleti’nden “kurtulup” yeni bir rejimin kollarında teselli, demokrasi, özgürlük ve ilerici yenilikler bulmaktan, Türkler’in aslında özünde Avrupa medeniyetiyle yaşadıklarından; zaten çoktan sahip olunan bu medeniyetin yeni Türkiye’yi Batı sisteminin bir parçası haline getirdiğinden bahsedilmektedir. Bu ispat çabalarına bir başka bakış açısı da yine giriş yazılarında aktarılmaktadır; bu kez üslup biraz sitemkardır. Tabloda, “Tepki” yazısı olarak adlandırılan bu giriş makalelerinin birçoğu, derginin mimarı Vedat Nedim Tör’e aittir. Dergi üzerinden yeni Türkiye’nin Avrupalı imajını yaymayı hedefleyen Tör, bunun aksini yapan gazetecilere sitemini ifade eder. Türk Devrimi sonrası uygulanan bütün reformlar için “Tüm bu yenilikler bizde de var.” diyen bir gazeteciye, savaş sonrası dönemde Türkiye’ye gelen kimselerin artık eskisi gibi bir “doğu sansasyonu (veya hissiyatı)” yaşayamayacağını, yaşayabilecekleri sansasyonun ancak Türkiye’nin nasıl modernleştiği ve

⁶³ Burhan Belge, “Nous Sommes Pour La Paix”, *La Turquie Kemaliste*, Haziran, 1936, 1.

⁶⁴ Burhan Belge, “Une Nouvelle Reponse A Une Ancienne Question”, *La Turquie Kemaliste*, Şubat, 1937, 1.

sanayileştiği; Türkiye'nin Arap alfabesini nasıl kısa bir süre içinde silebildiği; buna karşılık Almanya ve Japonya gibi ülkelerin nasıl hala kendi dillerinin labirentleri içinde sıkışıp kaldıkları ve çekinceye düştükleri halde Türkiye'nin nasıl çoğu Batılı ülkenin önüne geçebildiği gibi mevzulardan bahsederek Türk devriminin haklı onurunun kabul edilmesi gerektiğini savunur.⁶⁵ Yabancı gazeteci ve fotoğrafçıların Türkiye ile ilgili hissiyatını şekillendirmeye yönelik olan bu yazının ardından, Vedat Nedim, 11. sayıda benzer bir tarzla okuyucuyu karşılar. Bir ülke ve milletin dünya sahnesinde kendini göstermedikçe Batılı entelektüelin onu umursamayacağını söyleyen Tör, Avrupa'nın giderek güçten düşmesi sonucunda Batılı entelektüelin doğru bir düşünce eksenine kaydığını belirterek Türkiye hakkında araştırma yapmak ve yazmak isteyen entelektüele birkaç öneride bulunur: Türkiye'yi tam bağımsız addetmeleri; ülkeyi yerinde görüp araştırma yapmaları; yabancı kapitalistlerin etkisi altında kalmamaları; romantik düşünceler yerine realist olmaları ve en mühimi, Türkiye'yi 1923'ten beri yaptığı her şeyi hiçe sayarak Osmanlı'dan kalma bir yıkıntı olarak görmemeleri bu önerilerden bazılarıdır.⁶⁶ Yeni Türkiye'ye vurgu yapan giriş makalelerinde olduğu gibi, tepki içeren bu makalelerde de şikayet edilen temel nokta açıktır: Bunca reforma rağmen Osmanlı Devleti'nin bir uzantısı kabul edilmek ve uluslararası platformda bu şekilde anılmak. Bu sebeple, her fırsatta yeni Türkiye'nin geçmişle bir bağı olmadığı; aksine Osmanlı Devleti'ne ait birçok uygulamanın ivedilikle kaldırıldığı; yeni kuralların, yasaların ve Kemalizm'in hüküm sürdüğü bir ülke

⁶⁵ Vedat Nedim Tör, "Sensation", *La Turquie Kemaliste*, Ağustos, 1934, 1.

⁶⁶ Vedat Nedim Tör, "Qu'attendons-Nous De L'intellectuel Occidental?", *La Turquie Kemaliste*, Şubat, 1936, 1.

olduğu vurgulanmaktadır ve bu yazılarla yabancı basının dikkatini çekmek hedeflenmektedir.

Tüm bu ikna çabalarına rağmen, tam olarak dört sayı sonra Vedat Nedim’i şimdiye kadarki en sert tutumuyla görmek mümkündür. Eşeginin üstünde bir köylüden başka çekecek bir şey bulamayan bir fotoğrafçıya hitaben, Türkiye’de bir eşekten daha fazlasının bulunabileceğini anlatır. Doğal güzellikler, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olmanın kanıtı olarak addedilen arkeolojik buluntular, Türkiye’nin ılımlı politika felsefesini yansıtan kareler gibi çekilecek sayısız malzeme olduğunu belirten Tör, bunlara rağmen Türkiye denince fotoğraf konusunun eşek olmasından yakınıdır. Vedat Nedim’e savaşta çok işe yaradığı için Türkiye’nin eşeklerle gurur duyması gerektiğini söyleyen ve bir Türk köylüsünü eşek üzerinde fotoğraflayıp yayınlayan bir gazetecinin, aslında eşeği fakirliğin simgesi ve eşek üzerindeki Türk köylüsünün de bunun temsili olduğuna inandığını, bu şekilde Türkiye’yi karalamaya çalıştığını söyleyen Tör, bu gazeteci üzerinden Avrupalılara “eğer isterlerse ve eşeklere bu kadar değer veriyorlarsa onları Batılıların güzel atları ve kamyonları ile değiştirmeyi” teklif eder.⁶⁷ Tör’ün atlara vurgu yapmasının sebebi, atların tıpkı II. Abdülhamid Dönemi’nde olduğu gibi uygarlığın bir simgesi olarak algılanmasıdır. Nasıl 1893’te Chicago fuarına Osmanlı Devleti’ne ait bir kültürün göstergesi olarak atlar gönderildiyse ve propaganda ürünü albümlerde çokça atlara ve biniciliğe dair fotoğraflara yer verildiyse, *La Turquie Kemaliste*’te de birçok yazı ve fotoğraf üzerinden atların ve biniciliğin, köklü ve özgün bir kültürü aktarması sebebiyle, yeni Türkiye’nin

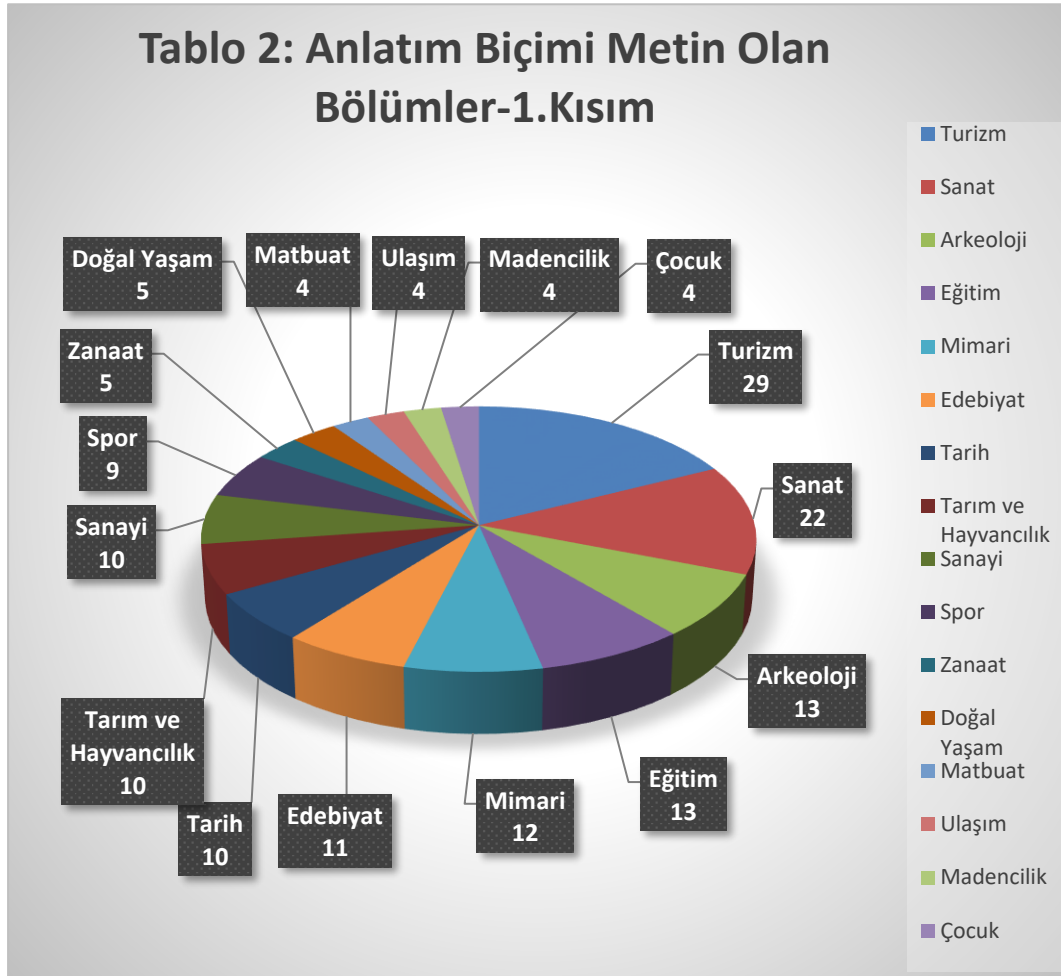
⁶⁷ Vedat Nedim Tör, “Les Anes Et Les Photographes Etrangers”, *La Turquie Kemaliste*, Ekim, 1936, 1.

modern imajını temsil ettiği yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu ve bunun gibi birçok benzerliğe rağmen, yeni Türkiye'nin kendisini Osmanlı Devleti'nden çok ayrı, o dönemin zihniyetinden çok uzak olduğunu iddia etmesi de ayrı bir ikileme yol açmaktadır.

Ön plana çıkan bu iki konu dışında diğer giriş makalelerinde de, Türkiye'nin Osmanlı Devleti'nden bağımsız, yepyeni bir oluşum olduğu; ilerlemeci, modern ve Avrupalı bir tarz içselleştirdiği sübjektif bir tonla ele alınmıştır.

3.4 Anlatım Biçimi Metin Olan Bölümler

La Turquie Kemaliste dergisi, yayınlandığı süre boyunca Giriş makaleleri hariç 31 ana başlıkta toplanabilecek 188 makaleye yer vermiştir. Daha sağlıklı analiz etmek adına bu 31 ana başlığı sayı dağılımına göre iki tablo halinde vermek açıklayıcı olacaktır.

Tablo 2: Anlatım Biçimi Metin Olan Bölümler- 1. Kısım

Bu tabloda görüldüğü gibi, yeni Türkiye en çok Turizm, Sanat, Arkeoloji, Eğitim ve Mimari konuları aracılığıyla tanıtılmak istenmiştir. %18'lik bir orana sahip olan Turizm başlığı, yeni turistik Türkiye'yi kapsamlı bir şekilde tanıtmaya

biçimini temsil eder. Ankara'nın doğal ve tarihi güzelliklerinden Uludağ'da kayağa; Yalova kaplıcalarından İzmir'e; İstanbul plajlarından Ağrı Dağı'na tırmanışa kadar yeni insanın gündelikmiş gibi yansıtılan faaliyetleri aracılığıyla Türkiye'de de medeni faaliyetlerin öne çıktığı bir yaşam tarzı benimsendiği ima edilmiştir. Plajlarda kadınların erkeklerle denize girebildikleri, Ankara'da havuzlarda yüzebildikleri, Uludağ'da veya Anadolu'daki kayak pistlerinde birlikte kayak yapabildikleri gibi medeni görülen faaliyetlerin yansıtılmasının Kemalist Türkiye'nin imajında olumlu değişiklikler yaratacağı düşünülmüştür ve bu düşünceyle beraber her makale, daha iyi bir izlenim bırakabilmek adına konuyla ilgili fotoğraflarla desteklenmiştir.

Turizm'den sonra en sık değinilen konunun, %13 gibi büyük bir payı temsil eden Sanat olması da şaşırtıcı değildir. Avrupalıların gözünde, “tabii ki” Osmanlı Devleti'nden kalma kaba, inceliksiz imajı, yeni Türkiye'nin sanata olan bakış açısıyla silmeye çalışmak elbette en büyük gaye olmuştur. Bunu kanıtlayan en temel veri, sanat başlığı altında en çok “Resim ve Heykel”e yer verilmesidir. Zira, Osmanlı Devleti, mimarlık, hattatlık, nakkaşlık, çinicilik ve edebiyat gibi sanatların serbestçe uygulanmasına izin vermekle beraber, resim ve heykeli yasaklamıştır.⁶⁸ *La Turquie Kemaliste*'te ise resim ve heykeli ön plana çıkarmak, eski İmparatorluk ile yeni Cumhuriyet'in kültürel ve sanatsal açıdan birbiriyle hiçbir alakası olmadığını kanıtlar niteliktedir. Buna ek olarak, tiyatrunun da yeni Türkiye'nin programında yer aldığı yansıtılır. Profesör Carl Ebert'ten drama dersi

⁶⁸ *Fotoğraflarla Türkiye* (Ankara: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1936), Giriş Yazısı.

alan kadın ve erkek öğrencilerin fotoğrafları Türk tiyatrosunun parlak geleceğini yansıtmayı amaçlamıştır.

Fotoğraf : Prof. Carl Ebert’le Drama Dersi, derginin 18. sayısından alınmıştır.

Bu başlıklardan sonra gelen arkeoloji, 13 makaleye konu olarak %8’lik bir oranla en çok konuşulan konulardan biridir ve Kemalist projenin amaçlarından birini yansıtmaktadır. Türkiye’de yapılan arkeolojik kazıların sonuçlarının paylaşılması, bu sonuçlar üzerine destekleyici yazılar yazılması, Türk ırkını yüceltmek adına yapılmıştır. Başka bir deyişle, “Batı’nın aşağıladığı Türk ırkı

antropoloji ve arkeoloji sayesinde” aklanmaya çalışılmıştır.⁶⁹ Öncesi Osmanlı Devleti’ne dayanıyor olsa bile, bu geçmişten uzaklaşmak isteyen Kemalist elitlerin, Avrupalılarla aynı ırktan olduğunu ispatlamaya çalışarak Batı gözündeki konumunu iyileştirmek istediği Türk ırkı, medeniyeti zaten kendi içinde barındırıyordu. Bu konuyu ele almak adına düzenlenen Birinci Türk Tarih Kongresi’nde de, bu minvalde konuşmalar yapılmıştır. “Hemen hemen her konuşmacı, fizik antropolojiye ve prehistoryaya gönderme yapma çabası içindeydi. Zira Batı dünyasında Türklere yeni bir imaj kazandırılması, ancak bu iki bilim dalı ile mümkün olabilecekti.”⁷⁰ Nitekim, bu amaç için hazırlanan “dört ciltlik Tarih’in ilk kitabında Türklerin anayurdu, Orta Asya olarak gösteriliyordu.” Bununla birlikte, bu dört ciltlik Tarih’in ilk kitabında da belirtildiği gibi, “Milattan önce 7000 sene kadar önce çiftçilik ve çobanlığı iletmiş ve altın, bakır, kalay ve demiri keşfetmiş olan Türkler, bunları gerçekleştirirken, Avrupa insanı hala mağaralarda yaşıyordu.”⁷¹ Bu tepkisel bakışı Mehmet Özdoğan şöyle açıklar:

Geleneksel toplumlar, geçmişe her şeyden önce kendi kökenleri bağlamında ilgi duymuşlardır; ancak kabullenilen köken, kanıtlanamayacak, toplum hafızasında olamayacak kadar eskileri anlatan söylencelere dayanır. Buna inanılır ve bu inancın somut kanıtlarla desteklenmesine gerek duyulmaz. Bu “inanılan geçmiş”tir; sorgulanmaz.⁷²

⁶⁹ Zafer Toprak, “Erken Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Tarihçilik”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 178.

⁷⁰ Age, 178.

⁷¹ Age, 178.

⁷² Mehmet Özdoğan, “Cumhuriyet’in Düşünsel Temellerinin Oluşumunda Arkeolojinin Yeri”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 182.

Kökü başka hikayelere dayandırılan, akışında başka hadiselerle yer veren bu inanılan ve inandırılan geçmişle, Türk devrimini daha saygın, daha güçlü, daha inandırıcı kılmak istenmiştir ve bu farklı geçmiş, ders kitaplarında yer edinerek genç hafızalara işlenmeye çalışılmıştır. Ancak bu şekilde Avrupa, Türk devrimine daha farklı bir gözle bakacak; Türkler'in çoktan medeni olduklarını kabul edeceklerdir. Böylece dergi de propaganda faaliyetleri çerçevesinde amacına ulaşacaktır.

Tabloda bir diğer mühim mevzu olarak eğitim göze çarpar. Tıpkı Arkeoloji başlığı gibi, Eğitim de 13 adet makalede yer verildiği için %8'lik bir paya sahiptir. Buradan da anlaşılacağı gibi, eğitim meselesi Kemalist elitlerin en hassas olduğu, bu konuda birçok girişimde bulunduğu alanlardan biridir. Çünkü, her ne kadar zorla fiziksel bir dönüşüm gerçekleştirilmeye çalışılsa da, esas dönüşüm insanların zihinlerinde yaşanmalıydı. Necdet Sakaoğlu, bu konuda asıl hedefin topyekün cumhuriyet eğitimi olduğunu söylerken⁷³, yeni rejimin geçmişin tozunu atmış, cumhuriyet ilkeleriyle -ki bu, o dönemin Kemalist elitlerinin ilkelerini temsil eder- yetişen yeni bir nesil amaçlandığını ima etmektedir. Dergide eğitim başlığı, altı alt başlığa ayrılır. Genel olarak, açılan eğitim kurumlarının, bu kurumlardaki eğitim kalitesinin ve karma sistemde okuyan genç kadın ve erkeklerin yansıtıldığı makalelerde, bu kurumların, tarım ve hayvancılık, ticaret, sağlık, kadın, inşaat ve politika programları üzerine yoğunlaştığı görülür. Çok kapsamlı olan bu listeyle, bu konuların yeni rejim için ne kadar öncelikli olduğu mesajı da verilmiştir. Zira bu konular, Batı'nın Türkiye'den beklediğinin

⁷³ Necdet Sakaoğlu, "On Yılda On Beş Milyon Genç Yarattık Her Yaştan", *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 55.

aksine, üretkenlik, kazanç, siyaset, kadın ve sağlıkla ilgili atılan ilerlemeci bir bakış açısının ürünü olarak yansıtılmaktadır. Laboratuvarında deney yapan öğrenciler, arp çalan kız öğrenciler, amfilerde dikkatle dersi dinleyenler, kalabalık kütüphanelerde odaklanıp çalışanlar gibi çoğunda kız öğrencilerin de fazlasıyla görünür olduğu fotoğraflar seçilmiştir. Çünkü bu fotoğraflardaki gençler, özellikle kız öğrenciler, Cumhuriyet'in yeni öğrenci profilini yansıtmaktadır.⁷⁴

Edebiyat başlığında ise, “Eski Türkiye”nin imzalarına rastlamak mümkündür. Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Haşim, Sabahattin Ali, Ruşen Eşref gibi kalemi kuvvetli edebiyatçıların bazı yazılarına yer verilmesi, Türkiye'nin kültür-sanat geçmişinin çok eskilere dayandığına dair bir referans oluşturur. Kemalist elitlerin birçok alanda geçmişi kendilerine engel saymalarına rağmen, edebiyat üzerinden Türkiye’de dimağı güçlü, vizyonu geniş, kültürlü, estetik algısı yüksek birçok insan olduğunu göstermek, Avrupalıların gözünde iyi bir izlenim oluşturacağı için bazı tercihler yok sayılabilmektedir. Bu da yürütülen propaganda faaliyetlerinin hedeflere göre manipülasyona açık olduğunu ispat eder niteliktedir.

Tabloda görülen diğer başlıklar arasında öne çıkanlardan biri de spordur. Yeni rejimin beden eğitimi politikası üzerine söylenebilecek ilk şey, Avrupa standartlarına uyumlu, zinde, alımlı, bakımlı bedenlere sahip olması kaygısının varlığıdır. Çünkü, oryantalizmin şarkı ataletle, miskinlikle, boşvermişlikle bağdaştıran görüşünün sebebi, “sorulsa, muhtemelen aradaki ‘boşa geçmiş’

⁷⁴ Age, 55.

yüzyıllara yüklenecektir.”⁷⁵ Bu kötü imaj, Türk Tarih Tezi’nin yarattığı ideal Türk ırkında “zaten” genetik olarak var olan çalışkanlık, üretkenlik, beden kuvveti ile düzeltilmeye çalışılsa ve topluma bu şekilde yansıtılsa da “bir ırkın kalkınması, milletin her tabakasında sporun yer tutmasıyla mümkündür.”⁷⁶ “Yüz senedir kadın erkek sporla meşgul”⁷⁷ olan Batı ile denk olabilmek, uyuşabilmek için sporun, yeni Türkiye’nin pratiklerinde yer alması şart görülmüştür.

Dergide, kayak, atletizm, tenis, yüzme, okçuluk gibi rafine zevklere hitap eden spor dallarına yer verilmesinin amacı da Batı’ya özenmekten ileri gelmektedir. Tenis kortunda poz veren kadınlar, kadın hakemler, parkurda koşan genç ve kuvvetli erkekler ve buna benzer fotoğrafların yayınlanması, modern addedilen faaliyetlerin entegre edilmeye çalışıldığı bir yaşam tarzının kanıtı niteliğindedir. Fotoğraflar için, vücudu düzgün, şortlu, bakımlı insanların seçilmesi de sporcu nitelikleri konusundaki saplantıyı yansıtmaktadır. Zira:

“Cumhuriyet Türkiye’sinin aradığı sporcu”, yüksek okulu başarıyla bitirmiş, sağlığına hep dikkat eden (duşlarını yaz ve kış bir gün ihmal etmemiş), terbiyeli, bir centilmen ama bu arada performansı da yüksek, söz gelimi “Avrupa rekoru kıran bir yüzücü” dür.⁷⁸

Bu spor dallarının toplumda yaygınlaştırılması, aynı zamanda zihniyetin de değiştiğini yansıtmak adına önem arz etmektedir. Örneğin, Kayseri Tekstil Kombinasyonu’nda uygulanan beden pratiklerini, o bölgeyi gezmekte olan Alman

⁷⁵ Tanıl Bora, “Spor Parazitleri ve Millet Terbiyesi”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 227

⁷⁶ Age, 223.

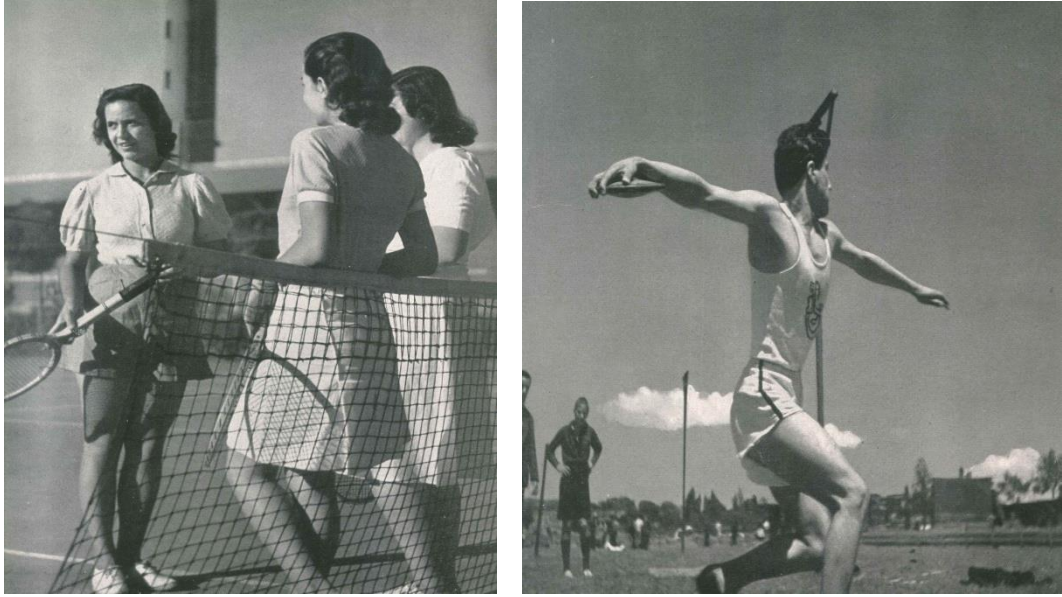
⁷⁷ Age, 222.

⁷⁸ Age, 223.

gazeteci Lilo Linke, idmanı yaptıran Fazıl Turga'nın kendisine söylediklerini aktarır:

Belki bu sıcakta futbol oynamayı, idman yapmayı saçma bulabilirsiniz. Haklısınız. Ama bunu sadece spor olsun diye yapmıyoruz. Spor yaparken şort giymek ve çıplak bacaklarıyla oynamak zorunda kalıyorlar, benim için önemli olan bu. Topluluğun önünde bir kez bunu yapmaya alıştıktan sonra, bütün geleneksel alışkanlıklarından vazgeçecekler ve özgür kalacaklar.⁷⁹

Bu ifadeye paralel olarak, mecburiyetten doğan “özgürlük” anlayışını benimseyen Kemalist rejimin temsili, dergideki fotoğraflarda da sıkça yansıtılan şortlu, atletli spor yapan kadınlar ve erkekler üzerinden yapılmaktadır.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 31. sayısından alınmıştır.

Söz konusu fotoğraflarla vurgulanmak istenen, Fazıl Turga'nın yeni Türkiye'nin sportif gençleri ile ilgili tasarruflarıdır. Aynı betimlendiği gibi, gençler, “alışkanlıklarından vazgeçerek”, yeni topluma ayak uydurmaktadırlar. Bu yeni

⁷⁹ Aktaran Yiğit Akın, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 184-185.

alışkanlığın istikrarlı bir şekilde devam etmesi için Ankara’da kurulan spor tesislerinin de katkısı büyüktür. Bu tesislerden belki de en ilgi çekenini, sporda olduğu kadar sivil havacılıkta da yeni bir sayfa açan “Türk Kuşu”dur.⁸⁰ Kadın ve erkeklerden oluşan birkaç kişinin girişimiyle var olan kurum, teorik ve pratik havacılık dersleri vermeyi hedeflemiştir. “Gençlerin hızlı karar verme ve olaylar üzerinde derinlemesine düşünme alışkanlığı kazanıp olgunlaşmalarının işareti sayılan havacılığın popülerliği, modernliğe olan kabiliyeti vurgulamak üzere gururla aktarılır.”⁸¹

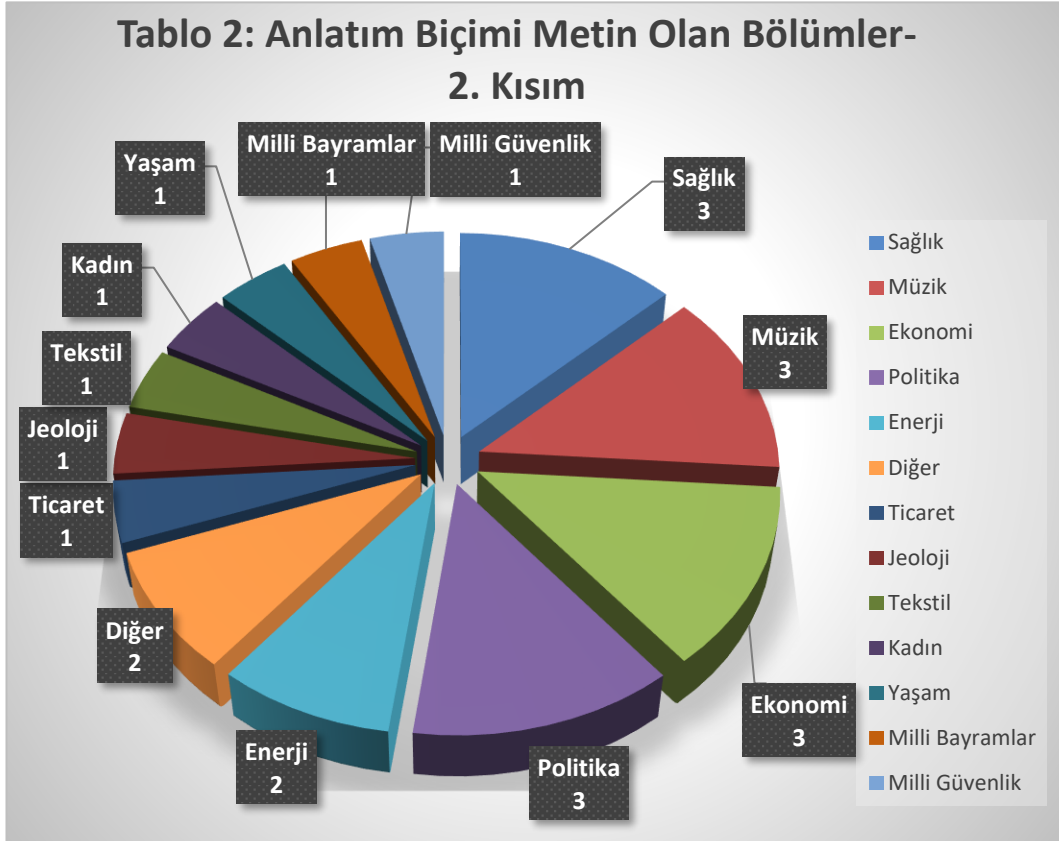
Tablonun geri kalanında ise, Türkiye’nin parlak ekonomisine göndermelerde bulunulan, verimli topraklarının ne kadar kazançlı bir yatırım olabileceği vurgulanan, Tarım ve Hayvancılık, Sanayi, Madencilik, Doğal Yaşam gibi konularla birlikte; Zanaat, Matbuat, Ulaşım ve Çocuk meseleleri yer alır. Türkiye’nin beş-on yıllık sanayi planlarının yayımlandığı dergide, yurdun genelinde örülen demir ağların, yapılan baraj ve köprülerin reklamının yapıldığı, her türlü sebze-meyvenin yetiştirilip hayvancılığın ne kadar geniş kapsamda uygulanabileceği topraklara sahip olunduğu ve bu güzelliklerin yanı sıra, bir de gelecek vaat eden çocukların bu ülkeyi daha da kalkındıracağı, geliştireceği ve medenileştireceği vurgulanır.

Metin bazında incelendiğinde nispeten daha çok yer verilen konu başlıklarının değerleriyle birlikte gösterildiği Tablo 2, yeni Türkiye’nin imaj inşasında sıkça gündeme gelen, reklam malzemesi yapılan konuları temsil

⁸⁰ “L'Oiseau Turc”, *La Turquie Kemaliste*, Nisan, 1939, 27-35.

⁸¹ Bora, 227.

etmektedir. Burada yanlış bir anlaşılardan kaçınmak gereklidir: Bu başlıklar dergide çok konuşulduğu için en önemli konulardır denilemeyeceği gibi, birkaç makaleyle üstünkörü geçiliyormuş gibi yansıtılan konular da önemsizdir denilemez. Örneğin, 4. Bölümde üzerinde durulacak “kadın” ve “çocuk” kategorisinde anlatım biçimi metin olan makale sayısı toplamda altı bile değildir. Ancak bu iki konu, Kemalist rejimin modern yaşam standardı ilkesi için kilit rol oynamaktadır. Bunu da, dergide fotoğraflar bölümünde kadın ve çocuğa sıkça yer verilmesinden anlamak mümkündür. Dergide yer alan diğer konular ise, Tablo 2’nin ikinci kısmını oluşturur:

Tablo 2: Anlatım Biçimi Metin Olan Bölümler- 2.Kısım

Tablo 2’de, *La Turquie Kemaliste*’te bir önceki tabloda görülene nazaran daha az yer almış konu başlıklarını görmek mümkündür. Konu dağılımı makale sayısına göre şöyledir: Sağlık, Müzik, Ekonomi ve Politika 3’er makaleye; Enerji 2; Ticaret, Jeoloji, Tekstil, Kadın, Yaşam, Milli Bayramlar ve Milli Güvenlik konuları 1’er makaleye; farklı konuların ele alındığı Diğer kategorisi ise 2 makaleye konu olmuştur. Miktar olarak az da olsa, her başlık altında Kemalist rejimin konuyu ele alış biçiminin, diğer meselelerde olduğu gibi, Batıcı perspektifte olduğu gözlenebilir. Örneğin, sağlık konusunda, Kızılay, Hıfzıssıhha gibi kurumlar üzerinden, yeni rejimin bu konuda ne kadar duyarlı olduğu ve kurumsal zihniyette hareket ettiği mesajı verilir. Aynı şekilde, Ankara’da düzenlenen Hijyen Sergisi’ne ait fotoğrafların yayınlandığı bölümde, sağlığa verilen önem vurgulanmaktadır. Çünkü, “Yoksulluk, savaşlar, göçler ve eğitimsizlik yüzünden salgın hastalıklar insanları kırıp geçiriyordu. Toplumun üçte ikisi, sıtma, verem, frengi, trahom gibi çeşitli hastalıkların pençesinde kıvranıyordu. Cumhuriyet sıtmalı, veremli, frengili insanlarla mı kurulacaktı?”⁸² Yerelden ziyade uluslararası topluma da mal olmuş bu veriler yeni rejimin parlak çıkışına gölge düşürür nitelikte kabul edilmiştir. Bu sebeple, bu konuda alınan önlemler, geliştirilen tedavi yöntemleri, yönetimin bu mevzuyla yakından ilgilenerik başa çıktığı yansıtılarak kaydedilen aşamalara yer verilmiştir. Zira, sağlık, kadın, erkek, çocuk, yani toplumu oluşturan bütün unsurları ilgilendiriyordu. Dolayısıyla, az da olsa stratejik noktalar ve kurumlar dahil

⁸² Osman Bahadır, “Cumhuriyet’in Büyük Sağlık Mücadelesi”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 62.

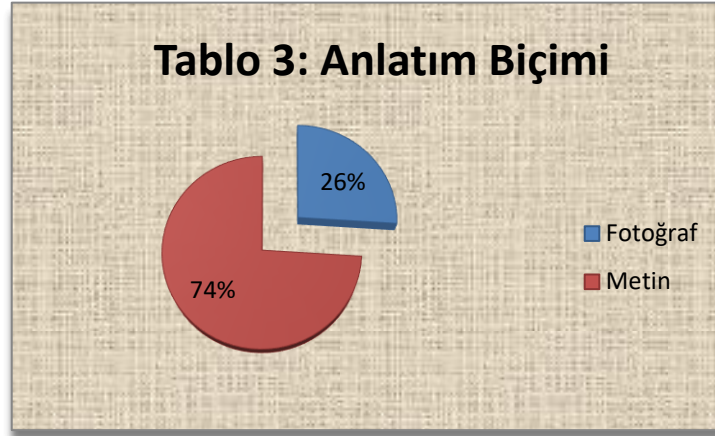
edilerek açıklığa kavuşturulan sağlık meselesi, yeni Türkiye'yi tanıtmada önemli bir alan olarak görülmüştür.

Bu dönemde açılan yeni kurumların tanıtımından bahsetmekte de fayda vardır. Tıpkı Ankara'nın baştan aşağı yürütülen imarı gibi, kurumlarda da aynı bakış açısı göze çarpmaktadır. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Sokak Çocuklarını Koruma Evi, Ankara Sergi Evi, Orman Çiftliği, İsmet İnönü Kız Enstitüsü, Ankara İnşaat Okulu, Türkiye İş Bankası, Tiyatro ve Opera Okulu, Maden Tetkik Arama Enstitüsü, Etibank gibi daha birçok kurum vasıtasıyla eğitimden sanata, finanstan madencilığe geniş bir yelpazede tutulan yenilikler tanıtılır ve Türkiye parlak geleceği hasebiyle saygınlığı ve modern sıfatını hak ettiğini bu sefer kurumsal bir perspektifle aktarmış olur.

Bu kurumsal vizyona ek olarak, uluslararası organizasyonlar düzenlemek konusundaki istikrarlı tutum da yansıtılır. Uluslararası İzmir Fuarı, Uluslar arası Ankara Kömür Fuarı, Ankara Sergi Evi'nde düzenlenen sanat sergileri gibi platformlarda yeni Türkiye'nin de modern bir devlet olarak uluslararası arenada yer edinmeyi hedeflediği ve bunun için çabaladığı vurgulanmaktadır.

3. 5 Derginin Anlatım Biçimine Göre İncelenmesi

Derginin geneline bakıldığında, verilmek istenen mesajların yalnızca makalelerle değil, fotoğraflarla da yansıtıldığı çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Zira, anlatım biçimi fotoğraf ve metin olarak ikiye ayrıldığında sonuç çarpıcıdır:

Tablo 3: Dergi İçeriğinin Anlatım Biçimine Göre Dağılımı

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yalnızca fotoğraflardan oluşan bölümlerin kapladığı alan oranı oldukça yüksektir. Bu, şüphesiz, yeni Türkiye'nin de Batılı bir ülke olduğunu kanıtlama çabası ile bağlantılıdır. Bu bağlamda, fotoğrafın gücünü kullanmak, amaçlanan sonuç için en uygun yol olarak görülmüştür. Sultan II. Abdülhamid'in ABD ve İngiltere'ye göndermek üzere bilinçli bir şekilde seçilen fotoğraflardan oluşan albümlerin hedefi de bu olmuştur. Fotoğrafın Türkiye'de yaygınlaşmasından sonra propaganda faaliyetlerinde hemen yerini alması bu yüzden tesadüf değildir. Her devrin, her hükümetin, her liderin kullanabileceği nitelikte politik bir araç haline getirilen fotoğraf, Türkiye'yi Osmanlı Devleti'nin son döneminden itibaren yabancı ülkelere tanıtmada en önemli araçlardan olmuştur. Kusursuz bir temsiliyet sağlamak için de hem II. Abdülhamid albümlerini oluşturması için hem de *La Turquie Kemaliste* dergisini fotoğraflarıyla ihya etmek için sırasıyla Abdullah Biraderler ve Othmar Pferschy ile çalışılmıştır. Her iki çalışma da aynı amaçla yola çıkmış olmakla beraber farklı zamanları yansıtmayı hedefleyen birer araç olmuşlardır. Nitekim, *La Turquie*

Kemaliste'te sistematik şekilde hemen her sayıda bulunan ve “Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi”, “İnşa Edilen Türkiye”, “Türk İmajı”, “Türk Çocuğu”, “İnşa Edilen Ankara” gibi daha birçok farklı şekilde adlandırılan bölümlerde Türkiye'nin doğal güzellikleri, yeni insanın görünümü, çocuklar üzerinden Türkiye'nin sağlam ve güçlü geleceği, İstanbul yerine Ankara'nın yeni Türkiye'nin ideallerine göre şekillendirildiği yansıtılmıştır. Sözel olarak herhangi bir şey anlatmayan bu bölümler, en az metin olarak adlandırılan bölümler kadar sağlam argümanlar taşımaktadır. Dolayısıyla, fotoğraflarla “gerçekleri” yansıtan dergi, yeni Türkiye'yi tanıtmak konusunda bu yöneme sıklıkla başvurmuştur. Buna ek olarak, metin olarak kategorilendirilen bölümlerde de tartışılan meseleler fotoğraflarla belgelenmiştir. Fotoğrafi olmayan makale neredeyse yoktur. Bu da göz önünde bulundurulduğunda Tablo 3'teki oran neredeyse yarı yarıya düşmektedir.

Derginin on yedinci sayısına kadar her sayıda yalnızca fotoğraflardan oluşan iki bölüm yer alır: “İnşa Edilen Ankara” ve “Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi”. Söz konusu iki başlık, sonraki sayılarda başka başlıklarla beraber son sayıya kadar yayınlanmaya devam etmiştir. İkinci başlık altında, Türkiye'nin birçok şehrinden doğal güzellikleri, tarihi kalıntıları yansıtan fotoğraflar yayınlanmıştır. Bununla amaçlanan, Türkiye'nin birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı, gelip görülecek güzellikte turist dostu bir yer olduğunu göstermektir. Ankara başlığıyla da Ankara'daki faaliyetleri yansıtmak planlanmıştır. Burada Ankara'nın sembolik anlamını da iyi kavramak gerekir. Derginin yayınlandığı süre zarfında İstanbul'dan çok Ankara'dan söz edilmesi ve

Ankara fotoğraflarının paylaşılmasında bir kasıt vardır. Falih Rıfka Atay'ın "Ankara'ya Gelmelisiniz" başlıklı yazısında dediği gibi, eski Ankara'nın atmosferi İstanbul'a kıyasla kaba durmasına rağmen, devrim sonrası Ankara, bir milletin yeniden doğuşunu temsil eder.⁸³ Zira, yeni Türkiye, merkezini Ankara olarak tayin etmiştir. Çünkü, Osmanlı Devleti'nin ruhunun her zerresinde hissedilen İstanbul'da bu devrimi tam olarak gerçekleştirmek mümkün değildir. Bu noktada, "tutucu, iş birlikçi ve sahte Batıcı görülen İstanbul"un hep dışlandığını belirten Faruk Pekin, 1943'te, 43. sayıda yayınlanan "Ankara-İstanbul" başlıklı yazıda geçen bir bölüme dikkat çeker:

Ankara geleceğin, İstanbul geçmişin kentidir. İstanbul'a gelen ziyaretçi, Osmanlı yöneticiler, camiler ve tarih kitapları çerçevesinde düşünür... Türkiye'nin bugününü ve yarınını öğrenmek isteyen yapması gereken ilk tren ile Ankara'ya gitmektir. Ankara, hakkında çok şey okuduğumuz, ancak İstanbul'da bulamadığımız "yeni Türkiye ruhunun" cisimleştiği yerdir.⁸⁴

Derginin on sekizinci sayısından itibaren Ankara'da her mevsimin çok güzel geçtiğini kanıtlar nitelikte fotoğrafların yayınlandığı bölümler göze çarpar. Aynı şekilde, Ankara'daki köy evlerinin ve daha ziyade villaların gösterildiği fotoğraflar yer alır. Ankara villalarının dergide yer almasının sebebi, İstanbul'un tarihselliğinin yanında, Ankara'nın ne kadar çağdaş olduğuna dair Avrupalıları ikna etmektir. Kentte yeni inşa edilen bu konut yapıları Ankara'nın geleceğine

⁸³ Falih Rıfka Atay, "Ankara'ya Gelmelisiniz", *La Turquie Kemaliste*, Haziran, 1934, 10-15.

⁸⁴ Faruk Pekin, "Turizm ve Tanıtım", *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 217.

göndermeler yapmaktadır.⁸⁵ Bu sayede, yeni rejimin adeta elinde büyüttüğü Ankara, Türkiye'nin modern imajının kalesi haline gelmiştir. Kudret Emiroğlu'nun deyimiyle devrimin vitrini olan Ankara'nın⁸⁶, tek başına modernleşmesi Kemalist elitlerin tatmin olacağı bir sonuç vermeyecekti. Çünkü, “yeni rejim, Ankara’da yalnız yeni bir rejim, yeni bir başkent-şehir yaratmak değil, yeni bir insan-Türk yaratmak amacıyla ve zorunda olduğunu düşünmektedir.”⁸⁷ Bu düşüncenin altında, ne yapılırsa yapılsın bir türlü tam anlamıyla modernleşilemediğini düşünen Kemalist elitlerin endişesi yatmaktadır. Bu rahatsızlık, Aka Gündüz’ün sözlerinde açığa çıkar: “İnkâr etmiyoruz ki eski Ankara’yı emekle, tahammülle, zorla modern Ankara yapmaya çalışıyoruz. Fakat, bu kafi gelmiyor, Ankara sakinini de, emekle, vasıta ile ve hatta zorla Ankaralı yapmak mecburiyetindeyiz.”⁸⁸ Yeni rejimin saplantısı haline gelmiş bu duruşu Yakup Kadri de şu şekilde temsil eder: “Tıpkı Avrupalılar gibi giyiniyoruz, onlar gibi yiyip içiyoruz, onlar gibi düşünüyor, onlar gibi hissediyoruz, onların medeni kanunu dahilinde onların tabi oldukları hayat şeraiti altında yaşıyoruz, fakat daima her manası ile sefil ve perişan bir Asyai dekor içinde.”⁸⁹ Bu ithal edilen yaşam tarzını tatbik edemeyen insanların çokça olmasından duyulan rahatsızlık, bu sayıyı artırma girişimine; hiç değilse bu sayının çok olduğuna dair Avrupalıları ikna etme girişimine evrilmiştir. Bu sebeptendir ki, dergide, “Türkiye’nin ne denli

⁸⁵ Uğur Tanyeli, “La Turquie Kemaliste Penceresinden Bugünün Kentine ve Mimarlığına Bakmak”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 209.

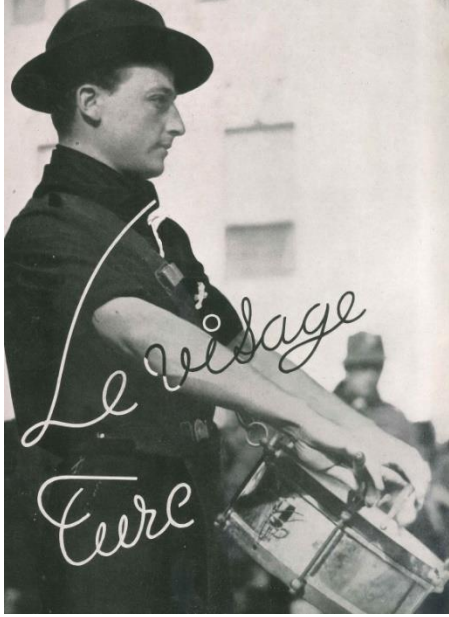
⁸⁶ Kudret Emiroğlu, “Devrimin Vitrini Ankara”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 146.

⁸⁷ Age, 157.

⁸⁸ Age, 157.

⁸⁹ Age, 157.

çağdaş olduğu anlatılırken, kız çocuklar, kadınlar, gençler öne çıkarılmış, “Türk Yüzü”, “Türk Çocukları” başlığı altında Türklerin fizyonomik olarak da nasıl Batılı görüldüğü vurgulanmıştır.”⁹⁰

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 25-26., 28. ve 44. sayılarından alınmıştır.

⁹⁰ Pekin, 217.

Bu tür karelerin dergide sıkça yer almasının altında, küllerinden doğduğunu ve her anlamda medeniyetin kalesi olarak gelişmeye devam edeceğini her fırsatta ifade eden Kemalist elitlerin, aslında Avrupa'ya rağmen Avrupalı olma girişimini de görmek zor değildir. Nitekim, birçok sayıda Avrupalıların oryantalist bakış açılarının üstesinden gelemediğinden şikayetçi olan rejim önderleri, bu görüşü kırmaya yönelik çalışmalarına devam etmiştir ve zaman zaman Avrupalılarla ilgili duygularını şu şekilde aktarmışlardır:

Yabancı dostlarımı ikna edebildim mi, acaba içlerinden bana hak veriyorlar mıydı, bilemiyorum... Ama şüphe yok ki, akıbetimiz yine bu Avrupalı mösyölerin elinde olsaydı, hala 'entari' ile dolaşacaktık ve hala 'mangal'larımızın yanına çöküp, kahvelerimizi pişirecektik! Acaba onlarda bir algılama güçlüğü mü var, yoksa bu yabancılar bazı ülkeleri sadece bir panayır ve eğlence mekanı olarak mı görmekteler?⁹¹

La Turquie Kemaliste, bu algıyı kırmak için, yeni Türkiye'nin yalnızca bir panayır yeri olmadığını, gelişimin, modernliğin yeni bir kapısı olduğunu, Osmanlı Devleti'nin bıraktığı "yıkıntı"nın bir devamı olmadığını kanıtlama çabasının bir ürünü; "Ne kadar modernleştik, görün!" demenin yazılı-görsel versiyonudur. 32 ana kategoriye bölünecek kadar kapsamlı bir içeriğe sahip olan dergi, 1934'ten 1948'e kadar yayımlanarak Matbuat Umum Müdürlüğü vasıtasıyla devlet eliyle yürütülen en önemli propaganda yayınlarından biri olmuştur.

⁹¹ Burhan Belge, "Qu' Importe.. Restez Tels Que Vous Etes!", *La Turquie Kemaliste*, Ekim, 1934,1.

4. Bölüm

La Turquie Kemaliste'te Kadın, Çocuk ve Aile Meseleleri

Derginin en fazla incelenen konularına göz atıldığında, “Kadın” başlığının bu kategoride yer almaması dikkat çekicidir. Zira, kırk dokuz sayılı dergide, kadınları direkt konu alan yalnızca 3 metin bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 4. sayıda Falih Rıfki Atay imzası taşıyan “Türk Kadını” başlıklı giriş yazısıdır.⁹² Falih Rıfki, yazının genelinde, Tanzimat Dönemi’nde başlayan modernleşme hareketine referanslarda bulunmakla birlikte Osmanlı Dönemi’ndeki kadının toplumsal konumuyla Türk devriminden sonraki konumunu karşılaştırarak devrimin kadınlar için ne kadar büyük bir “nimet” olduğunu; kadınların artık özgür olduklarını övünerek anlatmaktadır. İkinci metin ise 6. sayıda editoryal olarak yer alan “İsmet İnönü Kız Enstitüsü” başlıklı eğitim temalı makaledir.⁹³ Adından da anlaşılacağı üzere, Kemalist rejimin “kızların” eğitimine ne kadar önem verdiğiğe atıfta bulunularak yeni bir kurum tanıtılmaktadır. Kadınlar, yeni toplumun mimarı olarak görüldüklerinden “eğitilen” bireyler olarak konumlandırılmışlardır. Üçüncü yazı ise bu kez bir kadın imzası taşımaktadır. Bu yazı, birleşik olarak adlandırılan 32-40 sayılı dergide yer almaktadır. İngilizce olarak yayınlanan bu yazının başlığı da diğerlerine benzerdir: “Türk Kadını”.⁹⁴ Mihri Pektaş tarafından kaleme alınan yazıda, Pektaş’ın devrim öncesi ve sonrasını kendi tecrübelerine dayandırarak betimlediği görülmektedir. Tıpkı Falih Rıfki Atay gibi, Mihri Pektaş da kadının “eski” ve “yeni” konumlarına

⁹² Falih Rıfki Atay, “La Femme Turque”, *La Turquie Kemaliste*, Aralık, 1934, 1-3.

⁹³ “L’institut de Jeunes Filles d’İsmet İnönü”, *La Turquie Kemaliste*, Nisan, 1935, 6-9.

⁹⁴ Mihri Pektaş, “Turkish Woman”, *La Turquie Kemaliste*, Ağustos, 1939, 10-14.

odaklanmaktadır. Ancak, bunu, poligami, kılık-kıyafet ve eğitim üzerinden ele almaktadır. Bu da daha çok, devrimin eskiyi karalamak üzerine yarattığı Osmanlı dönemi mitlerinden ileri geldiği varsayılan bir tutuma işaret etmektedir ki bu meseleye daha sonra değinilecektir.

Anlatım biçimi metin olan ve direkt kadın üzerine yoğunlaşan bölümlerin dışında, bu meseleye ışık tutmak adına fotoğraflardan da faydalanılmıştır. Derginin sekiz sayısında yer alan “Türk İmajı” başlığıyla, “yaratılan” yeni insanı tanıtmak amaçlanmıştır. Bu bölümlerden ikisi, 28. ve 29. sayılarda yer almaktadır ve yalnızca yeni kadını tanıtmak için ayrılmıştır. Diğer sayılarda da tamamen olmasa da kadınların fotoğraflarına yer verilmiştir. Kadını toplumun her alanında resmetmenin en temel amaç olduğu, fotoğrafların içeriğinden anlaşılmaktadır. Bütün fotoğraflarda, kadınlar bir amaç için çalışmaktadır. Kimi beyaz önlüğünü giyinmiş bilim kadınıdır; kimi ise konservatuvarda arp çalan bir sanatçıdır. Aynı şekilde, üniversitede eğitim alan kadınların amfilerde, koridorlarda ellerinde kitaplarıyla çalışırken, arkadaşlarıyla sosyalleşirken, ders esnasında dikkatle dersi dinlerken çekilmiş ve yayınlanmış fotoğraflar da yeni Türkiye’de kadınların aktif bir biçimde kendilerini geliştirmeye çalıştıklarını yansıtmayı amaçlamıştır. Kadını, sanatta, tarımda, fabrikalarda, üniversitede, hukuk bürosunda bütün üretkenliğiyle yansıtan fotoğrafların yanı sıra anaç tarafları da unutulmamıştır. Buna her fırsatta vurgu yapan Kemalistler, kadının çocuk üzerindeki sorumluluğuna atıfta bulunan, hemşirelerin, kadın doktorların çocuklarla ilgilendiği fotoğraflara da yer verilmesine önem vermiştir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 29. sayısından alınmıştır.

Dergide fotoğraflarla ve metinlerle kadınların yeni Türkiye’de varlık buldukları gerçeğinin yansıtılması, modernleşme çabalarının farklı bir ayağını temsil etmektedir. 1. Bölüm’de değinilen Sultan II. Abdülhamid’in emri üzerine oluşturulan fotoğraf albümlerinde kadın konusuna pek değinilmezken, *La Turquie Kemaliste*’in kadını, modernleşme yolundaki en büyük sembolü olarak yansıttığını görmek mümkündür. Çünkü, kadın, değişimin gözle görülür tek ortamını temsil etmektedir ve bu dönüşüm için uzun bir sürece ihtiyaç yoktur. Ayşe Durakbaşa’nın da belirttiği gibi:

Türkiye’deki modernleşmeci aydınlar ve yönetimdeki seçkinler, Tanzimat’tan başlayarak “kadın meselesi”ni toplumsal modernleşme projesinin çok önemli bir unsuru olarak tartıştılar. “Kadın”, toplumun geri kalmışlığının nedeni, çözülmesi gereken bir “mesele” olarak gündeme geldi. Modernleşmeci, ilerlemeci ve bunların izlerini taşıyan soldaki ve sağdaki programlarda bu konu “kadın sorunu” olarak gündeme geldi ve kalkınmışlık ve gelişmişlik meselesi çerçevesinde kadının statüsünü yükseltmek esas oldu. Terimleri ve çerçevesi çoğunlukla erkekler tarafından tanımlanan bu modernleşmeci zihniyet kadınları düzeltilmesi

gereken bir “sorun” olarak ele aldı, toplumun geri kalmışlığını adeta kadınların cehaletine bağladı.⁹⁵

Bu doğrultuda, dergide kadınların varlığını ve sosyal statüsünü yüceltecek nitelikte fotoğraflar ve makaleler yayınlamak, Kemalist ideolojinin birincil gereksinimlerinden olmuştur.

Her ne kadar dergide yalnızca üç makaleyle ele alınsa da, kadın “meselesi” her zaman olduğu gibi Kemalistler için de büyük bir önem arz ediyordu. Toplumu toplum yapan ve ulusun çocuklarını yetiştirecek kadınların, zihinsel ve fiziksel olarak Batılılaşması, Avrupa’da kabul görmek için altın kural olarak addedilmiştir. Dergideki bu üç yazı da, Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki kadın tipinden bahsederek yeni Türkiye’nin ideal kadın tipini yüceltmeye çalışmıştır. Kemalist elitlerin, Cumhuriyet’in yeni çehresini oluşturan bahsi geçen modern kadınlardan beklentisi ne kadar medenileştiklerini Avrupalı görüntüsüyle kanıtlamasıdır. Zira 1920 ve 1930 dönemlerinde medeniyetin ölçüsü kadınların toplum içindeki durumlarıydı.⁹⁶ Söz konusu modern kadını ön plana çıkarmak adına, Cumhuriyet öncesi dönemi temsil eden kadın tipinin çokça dramatize edildiğini de görmek mümkündür. Örneğin, Mihri Pektaş, edebi yorumlarıyla aktardığı “Türk Kadını” adlı yazısında, 12 yaşındayken kalın ipek kumaşlarla sarmalandığını belirterek ailesinin kendisine artık çocuk olmadığını; yetişkin bir kadın olduğunu ifade ettikleri anda hissettikleri üzerinden “gayri-modern” bir

⁹⁵ Ayşe Durakbaşı, “Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve ‘Münevver Erkekler’, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 37.

⁹⁶ Bülent Somay, *The Psychopolitics of The Oriental Father* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014), 163.

hayatta yaşadığı tecrübeleri aktarmıştır. Etrafındaki her şeyin ona “Artık bitti; buraya kadar.” dediğini düşünürken ve bir haremde dört duvara sıkışmış basit bir hayata mahkum olacağı hissini verdiği ızdırabı anlatırken eski kadının hayatının ekseninde dönen şeyin yalnızca yüzünü bile görmeden evlendirileceği “kısmet”i olduğunu söylemektedir. Bu kaderi değiştirme çabasının Cumhuriyet’ten önce başladığına işaret eden Pektaş, Cumhuriyetçi aydın erkekler tarafından “özgür bırakılan” yeni kadının Avrupa’daki kadınlara nazaran daha fazla hakka sahip olduğunu ve bu hakların değişim hareketine aktif katılım sağlayan erkekler tarafından nasıl korunduğunu anlatarak ilginç bir karşılaştırma yapmaktadır. Her türlü hakkı büyük savaşlar vererek edinmek zorunda kalan Avrupalı hencinslerine acıdığını ima ederken Türkiye’deki kadınlara aydın erkekler tarafından bahşedilen bütün haklara minnet duymaktadır ve bunun ancak büyük bir medeniyetin ürünü olduğu düşüncesiyle yeni rejimle övünmektedir.⁹⁷ Bu yaklaşım ise, “Kemalizm’in kadın hakları söyleminde saklı olan, Kemalist erkek kuşak tarafından kurtarılan çocuk kadın imgesiyle de uyumludur. Cehaleti, ezilmişliği nedeniyle, olgunlaşmamış bu kadın; ancak aydınlanmacı, modern ve milliyetçi babalar, kocalar ve erkek kardeşler tarafından kurtarılabilir.”⁹⁸ Bu da kadınları daima verilene razı olma durumuyla baş başa bırakacaktır ve böylece kadın, haklarını kendi edinen değil; söz konusu ezilmişliğiyle kendisine hak verilen konumda olmaya devam edecektir. Yazısında ve düşüncelerinde bu tarz

⁹⁷ Mihri Pektaş, 10-14.

⁹⁸ Nurşen Gürboğa, “Devrimin Kadınları: Alaturka Kadın, Levanten Kadın ve Türk Kadını”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 78.

çelişkiler barındıran Pektaş'ın Avrupalılar'a net ayrımlarla sunduğu eski ve yeni

Türk kadını ile ilgili, Nurşen Gürboğa şöyle bir aktarımda bulunur:

Cumhuriyetin yeni kadını, aile hayatıyla, giyim kuşamıyla, kazandığı haklarla Kemalist seçkinlerin, İmparatorluk geçmişiyle kopan bağlarını simgeliyordu. Ancak bu geçmiş, henüz hayatta olanların kolaylıkla hatırlayacağı kadar yakın, taze bir geçmişti. Bu geçmişin unutulması için; geçmişin yeniden icat edilmesi, bir başka deyişle eskiye ilişkin kültürel mitler oluşturulması gerekiyordu.⁹⁹

1820'ler sonrası milliyetçi toplumların tipik bir özelliğini temsil eden, atalara dair fantaziler kurma¹⁰⁰ çabasının bir sonucu olarak kabul edilen bu mitler, yetişmekte olan neslin -özellikle kadınların- yeni rejimle bağlarını kuvvetlendirmeye yönelik bir algı operasyonu olarak tarihte yerini almıştır. Zira, Cumhuriyet devri aydınları, yine kültürel bir mit olarak yaratılan yeni kadın modelinin karşısına, “muhayyel bir Osmanlı devri alaturka kadını” konumlandırarak harem yaşamı ve görücü usulü evliliklerin ön plana sürüldüğü Osmanlı döneminin, ezilmiş kadınların mekanı olduğu düşüncesini savunmuşlardır.¹⁰¹ Bu sayede “muhayyel alaturka kadın tipini; yeni kadın kurgusu çerçevesinde dışlarken, aynı zamanda Osmanlı toplumsal düzeni ve geçmişini de makbul bir model olmaktan”¹⁰² çıkarmayı hedeflemişlerdir. Başka bir deyişle:

Kültürel milliyetçilik, İslamiyet öncesi Türk eşitlikçiliği adına kadınların özgürleşmesini kendine mal edip, Osmanlı ataerkilliğinin belli yönlerini özgün Türk törelerinin yozlaşması olarak mahkum ederek (çok eşlilik ve kadınların kapatılması gibi) yeni bir söylem yarattı. Cumhuriyet,

⁹⁹ Age, 71.

¹⁰⁰ Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler* (İstanbul: Metis Yayınları, 2011), 13.

¹⁰¹ Gürboğa, 71.

¹⁰² Age, 72.

kadınların özgürleşmesine ilişkin bu yaklaşımı resmi devlet ideolojisinin bir unsuru olarak benimsedi.¹⁰³

Aynı çabayı Falih Rıfki Atay'ın "Türk Kadını" başlıklı Fransızca makalesinde de görmek mümkündür. Atay, II. Meşrutiyet Dönemi'nden Türk Devrimi'ne kadar kadınların maruz kaldığı ikinci sınıf vatandaş konumuna, cinsiyet ayrımcılığına değinirken, devrimin Türk kadınına segregasyon ve tesettür kurallarından kurtararak özgürleştirdiğini; Türk kadınlarının, haklar ve özgürlükler açısından Avrupalı kadınların bile önüne geçtiğini anlatmaktadır.¹⁰⁴ Dergide yer alan bu yazılar ve fotoğraflarla, yalnızca Türk kadınının ne kadar değiştiğini göstermek değil, yeni kimliğini oluşturmak da hedeflenmiştir:

"Kadınların kırsal görünümlü, peçeli, sağlıksız ve bundan dolayı uygarlaşmamış olan vücutlarının medeni, eğitilmiş ve özgürleştirilmiş vücutlara dönüşmesi, yalnızca ülkenin batılılaşması ve modernleşmesine dair bir işaret olarak değil, aynı zamanda yeni ideal Türk kadınına yaratmanın ve tanımlamanın bir yolu olarak görülmüştür."¹⁰⁵

Bu bağlamda, toplumsal yaşamda kutuplaşma ve tesettür, Kemalist ideolojinin kadın üzerinden mücadele verdiği en mühim iki unsuru teşkil etmektedir. Zira, toplum içinde kadınların ve erkeklerin çekinmeden bir arada olması ve kadınların "geleneksel" olarak tanımlanan tesettürden "arınması" yeni Türkiye'yi laikleştirecek ve Batılılaştıracaktır. Bu anlamda başarıya ulaşıldığında da Osmanlı Dönemi'ni yeni Türkiye'den kesin bir çizgiyle ayıracak yeni bir

¹⁰³ Deniz Kandiyoti, *Cariyeler, Bacılar, Yurттаşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler* (İstanbul: Metis Yayınları, 2011), 236.

¹⁰⁴ Gürboğa, 71.

¹⁰⁵ Sertaç Sehliskoğlu, "Sports: Turkey", *Encyclopedia of Women and Islamic Cultures*, düz., Suad Joseph ve Elora Shehabuddin (Leiden: Brill, 2017), sayı 14, 8.

durum ortaya çıkacaktır. Üstelik, toplumsal kaynaşma ve tesettür meselesi eğitim ve kültür evrimi kadar uzun bir süreç gerektirmediği için hedeflenen Batılılaşma ve dönüşüm daha hızlı ve kolay gerçekleşecektir. Nitekim, 1925'te Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir makalede fes örneği üzerinden dış görünüşün önemi şu ifadelerle aktarılmıştır: “Kırmızı fesi atarak yerine şapkayı geçirmek, medeniyet dünyasına dönerek, ‘Efendiler, Türk yepyeni bir alemdir. Bu alemin sizinkinden farkı yoktur. Türk de sizin gibi bir insandır, sizin gibi bu medeniyet faziletlerinden istifade etmek ister’ demektir” ve bunun için görünüşü değiştirmeye karşı çıkanlara ise, “dünyaya kafamızın değiştiğini ispat için onun içini açıp göstermek ne kadar kabil değilse, dışını göstermek o kadar kolaydır”¹⁰⁶ denilmiştir. Bu sebeple, kadınların kıyafetleri ve erkeklerin şapkaları, “medeni” Batı’ya veya “barbar” Doğu’ya aidiyetin en gözle görülür ölçüsü olarak görülmüştür.¹⁰⁷ Mustafa Kemal’in de deyimiyle, Türkiye’nin uygar halkı, dış görünüşü ile ne kadar uygar olduğunu göstermek mecburiyetindeydiler.¹⁰⁸

Tıpkı bu örnekte olduğu gibi, kadın üzerinden de toplumda görünür olma kaygısı güdülmüştür. Kemalistlere göre, kadın, hem tesettürü bırakıp görünür olmalı hem de toplumdaki varlığını artırarak erkeğiyle sosyal kimliğini oluşturmalıydı. Bu düşünceyi benimsemiş olan yeni rejim temsilcileri, gerek dergideki yazılarla gerek Atatürk’ün demeçleriyle toplumu dönüştürmeyi hedeflemişlerdir. Derginin ilk basım yılından bile önce, 1923’te gerçekleşen bir

¹⁰⁶ Nuray Mert, “Cumhuriyet Türkiye’inde Laiklik ve Karşı Laikliğin Düşünsel Boyutu”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm*, cilt:2, der., Tanıl Bora ve Murat Gültekingül (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 206.

¹⁰⁷ Aktaran Bülent Somay, 160.

¹⁰⁸ Aktaran Cihan Aktaş, *Tanzimat’tan Günümüze Kılık Kıyafet ve İktidar I* (İstanbul: Nehir Yayınları, 1989), 141.

konusmasında dahi Atatürk'ün bu konudaki net tavrını sergilediği görülmektedir.

Kadınların tesettürlü görünümüne atıfta bulunarak şu sözleri aktarır:

Düşmanlarımız bu görüntüdeki kadınlardan aldıkları izlenimler ile acı hükümler veriyor ve diyorlar ki: Türkiye medeni bir millet olamaz, çünkü Türkiye halkı iki parçadan oluşmuştur. Kadın ve erkek diye iki kısma ayrılmıştır, halbuki bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümezse ilerlemesi ve medenileşmesine bilimsel olarak imkan yoktur.¹⁰⁹

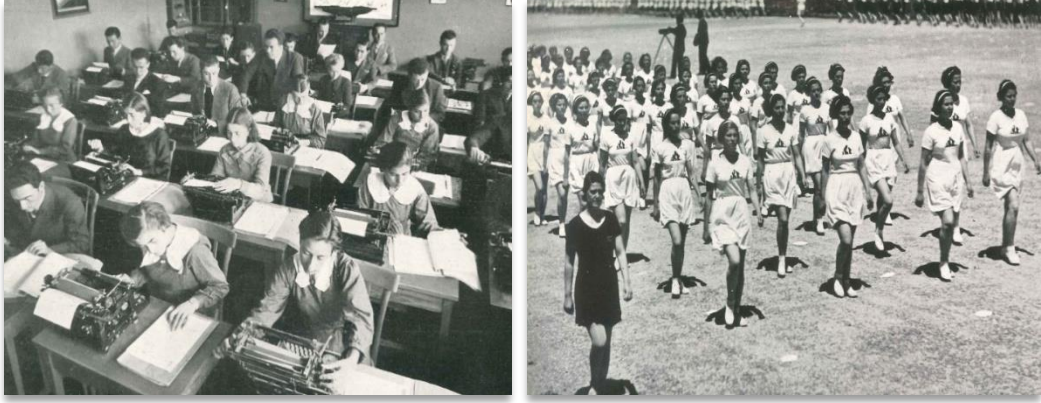
Aynı şekilde, 1925'te gerçekleşen başka bir konuşmasında tesettürün tasfiyesi ve toplumda kadın-erkek segregasyonu üzerine şöyle söyler:

Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bez veya bir peştamal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu tavrın manası nedir? Efendiler medeni bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşi vaziyete girer mi? Bu hal, milleti çok gülünç gösteren bir manzardır. Derhal tahsisi lazımdır.¹¹⁰

Bahsi geçen medenileşme imkanını oluşturmak ve Batı'ya karşı boynu bükük kalmamak içindir ki dergide yayınlanan fotoğrafların birçoğu, kadınların erkeklerle çalıştığı, muhabbet ettiği, sosyalleştiği anları ve kadınların Batılı giyim tarzlarının yansıtıldığı kareleri temsil etmektedir.

¹⁰⁹ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, haz., Ali Sevim, İzzet Öztoprak ve M. Akif Tural (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006), 541.

¹¹⁰ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev., Boğaç Babür Turna (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2008), 364.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 13. ve 18. sayısından alınmıştır.

Kadınların toplumdan uzak tutulmasından rahatsız olan Kemalist elitler, kadını sosyal yaşamın bir parçası haline getirmeyi hedeflemişlerdir. Her ortamda görünüşleriyle “erkeğine” ayak uydurmasını bilecek “yeni” kadın için birçok tanımlama yapılmıştır. Devrim sayesinde özgürleştirilen kadınlardan, erkekler tarafından büyük beklentiler öne sürülmüştür. Aslında bu yaklaşımı, kadının özgürleştirilmesinden ziyade, kadının bir beklentiden başka bir beklentiye evrilmesi olarak görmek mümkün olabilir. Zira, söz konusu, Osmanlı dönemi tanımlamalarından Kemalist tanımlamalara geçiştir. Daima erkeğin yanında olma ve tesettürü bırakma kuralının da bu bağlamda saplantı haline getirildiğini bir Kemalist’in yorumlarından anlamak zor değildir: “Zevcemle çarşafsız olarak Ankara’nın modern otellerinden birinde verilen bir ziyafette yüzlerce davetli huzurunda ilk defa dans ettiğim zaman kendimi hakikaten garplı hissettim.”¹¹¹

Batılılaşmayı dış görünüşe endekslemenin bir sonucu olarak ortaya çıkan devlet politikası, medeni görünümü daha hızlı gerçekleştirecek olan kadın bedeni

¹¹¹ *Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiye (1923-1938)*, haz., Ö. Andaç Uğurlu (İstanbul: Örgün Yayınevi, 2003), 228.

üzerinden yürütülmüştür. Nitekim, modern, laik ve Batılı bir devleti temsil eden Cumhuriyet kadını, devletin modern ve Batılı olarak tanımladığı kıyafeti ve davranış biçimlerini benimsemeliydi. Dini görüşleri çerçevesinde buna uymayarak geleneklerini de bir yandan sürdüren kadınlar kabul görmemekle birlikte, “ilkel” veya “köylü” olarak anılmıştır.¹¹² Bunun sonucu olarak, “Cumhuriyet balolarında, Halkevlerinin ve çeşitli derneklerin balo etkinliklerinde erkeklerle birlikte ve batılı tarzda giyimleriyle görünerek ‘modernleşmeyi’ sergileyen kadın”¹¹³ rol model haline getirilerek Türk kadınının bu doğrultuda yönlendirilmesi esas olmuştur. Bunun teşviki ise, batılı tarzda giyinen kadınlara “aydın ve ilerici”, geleneğe ve tesettüre uygun giyinen kadınlara ise “cahil ve mürteci” söylemleri ile sağlanmıştır.¹¹⁴ Böylece kadının dış görünüşü, asaleti, zarafeti ve atletik vücudu Kemalist politikaların daima merkezinde yerini almıştır. Bu idealin topluma yayılmasında kullanılan en önemli araçlardan biri, bakım ve güzellik üzerine yüklenen anlamdır. Kadının kendisine bakmasını, güzelliği için vücudunu şekillendirmesini öne süren politikalar Türkiye için bir ilk olan güzellik yarışmaları ile resmi hale gelmiştir. Türkiye’nin dünya çapında belgelediği güzelliğinin sembolü haline gelen Keriman Halis de bu resmi ideolojinin imajı olarak kadınların güzellik kriterine dönüşmüştür. Aynı zamanda Keriman Halis’in dünya güzeli seçilmesi, “ülke dışında saygı duyulması arzusunun tatmini”¹¹⁵ olarak kabul edilmiş ve onun, kişiliği, ahlakı ve modern görünümü açısından

¹¹² Aktaran Somay, 162.

¹¹³ Aktaş, 179.

¹¹⁴ Aktaş, 172.

¹¹⁵ Orhan Koloğlu, *Türk Çağdaşlaşması* (İstanbul: Boyut Yayıncılık, 1995), 226.

ülkeyi temsil edebilecek en uygun kişi olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁶ Keriman Halis'in yarışmada son Şeyhülislam'ın torunu olarak sunulması da, Türkiye'nin Batılılaşma adına ne kadar yol kat ettiğini göstermesi açısından önem teşkil etmiştir.¹¹⁷

Toplum için çok yeni olan bu güzellik vurgusu ve güzellik yarışmalarının sürdürülebilirliği için alınan önlem, toplumu bu konuda ikna etme çabasına dönüşmüştür. Güzellik yarışmalarında bir kötülük olmadığını sürekli vurgulayan birçok makale yayınlanmış ve bunun uygunsuz bir organizasyon olmadığına dair fikirler öne sürülmüştür. Yayınlanan makalelerin birinde, Türkiye'nin artık küresel olarak düzenlenen bu yarışmaların gerisinde kalmaması gerektiği; aksine Türkiye'nin güzellik konusunda da hiçbir eksiği olmadığı ve dünya standartlarına sahip olduğunu kanıtlaması gerektiği vurgulanırken, güzellik kavramının hangi yöne doğru sürüklendiği de açıkça görülmektedir:

Yeni Türkiye'nin bu akıma diğer bütün ülkelerden daha hevesli ve coşkulu bir şekilde katılması gerekiyor çünkü asırlardır çaresiz bir şekilde esaretin kurbanları olan Türk kadınlarının özgürlüklerine kavuştukları ilan edilerek gerçekleştirildi. Nihayetinde, dünyaya somut eylemlerle göstermeliyiz ki yüzyıllardır Türk kadınları hakkında bütün dünya tarafından kabul edilmiş olan fikir ve düşünceler, günümüzde sadece yersiz efsaneler haline gelmişlerdir. Türk kadınları, dünyanın bütün özgürleştirilmiş ülkelerindeki kız kardeşleriyle birlikte, eşitlik statüsüne yükseltilmişlerdir. Güzel olmak utanç verici değildir; güzellik, bütün dünyanın önünde saygı ve hayranlıkla eğildiği bir şeydir. Biliyoruz ki uygar dünyada çocukların, özellikle de kız çocuklarının, vücutlarını belirli fiziksel beslenme programlarına göre şekillendirmek adına büyük çabalar harcanmaktadır. Güzellik ve sağlık, gitgide birlikte anılır hale gelmektedir.¹¹⁸

¹¹⁶ Age, 226.

¹¹⁷ Aktaş, 176.

¹¹⁸ Aktaran Ayşe Durakbaşı, "Kemalism as Identity Politics in Turkey", *Deconstructing Images of "The Turkish Woman"*, haz., Zehra F. Arat (New York: St. Martin's Press, 1998), 146.

Kemalist rejimin kadın için kurguladığı genel politikaların yansıdığı bu yazıda, “yüzyıllardır tutsak edilmiş” eski kadına atıfta bulunarak dünyadaki imajın düzeltilmesi için yeni kadının çok farklı olduğunu ve dünya çapında kabul edilen standartlara uyum göstererek modernleştiğini kanıtlamak gerekliliği üzerinde durulmuştur ve bu yapılırken güzelliğin, saklanması icap eden bir şey olmadığı; tam tersine açık açık gösterilecek bir lütuf olduğu söylenerek kadınların bu konuda teşviki amaçlanmıştır.

Güzellik yarışmalarının düzenlenmesinde çekinilecek bir şey olmadığı yönünde yansıtılan tutum, Türk kadınının vücut yapısı düşünüldükçe Kemalist elitlerin, modern bir görünüme erişilemeyeceği kaygısıyla yerini güzel bir vücut için yapılması gereken kurallar bütününe bırakmıştır ve kadınlara nasıl ve neden daha güzel, atik vücutlara sahip olmaları gerektiğini öğretmek, sistemin hedefleri arasındaki yerini almıştır. Yeni rejimin sağlıklı, aktif ve zarif vücutlu kadınlara ihtiyacı olduğuna değinilirken, çarşafı ve peçeyi atma kudreti gösterebilen nesil yüceltilmiş ve bu yüce kadınlardan vücutları konusunda da aynı özeni göstermeleri beklenmiştir.¹¹⁹

Gençler için olan ulusal bayramlarımızda, haftalık bir ders saati olan beden eğitimi dersi haricinde hiçbir vücut egzersizi yapmayan genç kızlarımızı dehşet içerisinde izliyoruz: Genelde bu genç kızlarımızın kilolu ve biçimsiz vücutlarına büyük göğüsler ve tombul bacaklar eşlik ediyor. Bu genç kızlar ki, Türk ırkının doğuştan gelen inanılmaz güzelliğine sahip kızlar...¹²⁰

¹¹⁹ Aktaran Ayşe Durakbaşa, 145.

¹²⁰ Aktaran Ayşe Durakbaşa, 145.

Doğuştan edinilmiş güzelliklerini şişman vücutlarıyla heba eden genç kızlar için duyulan üzüntü bu şekilde yansıtılarak durumun vahameti gözler önüne serilmek istenmiştir ve yeni rejimin istediği genç kız tipi vurgulanmıştır:

Günümüzün yönetim şekli uyduruk ve biçimsiz değil, sağlıklı ve atik bir vücuda sahip olmayı gerektiriyor. Sağlıklı ve sağlam bir nesile ihtiyaç duyan cumhuriyet rejimi, yaptığı reformlarla fiziksel eğitim kanunlarını tasarlarken, spor aktivitelerini ve beden eğitimini de okullardaki müfredata eklemiştir. Kanunda kadın ve erkek arasında hiçbir eşitsizlik olmadığına göre, Eğitim Bakanlığı'nın yürürlüğe koyacağı yeni girişimleri sabırsızlıkla bekliyoruz.¹²¹

Atik vücuda sahip insanların aynı oranda sağlıklı olacağı görüşü bir yandan empoze edilirken, diğer yandan da atik vücuda ancak düzenli spor yapılarak erişileceği fikri yerleştiriliyordu. Batılı hayat tarzının vazgeçilmez unsurlarından spor, Türk toplumuna ne kadar entegre edilirse o kadar Batılı ve medeni olunacağı fikri sabit hale getirilmiştir. Erkeklere kaslı vücut reklamı yapılırken, kadınlara narin ve kuvvetli vücut tasavvurlarında bulunuluyordu. Keriman Halis gibi güzellik yarışmalarının diğer galiplerinden olan Mübeccel Namık ve Selma Hanım'ın güzel vücutlarını düzenli spor faaliyetlerine borçlu olduğu fikriyle, sporu yeni yaşam tarzının bir parçası haline getirme çabaları sürdürülmüştür ve güzellik kraliçelerinin uyguladığı spor faaliyetlerinin voleybol, yüzme ve bisiklet gibi dünya standartlarında kabul görmüş elit dallardan olması da mühim görülmüştür.

Atatürk de Türk insanının düşünce yapısı Batı'ya doğru kayarken, vücut şeklinin Doğu'da kalmasından yakınır ve tam anlamıyla Avrupalı olabilmek için

¹²¹ Aktaran Ayşe Durakbaşa, 145.

bu ikisinin birbiriyle uyumlu olması gerektiğini savunur.¹²² Bu vesileyle, Atatürk'ün "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur." sözünü şiar edinen dönemin öncülerinden Selim Sırrı Tarcan'ın girişimiyle Türkiye'de jimnastik çalışmaları geliştirilmiştir ve özellikle kadınlara evde de yapabilecekleri bazı egzersiz alışkanlıkları kazandırmak hedeflenmiştir. Zaman zaman sekteye uğrayan ve büyük bir özveri isteyen bu çalışmalar için yorumda bulunun Falih Rıfkı, beslenme bozukluğundan mustarip ve vücudu geliştirecek sporlardan bihaber Türk insanına, Avrupa başkentlerinin idealleştirilmiş insanlarını örnek gösterir:

Tenasüp davasını sokakta kazanalım. Ecişbücüş bir sürü kadın erkek; bohça gibi karınlar, yağdanlık gibi gerdanlar, paytak bacaklar, soluk yüzler... Bir de Paris sokağını, Berlin duvarını, Stockholm caddesini göz önüne getiriniz. Selim Sırrı, yirmi senedir cüce uzatmağa, kambur yassılamağa çalışıyor.¹²³

Deforme vücutlar yüzünden tam manasıyla Batılı olamayacaklarından endişe eden Kemalist elitler, spora teşvik konusunda daha ihtiyatlı davranmaya gerek duymuşlardır. Bu sebeple, dönemin dergilerinde, batılı sporcular örnek gösterilerek kadınların modern bir görünüm için spor yapmalarının gerekli olduğu ima edilmiştir.¹²⁴ Aynı şekilde, tıpkı güzellik kraliçelerinin yaptığı açıklamalar gibi dünyaca ünlü yıldızların formlarını spora borçlu olduklarını söyledikleri röportajlar yayınlanmıştır.¹²⁵ Bu şekilde yönlendirilen ve yeni kimliğini oluşturmaya teşvik edilen yeni Türk kadınının sokağa çıkan, sinemaya giden, spor yapan, vücut bakımını ihmal etmeyen; bunların yanı sıra evini ve ailesini de ihmal

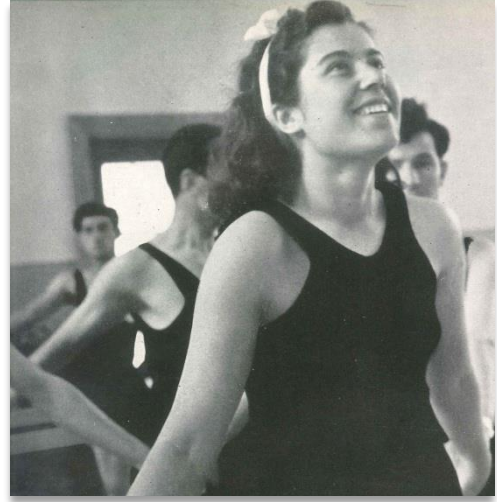
¹²² Sertaç Sehliskoğlu, 5.

¹²³ Aktaran Funda Şenol Cantek ve Betül Yazar, *Erken Cumhuriyet Dönemi Dergi ve Gazetelerinde Spor ve Kadın (1928-1960)*, 2009, 5.

¹²⁴ Age, 8.

¹²⁵ Age, 8.

etmeyen bireyler olması amaç edinilmiştir.¹²⁶ Başka bir deyişle, “Cumhuriyet’in ideal kadını artık Satı Kadın, Kara Fatma gibi, örtülerin altından dünyayı görmeye çalışan, bedenini gizleyen, benliğini ikinci plana atan kadın olamaz.”¹²⁷ Aksine; “Cumhuriyet’in ideal kadını başı açık, modern giyim-kuşam tarzına sahip, çevik, sağlıklı ve kamusal alanda görünür olan kadındır.”¹²⁸ Güzel, atik, sporcu ve aktif olarak tanımlanan Türkiye’nin yeni kadını, yeni rejimin Batılılaşma sembolü olarak *La Turquie Kemaliste*’in sayfalarında sık sık boy göstermiş ve bu doğrultuda, Batı’ya Türkiye’nin kadınlarının ne kadar Batılı olduğunu kanıtlamak hedeflenmiştir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*’in 18. sayısından alınmıştır.

¹²⁶ Age, 8.

¹²⁷ Age, 9.

¹²⁸ Age, 9.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 18., 30. ve 31. sayılarından alınmıştır.

Kemalist elitler için bu iki farklı kadın tipinin ortak yönü ise, gerektiğinde fedakarlık yapmayı, arka planda durmayı bilmeleridir. Bu noktada, birçok sıfatla taçlandırılarak değişik roller yakıştırılan Türk kadını, kılık-kıyafet değişikliğinden sonra bedenini de terbiye etmek suretiyle modernleşme yolunda emin adımlarla ilerleyecektir. Ne var ki, güzel bir vücudun sağlıklı bir birey olduğu vurgusunun altında yatan başka bir gerekçe açığa çıkar. Spor, gürbüz ve sağlıklı bir neslin garantisi olarak görülmüştür; çünkü gürbüz evlatların ancak sağlıklı ve kuvvetli annelerden doğacağına dair bir düşünce hakimdir. Avrupai modernleşmenin yerleştirilmesi olarak adlandırılabilir bu konu, kadının en büyük vasfı olarak görülen annelik üzerinde çokça durulmasına vesile olmuştur. Zira, Kemalist elitler, rejimin müdafaası ve sürdürülebilmesi için modernleşmiş bireylerden olacak taze kana; yani yeni nesle ihtiyaç duyulduğunu her fırsatta yinelemiştir. Kurulan yeni düzenin bekçileri olarak görülen bu yeni neslin, görünüş ve yaşayış olarak Batılı olması yeni rejimin en büyük hedeflerinden biri olmuştur. Bu

sebeple, kadın, doğurganlığı vasıtasıyla politik bir araç haline getirilmiştir. Kadın, özenerek baktığı bedeninden sahip olacağı evlatlarına medeniyeti emanet edecek, toplumsal değerleri Batılı üslupta aktaracak yegane kişidir. Bu yüzden, her şeyden önce kadın eğitilmiş, güzel ve sağlıklı olmalıdır ki yetiştireceği nesil de rejimin geleceği olarak kabul edilebilecek nitelikte olabilsin:

Bütün memleketi ellerine emanet edeceğimiz yarınki neslin anası ancak ve her şeyden evvel yürümesini, koşmasını, zıplamasını bilen neşeli, dipdiri bir genç kız olabilir. Biz yeni rejimimizin yetiştireceği bu genç kız tiplerine sokaklarda ne kadar tesadüf edersek o kadar çok sağlam, bütün manasile halis Türk analarına malik olacağımıza emin olabiliriz. Bir kızın kafamızın içinde yaşayan örneği her şeyden evvel sağlam, gülbüz, yürüyüşünde ve konuşmasında bambaşka bir tiptir. Kadın yalnız ve yalnız güneşten, temiz havadan tabiatın güzelliklerinden zevk alan bir sporcudur. Sağlam vücutlu genç kız tiplerini bir an evvel yaratmak mecburiyetindeyiz.¹²⁹

Yaşam tarzı ve dış görünüş olarak Batılılığın övülmesi; ancak annelik konusunda “Türk analığının” yüceltilmesi de rejimin çelişkili modernleşme tarzını yansıtmaktadır. Birçok konuda geçmişten kopmak pahasına Batı’yı olduğu gibi kabul etmek taraftarı olan rejim liderleri, gelecek nesil söz konusu olduğunda apaçık daha muhafazakar bir tutum yeğlemiştir. Kadının özgürleştirilmesi adı altında atılan birçok adımın vardığı nokta olan kadının biyolojik fonksiyonları, bu bağlamda büyük önem arz etmekteydi. Yapılan konuşmaların, verilen demeçlerin çoğunda vurgulanan noktanın Türk kadınının anneliği üzerine yoğunlaşması, yeni rejimin, kadını bu konuda yönlendirmek istemesiyle bağlantılıdır. Kadının çalışmasının, istediği kıyafeti giymesinin, istediği toplulukta bulunmasının

¹²⁹ Aktaran Yiğit Akın, *Gülbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 119.

önünün açıldığı iddia edilen bu dönemde, kadından beklenen şey aslında yeni nesli eğiten rolde bulunmasıdır. *La Turquie Kemaliste*'te dahi her ne kadar kadın istediğini yapmakta özgür gösterilse de kadının asıl davet edildiği konum, toplumun inşa sürecinde büyük rol atfedilen annelik olmuştur. Çünkü, “Kadınların en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünüldüğünde bu vazifenin ehemmiyeti layikiyle anlaşılır.”¹³⁰

Terbiyenin ve eğitimin anne tarafından verilmesi, rejimin bu konuda da bazı reformlara gitmesine sebep olmuştur. Çünkü, ancak eğitilmiş bir annenin çocuğu eğitilmiş, kültürlü ve donanımlı olabilir. Bu durumda, öncelikle geleceğin anneleri olacak kızları eğitmek yeni Türkiye'nin hedefleri adına gerekli bir hamle olarak görülmüştür. Zira, “Eğitilmiş kadın, Cumhuriyet'in modernleşme idealini temsil eden kadındı. Eğitimsiz, cahil kadın ise, Batı karşısında yenilmiş Osmanlı'nın dinsel-toplumsal düzenini temsil ediyordu.”¹³¹ Yetişecek yeni neslin de Cumhuriyet'in çocukları olabilmeleri ve eğitilmiş, meslek sahibi kadınlar olarak Osmanlı'nın “köhne” tarihinde kalmış alaturka kadın tipinden ayrışabilmeleri adına kız çocuklarının eğitimine oldukça önem verilmiştir. Bunun sonucunda, 1925 senesinde karma eğitim sistemiyle kızlar ve erkekler aynı ortamda bulunarak eğitim görmeye başlamıştır. Bu uygulama, hem geçmişle Cumhuriyet'in arasına çekilen bir perdeyi sembolize etmekte hem de kız öğrencilerin eğitimdeki görünürlüğünü¹³² artırmaya yönelik bir uygulama olarak gündeme gelmekteydi. Kadınlara yönelik gerçekleştirilen bütün bu girişimler de, *La Turquie Kemaliste*'in

¹³⁰ Aktaran Serpil Sancar, *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 115.

¹³¹ Gürboğa, 74.

¹³² Age, 70.

sayfalarında çeşitli fotoğraflar aracılığıyla yansıtılmış; bu yönde de yeni Türkiye'nin reformist ve modernist vizyonu Batı'ya gösterilmek istenmiştir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 6., 13. ve 29. sayılarından alınmıştır.

Aynı şekilde, kız öğrencilerin meslek okulları ve kız enstitülerine gitmeleri teşvik edilerek de, kadını toplumun meslek sahasının bir parçası olması ve evinde iyi bir anne, iyi bir eş olması hedeflenmiştir. Başka bir deyişle; “Cumhuriyet’in genç kızları, kadınlık bilgi ve becerilerini; artık önceki kuşağın alaturka kadınından değil, devletin okullarından öğrenecekti.”¹³³

¹³³ Age, 70.

Devletin bu konuda kontrolü ele aldığını Batı'ya gösterebilmek adına da *La Turquie Kemaliste* dergisinin 6. sayısında yeni kurulan “İsmet İnönü Kız Enstitüsü” amaçları ve uygulamalarıyla beraber okulu ve öğrencileri gösteren fotoğraflar yardımıyla tanıtılmıştır.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 6. sayısında İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nü tanıtan makaleden alınmıştır.

Devlet tarafından sağlanan bu formal eğitimle yalnızca kadının iş sahibi olması değil, aynı zamanda ev içinde yerine getirmesi gereken işlerin de öğretilmesi amaçlandığı iddia edilmiştir. Zira, enstitülerde daha çok yemek, dikiş-nakış, ev ekonomisi gibi dersler gören kız öğrenciler, yeni bir milleti doğurup yetiştirecek anneler olmayı öğrenmişlerdir.¹³⁴ Bu göz önünde bulundurulduğunda, kız öğrencilerin meslek sahibi olmaları çabasından ziyade, verilen eğitimle

¹³⁴ Elif Ekin Akşit, *Kızların Sessizliği: Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi*, haz., Aksu Bora (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 145.

Cumhuriyet'in ideolojilerini benimsetmek, yaymak ve buna yönelik yeni kuşaklar yetiştirmenin hedeflendiğini görmek mümkündür.¹³⁵ Serpil Sancar'ın da belirttiği gibi:

Bu okullarda kızların mesleki beceriler öğrenmelerinin değil, yeni ve genç Cumhuriyet'i temsil edecek modern aileler kurmaları ve modern çocuklar yetiştirmeyi öğrenmeleri beklentisinin öne çıktığı bir 'kadınlık' eğitiminden geçirildikleri söylenebilir. Bu okullarda geçmişte olan 'sanayi' ve dolayısıyla bilim öğretme vurgusu da ortadan kalkmıştır.¹³⁶

Cihan Aktaş'ın aktarımına göre, enstitü programlarına benzer bir yaklaşımla, o dönemde çıkan gazetelerin kadınlar için ayrılan bölümlerinde de, Türk kadınının daha güzel görünmesine yönelik fikirlere, küçük sabun parçalarının kullanılabilceği alanlara, uzun tırnakların bakımına ilişkin ipuçları gibi bilgilere yer verilmiştir. Aktaş, Atatürk'ün hayalini kurduğu aydın Türkiyeli kadının bu şekilde oluşamayacağını belirtirken, yeni kadın için yapılan telkinlerin genel olarak bu doğrultuda olduğunu belirtmiştir: "Kadınların zihinsel gelişimlerinden, yetenek ve çalışkanlıklarından, düşünebilirlik güçlerinden çok görüntülerine, modern kadın imajıyla gösterdikleri uyuma önem verilmiştir."¹³⁷

Yeni kadınla ilgili tasarlanan bütün hedeflerin anneliğe çıkması ise tesadüf değildir. Her fırsatta kadının anaç yönünün vurgulandığı bir siyasi tavırda, kadından yeni dönemde beklenen şey, modern bir anne ve eş olabilmeleridir. *La Turquie Kemaliste*'te, her ne kadar kadınlara evin dışında aktif olabilecekleri ortamlar sağlandığı yansıtılsa da bu durumun uygulamada başkalaştığı

¹³⁵ Age, 144.

¹³⁶ Sancar, 222.

¹³⁷ Aktaş, 168-169.

söylenbilir. Zira, “kadınlar, yeni toplumsal düzenin inşasına, siyasal özneler olarak değil de, ulusun biyolojik ve kültürel üretimini üstlenen anneler ve mürebbiyeler olarak davet edildiler.”¹³⁸ Yani, kadının okuldan mezun olduktan sonra gideceği yer evi olarak kurgulanmıştır. Falih Rıfkı, yazısında yeni Türkiye’de kadının bir süs eşyası olarak değil; “kolay, çetin, ince, kaba ayırt etmeksizin tüm işlerde kendini gösterebilecek” yeni bir model olarak görüldüğünü belirtse de¹³⁹ ve kadınların erkekler gibi eğitim alması gerektiği konusunda toplu bir görüşe varılmış olsa da kadından kendisine “yakışan” meslekler yapması istenmiştir. Başka bir deyişle, eğitim konusunda ne kadar özgürleştirilmiş olsalar da, mevzu kadınların erkekler gibi çalışabilmesi olduğunda, sınırlı bir yaklaşım tercih edilmiştir.¹⁴⁰ Örneğin, Ahmet Emin Yalman, 1937’de yazdığı bir yazısında, kızların erkeklerle eşit şartlarda eğitileceğini ve kızların geleceğin alimleri olması gerektiğini belirttikten sonra yazısına şöyle devam eder: “...gezmek, görmek, tabiat aleminde araştırmalar yapmak hususunda erkekler kadar müsait vaziyetleri yoktur. Kadınlar tabii ki belirli bazı mesleklerde başarılı olurlar. Öğretmenlik gibi...”¹⁴¹ Nitekim, annelik de öğretmenlikle eş tutulabilecek vazifeleri içermekteydi. Dergide yayımlanan fotoğraflar incelendiğinde dahi, kadınların sosyal hayattaki faaliyetlerinin yanı sıra, çocuklarla meşgul oldukları, eğitim gördükleri, Batılı kılık kıyafetleriyle yeni yaşam biçimlerini yansıttıkları çok açıktır. Birçok eğitim ve enstitü temalı fotoğrafla karşılaşılsa da, enstitü

¹³⁸ Gürboğa, 78.

¹³⁹ Aktaran Serpil Sancar, 117.

¹⁴⁰ Sancar, 118.

¹⁴¹ Aktaran Serpil Sancar, 118.

dergilerinin yayınladığı bir şiir, kadınların yeni düzendeki esas vazifesini tekrar hatırlatır niteliktedir:

Türk Kızına

Ey Türk kızı içinden boş ümidi çıkar at

Senin için en büyük gaye olsun analık!

Bilgini, enerjini varlığını eve kat.

Onlar da artık gülsün seninle bulsun sağlık.

Yolundan başka bir yol tutanın sonu yoktur,

Ömrünün en verimli yılları yolda söner...

İnan varamayanlar, varıp dönenler çoktur.

Çünkü hayatta her şey ergeç aslına döner.¹⁴²

Kızların kendilerine verilen vazifeler dışına çıkmamaları; çizilen yoldan başka yöne kaymamaları gerektiğini; aksi takdirde büyük hüsrana yaşayacaklarının kesin sonuç olduğunu ima eden bu şiirde, kendi çizdiği yolda gidenlerin bile geri dönerek aslını bulduğu söylenmektedir. Başka bir deyişle, kadının kaderi bellidir ve dışına çıkmak gibi boş hevesleri olmamalıdır. Ancak bu şekilde kızlar, “hem yeni bir toplum yaratılmasını hem de sınıflarla veya toplumsal cinsiyetle ilgili adaletsiz işbölümünün aynı şekilde devam etmesini sağlayacaktı.”¹⁴³

Batılılaşmayı birçok noktada kadın üzerinden tanımlayarak, yeni bir kadın imajı oluşturmayı ve bunu *La Turquie Kemalise* aracılığıyla Batı’ya kanıtlamayı hedefleyen Kemalist düzenin, milli değerleri korumak adına kadına her fırsatta anneliği empoze etmeye ve bunun güzelliğini ve gerekliliğini benimsetmeye

¹⁴² Aktaran Elif Ekin Akşit, 167-168.

¹⁴³ Age, 168.

çalışmasının altında, kadının “fazla” Batılılaşp erkeğin kontrolünden çıkma korkusu da yatmaktadır. Zira, kadın erkeğin iktidarı altında olmalı ve ona birer varis ve yurttaş olacak çocuklar vermek zorundadırlar.¹⁴⁴ Bülent Somay’ın da deyimiyle, Türkiye Cumhuriyeti’nin ideal vatandaşı, Atatürk’e göre, Osmanlı ve İslam kültüründen net bir şekilde kopmalı; ancak Batılılaşırken de Cumhuriyet’in kurucu kesimi tarafından çok dikkatli şekilde belirlenen sınırlar dışına çıkmamalıdır.¹⁴⁵ Bu bağlamda hedeflenen Batılılaşma seviyesi, kadının geçmişini unutmamasına ve milli değerleri olmaksızın toplumun bir parçası olmasına müsaade etmeyecek şekilde ayarlanmalıydı. Bir başka ifadeyle, “yalnızca Osmanlı dönemindeki geleneksel yaşam tarzı değil, Batılı, kozmopolit yaşam tarzı da ulusal kimliğe aykırıydı.”¹⁴⁶ “Tam anlamıyla Batılılaşmanın tercih edilmediği” ifade edilirken, bunun sebebi tüm alanlarda yapıldığı gibi kadın üzerinden açıklanmıştır. Milli değerleri hiçe sayarak Batılılaşmış kadın, toplum için- özellikle erkekler için- bir tehdit unsuru olarak yansıtılmış ve kadının bu aşamaya gelmemesi için telkinlerde bulunulmuştur. Bu tip kadınların, hayatının iplerini eline alması ise, erkeğin egemenliğini sarsma potansiyeli taşıdığı için de, kadınların toplumsal dönüşümü sürekli denetim altına alınmak istenmiştir. Zira:

Yeni kadın; eğitim, meslek ve siyaset alanında erkeklerle eşit haklara kavuştuğu, kamusal alandaki erkek egemenliğini tehdit edebileceği gibi, erkeklerin aile sistemindeki ayrıcalıklarını da tehdit edebilirdi. Endişe yükseldikçe, yeni kadını ataerkil ahlaki normlarla denetim altına almak; bu endişeyle baş etmenin yolu olarak görüldü.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Michel Foucault, *Cinselliğin Tarihi II*, çev., Hülya Tufan, (İstanbul: Afa Yayınları, 1988), 157.

¹⁴⁵ Somay, 129.

¹⁴⁶ Gürboğa, 75.

¹⁴⁷ Age, 76.

Bu düşünce sistemi de kadının modernleşme serüveninin zamanla daha muhafazakar bir tutumla ele alınmasına ve modernleşme adına kadına biçilen rollerde kısıtlamalara yol açmıştır. 19. yüzyılın egemen akımlarının kadınlara “eğitilmesi gereken birer eş ve anne” olarak biçtiği rollere ek olarak, Cumhuriyet’in ilk yıllarında gerçekleşen reformların kadınları aynı zamanda ulusu eğitmekle görevli yurtsever öğretmenler olarak konumlandığını öne süren Ayşe Kadioğlu, modern kadının tanımlanmasını şöyle ifade eder:

Cumhuriyet’in yeni doğmakta olan modern, laik, yurtsever kadınları öğretmenlik mesleğine girmeye teşvik edildiler ama, öncelikle eş ve anne olmaları istendi. Cumhuriyetin ulusu çağdaş uygarlık düzeyine yükseltme genel hedefine uygun olarak kamusal alanda daha görünür olmaları beklenen kadınlar, aynı zamanda ailenin sınırları içinde, yani eş ve anne olarak tanımlanıyorlardı. Kısacası, kadınlar hem modernliğin sözde imgeleri, hem de eski toplumsal dokunun hızla çözülmesini frenleme sorumluluğunu yüklenmiş gelenek bekçileri olacaklardır.¹⁴⁸

Bu noktada, yuvanın sadık bekçileri¹⁴⁹ olan annelerden, evine, eşine ve çocuğuna hürmet ve hizmet etmesi, milli değerlerin aktarımını yapması ve çocuklarını güçlü bir neslin parçası haline getirmesi beklenirken, bir yandan da şeklen ve zihnen Batılı olması telkin edilmiştir. Görünüşte ve yaşayışta Batılı olan kadın, evinde yerel kültürünü sürdürecektir bir unsur olarak görülmüştür. Sezgi Durgun’un deyişiyle, “bu noktada modernleşme Batı’nın maddiliği ve Doğu’nun maneviliği arasında dengeyi kurmak, değişmek ama yine de “kendisi gibi kalmak” gerilimine denk gelmektedir.”¹⁵⁰ Savunmacı modernleşme¹⁵¹ olarak nitelendirilebilecek bu

¹⁴⁸ Ayşe Kadioğlu, “Cinselliğin İnkarı: Büyük Toplumsal Projelerin Nesnesi Olarak Türk Kadınları”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 94.

¹⁴⁹ Aktaran Foucault, 155.

¹⁵⁰ Sezgi Durgun, *Memalik-i Şahane’den Vatan’a*, der., Tanıl Bora (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 55.

tutum, Kemalist rejimin söylemleri ve uygulamaları arasındaki çelişkiye de ışık tutmaktadır. Nitekim, kadınların çarşaf ve peçelerini bırakarak, kılık kıyafette Avrupa'yı örnek alması gerektiği düşünülmüş ve bu anlamda kadınlar teşvik edilmiştir. Aynı şekilde, *La Turquie Kemaliste* dergisinde de Avrupalı giyim tarzını benimsemiş kadınların fotoğraflarına sıkça yer verilmiştir. Ancak, modernleşme yolunda kadının kontrolünü kaybetme korkusuyla reformlarda milliyetçi ve muhafazakar bir tavır takınılmıştır. Örneğin, kadınların giyim konusunda geçmişten kopması gerektiğini bizzat bir konuşmasında dile getiren Atatürk, bir başka konuşmasında, şehirlerdeki kadınların giyim ve örtünme biçiminin ikiye ayrıldığını; ancak bu iki biçimin de çok makbul olmadığını söyler. Bu iki tarzdan biri, ne olduğu belli olmayan, çok karanlık bir kıyafet; diğeri ise Avrupa'da düzenlenen çok serbest balolarda bile dış kıyafet olarak dahi giyilemeyecek kadar açık bir kıyafettir. Her iki tarzın ne dine ne de milli değerlere uygun olduğunu vurgulayan Mustafa Kemal, kadınların dinin gerektirdiği kadar ve aynı zamanda modern hayata uyumlu olan daha mütevazı bir giyim tarzı belirlemeleri gerektiğini düşünür ve ekler:

Giyim şeklimizi aşırılığa vardırırlar, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidir ki, her milletin kendine göre gelenekleri, kendine has adetleri, kendine göre milli özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğeri milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne de kendi milliyeti içinde kalabilir. Bunun sonucu şüphesiz ki zarardır.¹⁵²

¹⁵¹ Age, 56.

¹⁵² *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, haz., Ali Sevim, İzzet Öztoprak ve M. Akif Tural (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006), 542.

Buradan da anlaşılacağı üzere, gereğinden yahut “söylenenden” fazla modernleşen kadının, toplumun ahlaki değerleri ve anne olma potansiyeli sonucunda toplumun geleceği olan çocukların yetiştirilme tarzı ve milli değerleri benimsemeleri konusunda bir tehlike oluşturacağı düşünülmüştür. “Aşırı Batılılaşmış kadın, ahlaki değerlerini yitirmiş, erkeği cinsel cazibesıyla felakete sürükleyen iffetsiz ve fettan kadın”¹⁵³ olarak görülürken, “modern ama iffetli kadın”¹⁵⁴ cinsiyetinden arındırılmış tarzı ile kendisine bir zırh görevi gören koyu renkli kıyafeti, kısa saç ve makyajsız yüzüyle¹⁵⁵ rejimin milli ruhunu taşıyan ideal kadını temsil etmiştir. Ancak bu görüntüyle kadının dişiliği silikleştirilerek cinsiyetsiz bir kimlik ortaya çıkarılabilir ve kadının cinsel olarak elde edilemez olduğu mesajı yansıtılabilirdi.¹⁵⁶ Kaldı ki, kadınların dinin gereklerine göre giyinmek istemeleri, “onların bu şekilde ‘kamu düzenini bozacak etkinliklere yol açmaları’ yüzünden değil, daha çok giyimlerinin zihinler üzerinde meydana getireceği etkiler yüzünden yaptırımla karşılaşmış gibidir.”¹⁵⁷ Dolayısıyla, kadınların dış görünüşünde gerek duyulandan fazla Batılılaşması tercih edilmemiştir.

Söz konusu savunmacı tavır, spor alanında da kendini göstermiştir. Sağlıklı ve gürbüz nesiller için atik ve güzel bir vücuda sahip olmaları gerektiğine inandırılan kadınlar için “uygun” sporlar belirlenmiştir. Derginin içeriğinde de dönemin makale ve fotoğraflarında da daha çok tenis ve yüzme gibi Batılı görünmeyi sağlayacak sporları yapan kadınlardan bahsedilmiş ve hatta Dünya

¹⁵³ Gürboğa, 75.

¹⁵⁴ Kandiyoti, 168.

¹⁵⁵ Age, 196.

¹⁵⁶ Age, 238.

¹⁵⁷ Aktaş, 174.

güzeli seçilen kadınların vücutlarını bu elit sporları düzenli şekilde yapmalarına borçlu oldukları ifade edilmiştir. Spor dergilerinde yer alan mayolu fit vücutlu kadınların, Cumhuriyet'in ideal kadınına işaret ettiği düşünülürken, yüzme ve diğer su sporlarının da kadına en uygun sporlar olduğu vurgulanmıştır.¹⁵⁸ Çünkü;

Bunlar aynı zamanda boş zamanı değerlendirme ve sosyalleşme etkinlikleridir. Ayrıca, deniz kenarında giyilen kıyafetler en çok kadına yakıştırılmaktadır. Kadınlara uygun bulunmayan sporlar ise mukavemet koşuları, atlamalar, boks, güreş, futbol gibi dayanıklılık ve sertlik gerektiren, kasları geliştiren sporlardır.¹⁵⁹

Durumu biraz daha abartarak, kadınlara uygun bulunmayan spor dallarının yasaklanması da, kadının bu sporları yapması sonucunda erkeksileşeceği, sertleşeceği ve hatta iffetini yitireceği¹⁶⁰ korkusundan ileri gelmektedir. 1930 yılında Türk Spor Dergisi'nde basılan bir yazıda da yine bu minvalde bahsedilen “zorlu spor müsabakalarıyla vücudun tenasübünü bozarak vücut teşekkülüne sakillik vermek” kesinlikle doğru bulunmamış; kadınların hafif sporlar yapmaları gerektiği tekrar hatırlatılmıştır.¹⁶¹ Bu görüşe sebep olan düşünce ise, Falih Rıfki'nin da yazısında belirttiği gibi, her ne kadar yeni kadının kolay, zor demeden bütün işlere iştiraki hedeflense de kadının yaratılış itibarı ile erkekten güçsüz olduğudur.¹⁶² Ancak, kadınların hafif sporlarla uğraşması gerektiği fikrinin yaygın olmasının belki de en büyük sebebi, kadının doğurganlık fonksiyonudur.¹⁶³ Bu fonksiyona zarar gelmemesi için hafif sporlar önerilmiş ve hatta Sağlık

¹⁵⁸ Aktaran Funda Şenol Cantek ve Betül Yarar, 10.

¹⁵⁹ Age, 10.

¹⁶⁰ Age, 10.

¹⁶¹ Age, 9.

¹⁶² Akın, 121.

¹⁶³ Age, 121.

Bakanlığı, yaptığı resmi yayınlarda, kadınların erkekler kadar sık spor yapmaması gerektiğini tavsiye etmiştir.¹⁶⁴ Çünkü yeni rejimin bakış açısına göre kadınlar, çok çocuk doğurmalarına vesile olacak nitelikte vücutlara sahip olacakları kadar spor yapmalı ve fazlasının kendilerine zarar vereceğini bilmelidir.

Tüm bu limitli “özgürlük” anlayışına rağmen, *La Turquie Kemaliste*'te yayımlanan fotoğrafların hepsi, kadını yeni Türkiye'nin özgürlük sembolü olarak yansıtmaktadır. İstenilenin aksine, kadınların birçok meslek alanında yansıtıldığı, diledikleri eğitim alanlarında ve sosyal ortamlarda buldukları, istedikleri kıyafetlerle spor yaptıkları fotoğrafların, o dönemdeki Türkiye'yi ve Kemalist ideolojiyi tüm gerçekleriyle açığa çıkardığını söylemek pek mümkün değildir. Zira, Kemalist ideolojinin dahi, kurgulanılanın aksine, kadın için tezatlarla dolu bir yapısı vardır:

Kemalist kadın imajı, Kemalist ideolojinin yararcılığını yansıtır ve özünde birbiriyle çelişen imgelerin birleşiminden oluşurdu: Mesleğinde “eğitilmiş ve profesyonel bir kadın”, sosyal kulüplerin, derneklerin vs. bir üyesi olarak “organizasyon becerisine sahip, sosyal anlamda aktif bir kadın”, bir anne ve eş olarak ailenin tamamlayıcı unsuru olan üreme sorumluluklarını yerine getirmek söz konusu olduğunda “biyolojik olarak sağlıklı bir kadın”, balolarda ve partilerde erkekleri eğlendirip onlara güzel vakit geçirtmek konusunda “dişiliği ve kadınsılığı ön planda olan bir kadın.”¹⁶⁵

Sıralanan ilk iki kadın imajı, kadının toplumsal konumunda bir değişiklik vaad etse de son iki madde, edinilen yeni kimliklerin, kadının, kadın-erkek ilişkilerindeki boyun eğen konumunu değiştirmeyeceğini ima etmiştir.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Age, 121.

¹⁶⁵ Durakbaşa, 147.

¹⁶⁶ Age, 147.

Kadına sağladığı “hak ve özgürlükleri” politikasının bir parçası haline getiren ve bunu *La Turquie Kemaliste* dergisi aracılığıyla yabancı ülkelere duyurarak modern sıfatını kazanmaya çalışan Kemalist rejimin, kadını istediği sıfatlarla donatması ve ideolojisinin ideal saydığı kadın tipinin toplumda hakim olması için çabalaması, kadının aslında beklendiği şekilde kendisini tanımlama, özgür bir birey olarak kendisi için seçim yapmasına olanak vermemiştir. Çünkü; “erkek egemen toplum, eşitlik yönünde bazı ödünler verse ve kadınlara haklar tanısa da kadını tanımlama, ona “ad koyma” hakkını sıkı sıkıya kendi elinde tutmuştur.”¹⁶⁷ Bu hakla, yeni Türkiye’yi Batı dünyası sisteminde güzel bir konuma taşıyacak modern kadın, yaşam tarzı, karakteri, idealleri, aile hayatı, kadın-erkek ilişkilerindeki rolü, anne olarak vazifeleri ve milli şuuru istenilen ölçülere göre tanımlanmış ve bu tanımlamaları hakkıyla taşıyacak ideal kadınlar hızla üretilmeye çalışılmıştır. Bu tanımlama hakkının, ataerkilliğin ilk kurumlaştığı yıllardan itibaren tüm geçmişi boyunca çeşitli coğrafyalara, farklı dinler, ideolojiler veya siyasal sistemlere göre hiçbir değişiklik göstermediğini vurgulayan Fatmagül Berktay, kadının kimliğini kendi bakış açısına göre tanımlama, başka bir deyişle ad koyma hakkı konusunda erkek ayrıcalığından bahseder:

Çok önemli bir ideolojik hegemonya aracı olarak “ad koymak”, kadının kimliğini kendi değerleri ve çıkarları doğrultusunda tanımlamak, hep iktidar sahibi erkeğin ayrıcalığı oluyor. Türk modernleşmesinin önderleri ve uygulayıcıları olan erkekler de bu kuralın dışında değillerdi; üstelik onlar kendi “ideal kadın” hayallerini toplumsal bir projenin parçası sayarak meşrulaştırmak avantajına da sahiptiler. Cumhuriyet’in “pek de

¹⁶⁷ Fatmagül Berktay, “Cumhuriyet’in 75 Yıllık Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak”, 75 *Yılda Kadınlar ve Erkekler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 2.

yeni olmayan” erkeğinin imgelemindeki “yeni kadın”, “ailevi, içtimai, milli vazifelerini benimseyen ve başkaları için yaşayan” bir varlıktır.¹⁶⁸

Mihri Pektaş, *La Turquie Kemaliste*'teki yazısında, kadınların erkeklerle eşit olduklarının bilincinde olsalar da eşit hakları kendilerinin talep etmediklerini; aksine erkeklerin değişen dünyada hayatta kalabilmek için yeni bir toplumu yaratmak adına kadınların yardımına ihtiyaç duymasından dolayı erkeklerin kadınlara eşit haklar sağlayarak onları özgürleştirdiğini iddia etmektedir. Böyle bir düşünceyle, Batılı ülkelerdeki kadınlara modernliğini ispata çalışsa da durumun Berktaş'ın ifade ettiği şekilde cereyan ettiği açıktır. Yeni kadının toplumu inşa serüvenine dahil edildiği, bununla övünüldüğü bir gerçektir; ancak bu entegrasyon ataerkil sistemin ürünlerinden biri olmaktan kurtulamamış ve bu sözde özgürlük, kadınlara nihai görevleri ve konumları hatırlatılarak milli şuur bilincinde kendilerinden isteneni yapmaya doğru evrilmiştir. Ortaya çıkan tablo ise, tüm ataerkil sistemlerde olduğu gibi dayatılan kalıplar, kimliklerdir. Bu kimliklerdeki tezatlığın sebebi de ideal kadına ulaşmaya çalışırken, “alaturka olmak korkusu ile iffetsizlik tehlikesi”¹⁶⁹ arasındaki gerilimdir. Erkekler için bir takıntı haline gelen bu tehlikeyi bertaraf etmek içinse, kadına gündün günde birçok sıfat yükleyerek, Cumhuriyet'in ideal kadını yaratma çabası ön plana çıkarılmıştır. “Ana ve bacı” kimliği dışında başka sıfatlar taşıyan kadınları bir tehdit olarak algılayan zihniyetin, Kemalist, İslamcı veya sosyalist olması fark etmeksizin erkekler arasındaki yaygınlığını, toplumun temelinde varlığını sürdüren ataerkil sisteme işaret ettiği için şaşkıncı bulmayan Berktaş, kadınları

¹⁶⁸ Age, 2.

¹⁶⁹ Age, 3.

konumlandırma konusunda Kemalist sistemin bağlarını tamamen kopardığını düşündüğü Osmanlı Dönemi ile ortak bakış açısıyla hareket ettiğini savunur:¹⁷⁰

Türkiye Devleti, bağıını kopardığı Osmanlı Devleti'nin aksine, dine değil ulusa dayalıydı, nasıl ki kadınların tecridi, kamusal alandan dışlanmaları şeriat döneminin göstergesi, en çarpıcı simgesi idi ise, şimdi de yasal olarak eşit yurttaş olmaları Cumhuriyet'in ayırt edici göstergesi oluyordu. Gerçi kadın, her iki durumda da bir “gösterge”, “simge” konumundaydı.¹⁷¹

Bu konum, kadının spor yaparak sağlığına önem vermesi, şehirli bir görüntüsü olması açısından Osmanlı Dönemi'ndekinden ayrılarak yeni Türkiye'nin fiziksel manifestosunu yapmasıyla birlikte yüzünü Batı'ya çevirmesini sağlamıştır. Ancak, Batı'nın aşırı modern kadınından farklı olarak da temiz nesillerin aracı olarak görülmüş ve anneliğin bir ayrıcalık olduğu konusunda ikna edilmiştir. Bu da, Cumhuriyet rejiminin kadının bedenini, yeni Türk kimliği oluşumunda önemli bir platform ve mesele olarak görmesine sebep olmuştur.¹⁷²

“Medeniyette uluslararasılaşıp kültürde ulusal kalmak”tan¹⁷³ kaynaklanan bu çelişkili yaklaşım sonucu, Falih Rıfkı ve Mihri Pektaş'ın önerdiği gibi kadınların devrim sonrası artık hür olduklarının aksine, kadınların belirlenmiş bazı haklara eriştiğini; devrim öncesi yaşam tarzından büyük ölçüde “kurtulduğunu”; ancak “özgürleşmediğini” söylemek mümkündür.¹⁷⁴ Zira, kadın her dönemde ve her sistemde olduğu gibi şekillendiren değil; şekil alması gereken konumdadır.

¹⁷⁰ Age, 4.

¹⁷¹ Age, 4.

¹⁷² Sehliskoğlu, 11.

¹⁷³ Murat Belge, “Mustafa Kemal ve Kemalizm”, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm*, cilt:2, der., Tanıl Bora ve Murat Gültekingül (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 34.

¹⁷⁴ Aktaran Zehra Arat, 177.

Tıpkı *La Turquie Kemaliste*'in sayfalarına yansıtıldığı gibi, Cumhuriyet'in, yeni rejimin Batılı ve modern olduğunu dünyaya göstermek adına politikalarına ve ideolojisine bir araç haline getirdiği yeni kadın, “törenlerde şortla gösteri yaptı, okul ya da asker üniformasıyla bayrak taşıdı ya da balolarda Batı modasına uygun gece elbisesiyle dans etti.”¹⁷⁵ Kadınlara birçok haklar tanınmasına ve sosyal hayatta aktif şekilde rol almalarını teşvik etmesine rağmen, Kemalist rejim, kadınların çok da dışadönük ve ön planda olmalarını istememiştir. Çünkü, bu zaten modern dünyaya ayak uydurmaya başlamış kadınların, daha çok hak talep etmelerine ve birçok alanda erkeğe rakip olabilmelerine yol açabilirdi. Oysa, yeni ideolojinin çizmeye çalıştığı kadın imajından ziyade, “cumhuriyetçi erkeklerin kafasında evcil, şefkatli bir kadın imajı vardı.”¹⁷⁶ Bu imaj da, kadınlar üzerinden yürütülen politikaların ataerkil ve milliyetçi bir arka plan sonucu, modern ama milli şuura sahip; başı açık ama edepli; eğitilmiş ama anne gibi ikilemlerle devam etmesine yol açmış ve Kemalist ideolojinin, *La Turquie Kemaliste* dergisinin sayfalarından görülenden daha çelişkili ve savunmacı yaklaşımı ortaya çıkarmıştır.

¹⁷⁵ Kandiyoti, 192.

¹⁷⁶ Kadioğlu, 95.

4.1 Toplumun Varisi: Çocuk

Az kişinin yaşadığı yörelerde doğum büyük bir sevinçle karşılanır ve ailenin prestiji çocukların sayısıyla ölçülür. Bu nedenle Türkiye'nin kaderi ülkenin yeni nesilleriyle ayrılamayacak ölçüde bütünleşmiştir. Çocuk en önemli güç ve yenilenme kaynağıdır.¹⁷⁷

Albert Eckstein / La Turquie Kemaliste (No.18-1937)

La Turquie Kemaliste dergisinde, sayısal veriler göz önünde bulundurulduğunda, çocuk meselesinin kadından daha çok yer ettiğini görmek mümkündür. 1934'te yayınlanan 4. sayıda "Sokak Çocuklarını Koruma Evi", 1937'de 18. sayıda yayınlanan "Türkiye'de Çocuk", 1938'de 23-24. sayıda yer alan "Anadolulu Köy Çocukları" ve 1941'de yayımlanan 41. sayıda "Türkiye'de Çocukların Korunması" başlıklarıyla dört adet makaleye konu olan çocuk meselesi, yeni Türkiye'nin büyük özen ve ihtimam gösterdiği alanlardan biridir. Kadınların en büyük vazifesinin annelik olarak vurgulanması ve sürekli bu alanda teşvik edilmesinin altında yatan sebep, çocuğun kurulan yeni düzenin devamını sağlayacağı düşüncesidir. Başka bir deyişle, "Türk çocuğunun ve gençliğinin korunması, gelecekte kalabalık, zinde, fiziki ve fikri olarak sağlıklı bir millet anlamına geldiği için, Kemalist siyasi elitin gözünde diğer devlet politikalarından daha az önemli değildi."¹⁷⁸ Bu düşünceyle hareket eden Kemalist elit, çocuğu her alanda denetim altına alarak geleceğin garantisini sağlamak istemiştir. Bunun için

¹⁷⁷ Aktaran Nezih Başgelen ve Gökhan Akçura (haz.), "Geleceğin Umudu Çocuklar", *La Turquie Kemaliste: Atatürk Döneminde Yeni Türkiye Yeni İnsan* (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1998), 38.

¹⁷⁸ Akın, 93.

öncelikle çocuk ölümlerini azaltmak hedeflenmiştir. Kırklareli Mebusu Dr. Fuat Bey'in TBMM'de 1925'te yaptığı bir konuşmaya göre, çocuk ölüm oranı yüzde 70 civarındadır.¹⁷⁹ Bu oran, sağlıklı, güçlü ve sayıca üstün bir nesil için çok kritik addedilmiş ve düşürülmesi için gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Cehalet ve sıhhi terbiye eksikliği, çocuk ölümlerinin en mühim sebeplerinden görüldüğü için¹⁸⁰, Sağlık Bakanlığı Çalışma Programı'nın izleyeceği yol şu şekilde belirlenmiştir: "...Devlet sağlık örgütünü genişleterek köye kadar götürmek, sağlık personeli yetiştirmek, numune hastaneleri ile doğum evleri ve çocuk bakımevleri açmak, halk sağlığı bakımından önemli sıtma, verem, trahom, frengi, kuduz gibi hastalıklarla savaşmak ve sağlıkla ilgili kanunları yapmak, Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü ve Hıfzıssıhha Okulu kurmak."¹⁸¹ Çocukları bunlar gibi bulaşıcı hastalıklardan korumak için aşı kampanyaları da düzenlenmiş ve annelerin steril ortamlarda sağlıklı bebekler dünyaya getirebilmeleri içinse Anadolu şehirlerinde ilk defa olmak üzere birçok yörede doğum evleri kurulmuştur.¹⁸² Bu noktada hedeflenen, annenin doğum öncesi ve sonrası doğru tekniklerle bakım altında tutulması ve doğum gerçekleştikten sonra bebeğin hijyenik ortamda bakımının sağlanması, gerekirse takviye olarak steril sütle beslenmesidir. İlk etapta yapılan bu çalışmayla, 1930'da birkaç şehir baz alınarak düzenlenen başka bir rapora göre, Türkiye'de çocuk ölüm oranı yüzde 15.2¹⁸³ olarak belirlenmiştir.¹⁸⁴

¹⁷⁹ Necdet Sakaoğlu, "On Yılda On Beş Milyon Genç Yarattık Her Yaştan!", *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 65.

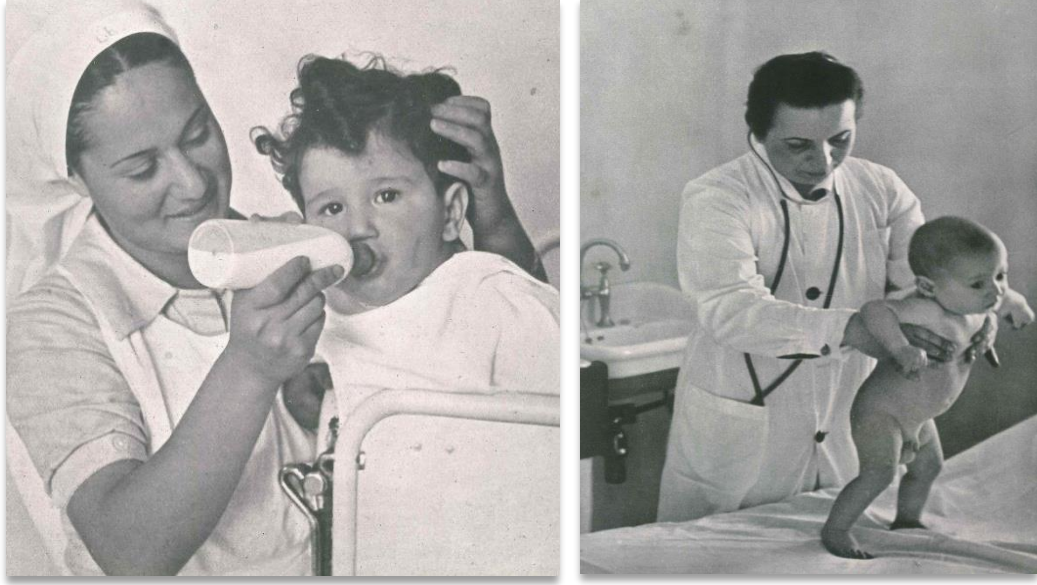
¹⁸⁰ Age, 64.

¹⁸¹ Age, 65.

¹⁸² Age, 66.

¹⁸³ Aynı makalede, Türkiye'de çocuk ölüm oranının 1925'te yüzde 70; 1927'de ise yüzde kırk civarında olduğu bilgisi geçmektedir.

¹⁸⁴ Age, 66.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste* 'in 29. ve 32-40. sayılarından alınmıştır.

Takdirle karşılanacak bu çabaların ilk hamle olarak böylesi bir başarı elde etmesi önemlidir. Zira, sağlıklı ve dolayısıyla gülbüz çocuk, Türk ırkının sembolü olmakla birlikte adeta devam ettirilmesi gereken bir geleneği olarak görülmekteydi:

...Bizim milletimizde kadın, bu önemi gerçekten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin ve olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en önemlisi kıymetli evlatlar yetiştirmeleriydi. Gerçekten Türk milletinin bütün dünyada yalnız Asya'da değil Avrupa'da bile büyük üstünlükler göstermiş olması, gösterişli hareketler yapmış olması, hep öyle kıymetli ataların faziletli evlatlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocukların ruhlarına mertlik ve fazilet aşılması sayesinde idi.¹⁸⁵

¹⁸⁵ Atatürk'ün *Söylev ve Demeçleri*, 543.

Geçmişe sadık kalarak, faziletli evlatlar yetiştirmek ve çocukların korunması adına bazı dernekler kurulmuştur. Bunlardan biri olan Çocukları Koruma Derneği, faaliyetleri ile birlikte *La Turquie Kemaliste*'in 41. sayısına konu olmuştur.¹⁸⁶ Makalede, derneğin yeni doğan bebeklere 3 yaşına kadar bakım ve eğitim sağlandığından bahsedilmektedir. Daha çok ihtiyaç sahiplerine ve bebeklerine sağlıklı koşullar sağlayamayan ailelere yardımcı olan bu dernekte amaç, gelecek neslin sağlığının ve eğitiminin devlet tarafından garanti altına alınması şeklinde yorumlanabilir. Maddi yardımlarla idare edilen bu derneğin ana fonksiyonları çocukların korunması, hamile annelere doğumundan itibaren çocuklarına nasıl sağlıklı bakabileceğini öğretmek, doğum yapan annelerin izlenmesi ve her türlü ihtiyaçlarının karşılanması ve gerekirse onlara sterilize süt dağıtılması¹⁸⁷, çocuklara düzenli tıbbi bakım verilmesi¹⁸⁸ olarak sıralanırken; derneğin sunduğu diğer hizmetler arasında müze, diş kliniği, banyo, çocuk bahçesi, sinema ve kreş gösterilmektedir. Genel temizliği sağlamak açısından gerekli görülen söz konusu banyoların, durumu olmayan anneler ve çocukları için kurulduğu belirtilirken; çocukların düzgün eğitim almalarının da en az sağlıkları kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen çocuk bahçesi, çeşitli modern oyuncakların bulunduğu bir açık hava okulu olarak tanımlanmakla birlikte; çocukların bir görevli eşliğinde oyun oynadıkları, burada bulunan ve sadece çocuklara özel olan açık havuzda yüzmeye teşvik edildikleri; ayrıca kapalı bir havuzu da olduğu için kışın dahi açık olan özgür bir ortam sunmaktadır. Daha

¹⁸⁶ “Türkiye’de Çocukların Korunması”, *La Turquie Kemaliste*, Şubat, 1941, 22-31.

¹⁸⁷ Derneğin kuruluşundan itibaren 215.269 litre sütün dağıtıldığı belirtilmiştir.

¹⁸⁸ 1939 yılının sonuna kadar 73.446 çocuğun tıbbi bakım aldığı belirtilmiştir. Bunun yanında, evleri ziyaret eden hemşirelerin bulunduğu bir sistemin de geliştirildiği söylenmiştir.

önce de vurgulandığı üzere, Kemalist rejimin ideal olarak nitelediği spor dallarından olan yüzmenin, sağlıklı ve fit vücutların gelişmesi adına çocukluktan itibaren düzenli olarak yapılması sağlanmıştır. Hatta, makalede verilen bilgilere göre çocuklar, Gazi Çiftliği'ndeki Karadeniz havuzunda yüzme yarışmalarına dahi katılmışlardır. Derneğin sinemasında ise, kukla ve karagöz gösterileri yapıldığı ve çocuklara eğitici bazı filmler de izletildiği vurgulanmıştır.

Söz konusu faaliyetler dışında derneğin yayınları ve çocuklar için kurulan hemşirelik okulu da aktif şekilde yürütülmüştür. Hemşireliğin yaygınlaştırılmaya çalışılması ve özellikle kız öğrencilerin bu doğrultuda yönlendirilmesi ile, Türkiye'deki sağlık faaliyetlerinin kurulan düzende eksiksiz devam etmesi ve çocukların kuvvetli ve sağlıklı bir şekilde büyümeleri hedeflenmiştir.

Benzer bir programın, Sokak Çocuklarını Koruma Evi'nde uygulandığını görmek mümkündür. 1934'te yayınlanan 4. sayıda¹⁸⁹ bahsedilen bu kurum, anne ve çocuklardan ziyade adından da anlaşılacağı üzere, sokakta başıboş dolaşan çocuğun belli eğitim ve disiplin programlarından geçirilerek topluma kazandırılmasını amaçlamıştır. Barındırılan küçük çocukların birçoğunun anne ve babalarının alkolik ya da uyuşturucu bağımlısı olduğu söylenen makalede, sokağa alışmış bu çocukların da bu durumlara yatkınlıkları olduğu için ciddi bir eğitim ve bakım sürecinden geçmezlerse sonlarının aileleri gibi olabileceğine dair bir endişe duyulmaktadır. İşe evvela sağlık noktasından başlayan kurum için görevlendirilen Kazım Zafır, düşüncelerini aktarır: “Sağlıklı bir zihin için sağlıklı bir bedene

¹⁸⁹ “La Maison De Protection Pour Les Enfants Vagabonds”, *La Turquie Kemaliste*, Aralık, 1934, 13-19.

sahip olmak gerekir. Psikolojik ve ahlaki bir iyileşme, fiziki gelişim ile son derece yakından bağlı olduğunu gösterdi. (...) Onlara konfor, ışık, temiz hava, jimnastik, çeşitli gezintiler ve disiplinli bir hayat çerçevesinde eğlenceler sunuyoruz.”¹⁹⁰

Bununla birlikte, düzenlenen atölyelerde ayakkabıcılık, terzilik gibi meslek dallarını öğrenme fırsatı bulan çocukların, kişisel temizliklerine de son derece önem verilmiştir. Zira, temizlik konusunda ihmalkar davranan çocuklarda, kıskançlık, egoizm, aşırı oburluk gibi başka kötü huylar ve kusurlara daha sık rastlandığı düşünülmektedir.¹⁹¹ Kişisel temizliğin yanı sıra, yaşadıkları ortamın temizliğine de dikkat çekilmiştir. Atatürk’ün de belirttiği gibi, “Her ulus, çocuklarının sıhhatli ve gürbüz olmaları için yaşadıkları bölgenin sıhhi şartlarını temin etmek, devlet halinde bulunan siyasi teşekküllerin en birinci ödevidir.”¹⁹² Devletin üstlenmesi gereken bir görev olarak yansıtılsa da kurumda buldukları ortamları temizlemek konusunda ciddi bir disiplinle katkıda bulunması beklenen çocukların; fiziki kirlilik azaldığında, ahlaki gelişme sürecine gireceğine ve sorumluluk bilincinin bu şekilde kazandırılacağına inanılmıştır. Aynı şekilde, önemi daima vurgulanan spor faaliyetlerinin, bu kurumda jimnastik hareketleriyle gündeme alınmasının sebebi ise, çocukların fiziki gelişimine katkıda bulunmasının yanı sıra, toplu yapılması nedeniyle disiplin duygusunu geliştirmesidir. Bütün faaliyetlerin birbiriyle bağlantılı şekilde çocukların fiziksel, ahlaki ve sağlık yönlerinden rehabilite edilmesi amaçlanırken, eğitimleri de ihmal edilmemiştir. Gündüz, U şeklinde bir oturma düzeni kurulan sınıflarda interaktif

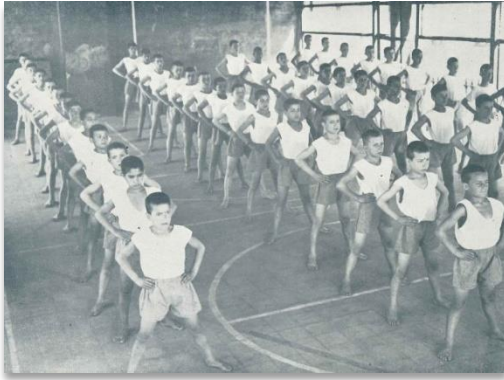
¹⁹⁰ Gürboğa, 82.

¹⁹¹ Age, 83.

¹⁹² Akın, 87.

bir şekilde katılımlarının sağlandığı ve ilgilerinin dağılmayacağı konularla dersler almalarına; akşamüstü, serbest oyun vakti olarak belirlenerek öğretmenlerin gözlem yapmalarına olanak sağlayacak bir program belirlenmiştir. Böylece, çocuklar, kişisel farklılıkları tespit edilerek eğitim sürecine bunlar göz önüne alınarak dahil edileceklerdir.

İsmet İnönü'nün de belirttiği gibi, “Çocuğunu gürbüz, yiğit, bilgili yetiştiren her ulusun yarını parlak ve sağlamdır.”¹⁹³ düsturuyla yürütülen bu ve benzeri kurumların, Cumhuriyet'in idealize ettiği çocuk kimliğini inşa etmek adına büyük bir özveri ve çaba sarf ettikleri çok açıktır. Çünkü çocuk, “potansiyel bir kamusal özne olarak, artık yalnızca ailesine ait değildir. Çocuk, kimi zaman ulusun, kimi zaman ırkın geleceğidir. Yarının üreticisi, askeri ve vatandaşıdır.”¹⁹⁴ Dolayısıyla, omuzlarına büyük sorumluluklar yüklenen çocuğun, tüm bu vasıfları taşıyacak şekilde eğitilmesi ve yönetilmesi elzemdir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 4. ve 31. sayılarından alınmıştır.

¹⁹³ Doğan Duman ve Mustafa Doğdu. “1930-1950 Dönemi Çocuk Dergilerinde Yurttaşlık Bilinci Gelişimi Kapsamında Ulus-Devlet Algısının Sağlanması: ‘Türk Çocuğu-Cumhuriyet Çocuğu’”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Bahar-Güz, 2010, 157-170.

¹⁹⁴ Füsün Üstel, “*Makbul Vatandaş*”ın Peşinde, haz., Tanıl Bora (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 32.

Hastalıklardan kırılan ve bu yüzden çocuk ölümlerinin fazla olduğu bu dönemde, hastalıkların en büyüğü “oturganlık, gevşeklik ve rahatı sevmeklik”¹⁹⁵ olarak tespit edilmiş ve bu problemlerin bertaraf edilmesi için birçok yol izlenmiştir. Bu bağlamda, başarıya giden yolun üç terbiye arasında kurulacak bir dengeden geçtiğini ifade eden Celal Nuri, Türk halkının son dönemdeki vaziyetini Osmanlı ahlakının ve adetlerinin gençleri sıkmasına bağlamaktadır. Oysa:

Türk ahlakı, Türk adetleri gençlerin vücutlerini, kollarını, bacaklarını hür bırakır. Eski gençlik vaktinden evvel ihtiyarlıyordu. Şimdikiler ise dimağları kadar bedenlerine de ehemmiyet vermişlerdir. Spor başladı ve umumileşti. Milletimiz sporu sevdi. Zaten eski Türkler bedeni idmanlara pek düşkündüler. Attan inmezlerdi. Biz de o kadim Türklerin torunlarıyız.¹⁹⁶

Tıpkı *La Turquie Kemaliste*'in sayfalarına yansıyan sporla hemhal gençlerin fotoğraflarında verilmek istenen mesaj gibi, Türkler'in geçmişinden beri spor yapmak bir gelenek gibi yansıtılmış; ancak Osmanlı döneminde insanlar rahata alıştırdıkları için Türk ırkının bu özelliği giderek sönükleşmiştir. Küllerinden doğarak atalarının gelenek ve özelliklerine sadık kalmaya başlayan Türk genci için duyduğu memnuniyeti ifade eden Nuri, sporun ırkı tazeleştireceğini ifade etmektedir. Kafası ile düşünen, kolu ile her işe muktedir olabilecek ve kalbiyle duyacak ideal Türk gençlerinin bu özellikleri dengede tutması tavsiye edilmektedir. Zira, kuvvetli olsa dahi kafası çalışmazsa veya kafası çalışsa bile sıska ve hasta birinden hayır gelmeyecektir. Millete faydalı olabilmek için, “dimağ, beden, kalp üçü de birden terbiye görmeli. Dimağı terbiye eden ilimdir.

¹⁹⁵ Akın, 96.

¹⁹⁶ Age, 193.

Bedeni terbiye eden, spordur. Kalbi terbiye eden ince hislerdir. Bu üç terbiye arasında muvazene olmalıdır.”¹⁹⁷ Kabaca söylemek gerekirse, Cumhuriyet’in ideal çocuk tipi, çocuğun okulda alacağı ve rejimin öğretilerine uygun tasarlanmış eğitimle; boş vakitlerinde yapması hedeflenmiş spor aktivitelerine ve ince hislere vakıf olabileceği sosyal ve kültürel faaliyetlere iştiraki ile oluşturulabilirdi.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 31. ve 44. sayılarından alınmıştır.

Bunlardan ilkinde geçmeden önce, sağlıklı bir hayat için teşvik edilen spor üzerinde durmak gereklidir. Sporun yalnızca hoş vakit geçirmek ve zevk almak için yapılacak bir faaliyet olmadığı; gencin sıhhatini temin eden bir araç olduğu vurgulanırken; sağlıklı ve gürbüz bir nesil elde etmek adına “Gürbüz Çocuk” yarışmaları organize edilmiştir. Bu yarışmaların amacı, en gürbüz görülen çocuğu ve ailesini ödüllendirmekten ziyade, vatandaşların bilinç altına yer etmek suretiyle ırkı giderek daha da güçlü kılmaktır.

¹⁹⁷ Age, 194.

Benzer şekilde spor, itaatkar ve disiplinli vatandaş modelini ortaya çıkaracağı için de çokça teşvik edilmiştir. Bu disiplini oluşturmaya çalışırken, maddi yönden ülke ekonomisini sarsmayacak ve özel tesisler gerektirmeyecek spor dalları daha hızlı sonuç vermesi açısından mecburi kılınmıştır. Mecburi spor dalları, jimnastik, atletizm, hentbol, voleybol, basketbol, yüzme, izcilik, dağcılık ve kayakçılık olarak belirlenirken; mecburi olmayanlar futbol, güreş, bisiklet, tenis, eskrim, yelken ve halter olarak düzenlenmiştir.¹⁹⁸ Bu listede görüldüğü gibi, Kemalist ideolojide kendine bir yer edinememiş futbol ikinci planda iken, voleybol, basketbol, hentbol gibi sporlar daha çok teşvik edilmiştir. Çünkü, bu spor dallarının, dayanışmayı, takım ruhunu ve disiplini artıracığı düşünülmektedir.¹⁹⁹ Aynı şekilde, çocuk koruma evlerinin programlarında da görüldüğü gibi, jimnastiğin günlük hayatın bir parçası haline getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Böylece, spor kendiliğinden hayatın bir parçası olacak ve bütün vatandaşlar tarafından, özellikle neslin geleceği olan çocuklar tarafından yapılarak sıradan bir alışkanlığa dönüşecektir.

Milletin gelecekteki savunucusu ve koruyucusu olarak görülen çocukların sporu alışkanlık olarak kazanmasının bir diğer fonksiyonu, ordunun akıbeti içindir. Spor yaparak kendini geliştiren ve kuvvetlendiren bir neslin, sağlam bir orduya dönüşeceği düşünüldüğü için, bu husus daima vurgulanmıştır. Bizzat Atatürk, katıldığı bir toplantıda bu konunun önemiyetinden şöyle bahsetmektedir:

¹⁹⁸ Age, 164.

¹⁹⁹ Age, 164.

Bütün milleti ve memleket evlatlarını sportmen yapabilmek için sarf edilen çalışmanın ehemmiyet ve kutsiyeti aynı derecede kıymetli ve mühimdir. Ve şerefli ordumuza kıymetli bir memba teşkil edebilmek nokta-i nazarından, kahraman ordumuza en yüksek hissiyatla takdir, takdis ve himaye olunmaya değer ulu bir memba kutsiyetini ihraz eder.²⁰⁰

Aynı toplantıda, spor faaliyetlerinin memleket için bir ırk meselesi ve gençliği askerliğe hazırlama işi olduğu dile getirilmiş ve Türk ordusunu çevik, kahraman, itaatkar ve dayanıklı sporcularla doldurmanın gerekliliği tartışılmıştır.²⁰¹

Kemalist rejimin Osmanlı Dönemi'nden keskin çizgilerle ayrıldığını Batı'ya gösterme çabası, *La Turquie Kemaliste*'in şortları ve atletleriyle spor yapan gençlerin fotoğraflarına yansıdığı gibi, sözel formlarla da kendini göstermiştir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 30. sayısından alınmıştır.

Örneğin, sporsuz geçen eski devirlerdeki memleket gençliğini ikiye ayıran ve bunlardan ilkinin, yüzleri kırmızı, beyaz vücutlu şehir çocukları; ikincisinin ise medrese odalarını dolduran ve ömürlerini oturmakla ve miskinlikle geçiren durgun kanlı köy çocukları olduğunu söyleyen Türk Spor Kurumu Başkanı Ali

²⁰⁰ Age, 152.

²⁰¹ Age, 152.

Hikmet Ayerdem, Kemalist düzende artık durumun çok farklı olduğunu; neslin düzenli sporla günden güne gürbüzleştiğini gururla vurgular:

Filhakika yirmi otuz seneden beri gittikçe artmak suretiyle meydan bulan sporun ve yine spor demek olan askerliğin teşmili sayesinde ki bugünkü neslimiz eski nahif ve çelimsiz çocuklar ve gençler yerine gürbüz vücudlu, koşup atlayan ve zıplayıp sıçrayan yeni bir nesil kaim olmaya başlamıştır.²⁰²

Askerliği de başlı başına bir spor olarak görmeye ve yansıtmaya başlayan Kemalist seçkinler, spor ve askerlik arasında, sonucu mutlak başarı olacak kuvvetli bir bağ kurmayı başarmışlardır. Bu vesileyle de, önceleri mecburi ve mecburi olmayan spor dalları olarak dile getirilen ayırım, yerini faydalı ve faydasız spor dalları ayırımına bırakmıştır. Sporun askerlikle iç içe geçmesinden sonra ortaya çıkan bu durum sonucu, gençlerin çekirdekten askerlik için yetiştirilmesi algısı hakim olmuştur. Medeniyetin sembolü olarak görülen sporun amacı, artık daha çok asker yetiştirmektir. Çünkü, “milletin Arsenal’e gol atacak takımlara değil, karlı havada yirmi kilogramlık bir yükü en az yirmi kilometre taşıyacak yüz binlerce gence ihtiyacı vardır. Bu yüzden havacılık, dağcılık, yüzme ve atıcılık bundan böyle Türk sporunun en temel dört ögesi olacaktır.”²⁰³

Sağlıklı bir nesil hedefiyle amaçlanan spor teşvikinin arka planındaki sebebin aslında askerlik ve dolayısıyla sağlam bir ordu olması, bu konudaki yönlendirmelerin dozunu biraz artırmıştır. Öyle ki, gençler önceden takım ruhu geliştirmeleri için spora yönlendirilirken, artık düşmanlara karşı hazırlanmak gerektiği konusunda tavsiyeler alıyorlardı. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

²⁰² Age, 108.

²⁰³ Age, 156.

Kongresi'nde konuşma yapan Rahmi Apak, savaşın yer yüzünden kaldırılamayacağı için, yapılacak en doğru şeyin savaşa hazırlanmak olduğunu vurgulamıştır ve bunun için adam öldürmeyi bilmenin elzem olduğunu söylemiştir. Birçok yöntemle gerçekleştirilebileceği vurgulanan adam öldürme veya yaralama, her ne kadar askerlik döneminde öğrenilebilse de, “ordu dışında bu işe ilgi ve önem verilmezse bu iş tamam yürümüyor.” diyerek sporun evrildiği noktayı çok net göstermiştir.²⁰⁴

Sporun temel anlamda kız ve erkek çocuklarına kazandırılmak istenen bir alışkanlık olmasından öteye geçen bu durumda, kız çocuklarının geri planda kalmışlığı ise kabul edilebilir olmamıştır. Zira, ülkesine ve milletine faydalı olmak isteyen her vatandaş, ülkesinin ve milletin hedeflerine elinden gelebilecek her türlü meziyetle katkıda bulunabilir. Bu noktada, kız çocuklarının payına düşen ise yine annelik ve topluma faydalı ve iyi birer asker olacak erkek çocukları yetiştirmek olmuştur:

Kadınlar bu şereften mahrum iseler de onlar da başka cihetten yine bu şerefe iştirak edebilirler. Mesela: erkek çocuklarına ta küçük yaştan itibaren askerliğin faziletini anlatırlar, askerlikten korkmamaları için onlara nasihat verirler; muharebede bulunan askerlere çorap, mintan, don dikip gönderirler; şehit olmuş bir askerinin çocuğuna, karısına karşı ianede bulunurlar.²⁰⁵

Geleceğin anneleri olacak kız çocuklarına, iyi annelik telkin edilirken bir yandan da iyi bir rol model olmaları gerektiği tavsiye ediliyordu. Kemalist ideolojiye göre

²⁰⁴ Age, 156.

²⁰⁵ Üstel, 120.

kendini her anlamda yetiştirmiş ve çekirdekten “altıok yurttaşı”²⁰⁶ olarak annelik şerefiyle bu onuru taçlandırmış kızların, aynı zamanda çocuklarına örnek bir spormen ve kültürlü bir Kemalist imajı da çizmesi gerektiği söylenmiştir.

Bu öylesine baskın bir fikir olarak savunulmuştur ki, hikayelerdeki kahramanlar dahi bu vasıflarla donatılarak aktarılmıştır. Örneğin, 1936’da yayınlanan “Sporcu” adlı hikayenin baş kahramanı Bayan Sevinç, Kemalist ideolojinin ideal kadın tipi olarak sunulmuştur: “Bayan Sevinç çocukluğundan beri iki şeyi pek güzel birleştiriyordu. Sevinç Aristo, Eflatun, Descartes, Kant, Bergson gibi büyük feylosofları ne kadar iyi biliyorsa, ata binmesini, kürek çekmesini, nişan almasını da o kadar iyi biliyordu.”²⁰⁷ Bayan Sevinç’in “zeki”, “çevik” ve dolayısıyla “ahlaklı” kişiliği aracılığıyla kız çocuklarının kendilerini bu şekilde vasıflandırmaları gerekliliği, ülkenin ve milletin geleceğinin gücüyle doğru orantılı görülmüştür. Bu sebeple, kız çocukları, potansiyel erkek çocuklarını doğurup yetiştirmeleri doğrultusunda yönlendirilmiş ve erkek çocuklarının da ülkeyi daha da güçlendirecek potansiyel askerler olarak yetiştirilmeleri istenmiştir.

Bahsi geçen iki ana rol dışındaki diğer vasıflar, güçlü ve yoğun bir eğitim programıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Kız çocuklarının da eğitime eşit şekilde katılımıyla sağlanan karma eğitimle çocuklar; kültürel, eğitsel, fiziksel ve boş zamanlarıyla ilgili faaliyetlerden oluşan eğitim programlarına tabii tutulmuşlardır. Ancak, ideal Türk çocuğunu oluşturmakta en büyük pay, özellikle “Hayat Bilgisi”

²⁰⁶ Age, 144.

²⁰⁷ Akın, 196.

dersinde öğretilen ders kitaplarında çocukların hayatlarının nasıl olması gerektiğinin her açıdan tanımlanmış olmasındadır. Bu noktada, her alanda olduğu gibi Avrupa medeniyetinin kültür ve alışkanlıkları baz alınarak hazırlanan ders kitaplarının amacı, Türk çocuğunu tıpkı Avrupa'daki kardeşleri gibi medeni kılmak ve medeni bir hayat tarzına sahip olmasını sağlamaktır. Örnek vermek gerekirse, ince bir hissiyata sahip olması gereken çocuğun, ince zevkler kazandırabilecek tiyatro, sinema, konser, konferans gibi kültürel faaliyetlerle hemhal olması gereklidir. Yurt Bilgisi ders kitabında, Türkiye'nin bu faaliyetler açısından noksan olduğunu üzülen Abdülbaki, Türk vatandaşlarının, bilhassa küçükken bu faaliyetleri alışkanlık haline getirmesi beklenen Türk çocuğunun, Batı dünyasında olduğu gibi tiyatroların kapısında kum gibi kaynaşmasını beklemektedir. Avrupa'ya gidenlerin şahit olabileceği süslü tiyatro binalarının, Türkiye'de bulunmamasından yakınırken, Avrupalının tiyatroya neden çok önem verdiğini açıklayarak Türk çocuğunu bu konuda ikna etmeye çalışır: Medeni milletler ve hükümetler, yaşını başını almış; ancak iyi eğitim görememiş insanları tiyatro gibi kültürel faaliyetlere yönlendirerek bilgi sahibi olmalarını amaçlar ve bu şekilde tiyatro, insanları terbiye eden bir araç haline dönüşür. Aynı şekilde, sinemanın da tiyatro gibi tarihi veya coğrafi bilgiler içermesiyle öğretici olduğunu vurgulayan yazar, çocukların bu iki sektörden maksimum oranda faydalanabileceği mesajını verir. Konserlerin, konferansların ve prestijli konferans salonlarının da medeniyet göstergesi olduğunu vurgulayan Abdülbaki, bu kültürel alanların hepsiyle Türk çocuğunun, ideal kimliğini

destekleyebileceğini ima eder.²⁰⁸ Nitekim, *La Turquie Kemaliste*'te de tanıtılan çocuk koruma evlerinde dahi günlük programa dahil edilen bu tür faaliyetlerden de anlaşılacağı üzere, Abdülbaki'nin belirttiği bu hususlar Kemalist rejim tarafından da çokça dikkate alınmış ve kültürlü Türk çocukları yetiştirme noktasında faydalanılan alanlar olmuştur.

Türkiye'nin yeni vizyonunu edinmiş gençlere kazandırılmak istenen sosyal ve kültürel vasıfların yanı sıra, Cumhuriyet'in en temel politikalarından biri olan spor faaliyetlerini yaygınlaştırma çabası, birçok platformda olduğu gibi, söz konusu ders kitaplarında da sıkça yer bulmuştur. Spor alışkanlığı olan gürbüz bedenlerin pekiştirmesi, Türk milletinin esas atalarının ne kadar kuvvetli pehlivanlar olduğundan söz ederken, bu alışkanlıkların padişahların miskinliği sonucu köreldiği ve halkın bu tarz eğlencelerden uzaklaşarak oturma hastalığına tutulduğu söylenerek yapılmaktadır. Böylece milli şuur kazandırılan gençlerde, geçmişine sahip çıkma dürtüsüyle eski alışkanlıkları kazanma ve kazandırma adına tedbir alma isteği oluşacak hem de bu vesileyle Osmanlı Dönemi bu açıdan daha başarılı bir şekilde karalanmış olacaktı. Cumhuriyet'in her türlü kötü alışkanlığı bertaraf ettiği belirtilen kitapta, sporun faydaları uzun uzadıya anlatılır ve çocukların beden eğitimi adına; günlük hijyenik bakımların yapılması, sınıfta düz ve dik oturulması, çarpık bacaklı olmamak için futbol oynamamak gerekliliği gibi okulda ve evde devam ettirmesi gereken kurallardan bahsedilir. Makbul eğlence türlerinden okul dışında geçireceği zamanların belirlenmesine kadar geniş bir kurallar mekanizması içerisinde oluşması beklenen ideal Türk çocuğu, medeni,

²⁰⁸ Muallim Abdülbaki Gölpınarlı, *Yurt Bilgisi* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2007), 111-114.

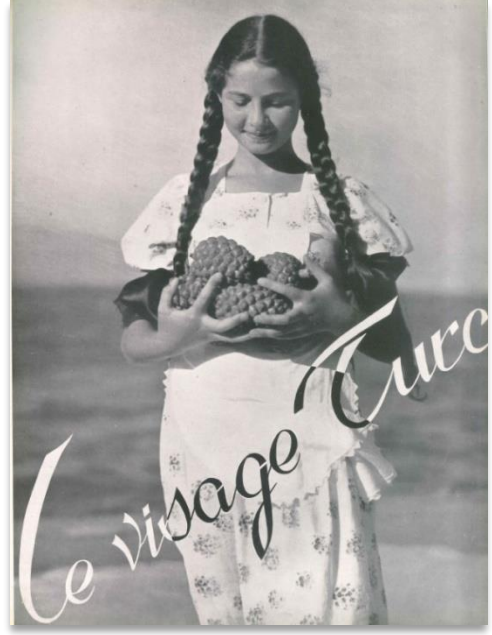
üstü başı temiz, Batılı görünümlü ve Batılı faaliyetlere iştirak etmeyi seven, itaatli, nazik, spor yapan, toplum içinde nasıl davranması gerektiğini bilen, cumhuriyetçi, milliyetçi ve gürbüz bir vatan evladır²⁰⁹ ve geleceğin sigortasıdır.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 29., 32-40. ve 49. sayılarında yayımlanan ve yukarıda atıfta bulunulan gençlerin katılım gösterdiği sosyal ve kültürel faaliyetlerin bir kısmıdır.

²⁰⁹ Age, 128-129.

Kurucu neslin tanımlamalarıyla şekillendirilmeye çalışılan bu gürbüz ve yavuz nesil, “imparatorluktan devralındığı iddia edilen soluk benizli, hareketsiz, ürkek neslin halefi olacaktır.”²¹⁰ Ve bu doğrultuda, *La Turquie Kemaliste*'te çocukla ilgili oluşturulan bölümlerde, hayali kurulan Türk çocuğu ve gençliği yansıtılarak Batı Dünyası'na Türkiye'nin geleceği ile ilgili ipuçların verildiğini söylemek mümkündür.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 23-24. ve 29. sayılarından alınmıştır.

²¹⁰ Cantekin ve Yarar, 11.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste* 'in 44. ve 45. sayılarında alınmıştır.

4.2 Modern Ailenin İnşası

Türk çocuğunun bu denli projelendirilmesinin başka bir sebebi, ilerde yeni kadın ve erkek kimlikleriyle²¹¹ oluşturulması planlanan modern aile modelidir: “Modern düşüncede toplumu düzenlemek için aileyi düzenleme aracı olarak kullanma fikrinin temelinde gelecekteki toplumun bir nüvesi olarak çocukları şekillendirme fikri vardır.”²¹² Modernleşme çabalarının toplumda sağlam bir yer edinebilmesi için toplumun en çekirdek yönetsel topluluğu olan aileyi şekillendirme çabası önemli bir stratejik hamle olarak yorumlanabilir. Zira, kadın ve erkek kendilerine verilen yeni toplumsal rolleri, kurdukları modern ailede uygulayabilirlerse, toplumun geleceği kendi kendine şekillenmiş ve modernliğin devamı sağlanmış olacaktır. Bunu sağlayan en temel faktör, bir kurum olarak ailenin, değerler aktarımına ve ideolojinin yeniden üretimine doğal bir zemin hazırlamasıdır.²¹³ İdeolojinin aile içinde aktarımını sağlamak ise, “iyi evlat-iyi vatandaş” üretimi konusunda devletin okullarda yürüttüğü politikalara büyük bir destek sağlamak anlamına gelmektedir.²¹⁴ Bu işbirliğinin vereceği sonuç ise Kemalist seçkinlerin istediği doğrultuda ve hızda üretilecek modern-Batılı vatandaşlar olacaktır ki Kemalist ideoloji sağlam adımlarla gelecekteki yerini muhafaza edebilsin.

Modern ailede değerler aktarımını sağlamakta en büyük rol yine kız çocuklarına; yani geleceğin annelerine düşmektedir. Çocukların ilk eğitimini

²¹¹ Sancar, 206.

²¹² Sancar, 198.

²¹³ Üstel, 165.

²¹⁴ Age, 165.

sağlayan kişiler anneler olduğu için, kadınların eğitimi ve vizyon sahibi olmalarının önemi burada ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, kız çocuklarının erkek çocuklar gibi eğitim hakkına sahip olması, Kemalist ideolojinin üzerinde çokça durduğu önemli bir strateji olmuştur. Zehra Arat'ın yorumlamasıyla, kadınların eğitimini onlar için bir araç olarak değil de, gelecek erkek kuşakların daha iyi yetişmesi ve çocuk bakımının kalitesini geliştirmek için bir strateji olduğunu ima eden Atatürk, bu konuda düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti layıkıyla anlaşılır. Milletimiz kuvvetli bir millet olmaya azmetmiştir. Bugünün levazımından biri de kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Binaenaleyh kadınlarımız da alim ve mütefennin olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün derecatı tahsilden geçeceklerdir. Sonra kadınlar hayatı içtimaiyede erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin muin ve müzahiri olacaklardır.²¹⁵

Bu sözlerden kadın ve erkeğin her alanda birbirine eşit şartlarda hayatını sürdüreceği anlaşılabilir ve Arat'ın ifadesiyle "beraber yürümek" işbirliğini ima etse de bu, kadın ve erkeğin mutlak surette aynı sorumluluklara sahip olacağı anlamına gelmemektedir.²¹⁶ Zira, aile içinde kadın ve erkeğe farklı sorumluluklar verildiği, ilkokullarda okutulan ders kitaplarından dahi kolaylıkla anlaşılabilir.

Kadının erkeğe itaatle, erkeğin kadına hürmetle, çocukların anne ve babaya hem hürmet hem itaatle mükellef olduğu ifade edilen ders kitaplarından birinde, aile içindeki ideal dayanışma örneği, bir çocuğun gözünden yapılan tasvirle model olarak verilmiştir:

²¹⁵ Arat, 53.

²¹⁶ Age, 53.

Şu annem, görüyorum ve anlıyorum ki hiçbir işte babamı yalnız bırakmıyor, her şeyde ona yardım ediyor. Demek babamla annem arasında sıkı bir tenasüt (dayanışma) var... Babam geçende bana bir de ‘müşterek maksat’tan bahsetmişti. Bizim ev de müşterek maksatla vücuda getirilmiş bir müessese olacak. Babamla annem birleşmişler, hem kendilerinin, hem de çocuklarının sadakatini temin etmek için çalışıyorlar.²¹⁷

İlkokul 4. sınıflarda okutulan bu kitabın, modern aileyi kurgulamada küçük yaştan itibaren çocukların aile algısının yeniden şekillendirilmesi amacına hizmet ettiği açıktır. Öğretmenleri aracılığıyla da bu fikirleri pekiştirme ve ne kadar ideal bir yaşam tarzı olduğunu benimsemeleri sağlanan çocukların zihninde bu ve benzeri modellerde yeşeren kadın ve erkek rolü fikri, çocukların ilerde kuracakları aile hayatlarında aktif rol oynayacaktır.

Yukarıdaki modelde de belirtildiği gibi, kadın, erkeğin en büyük yardımcısı olarak tanımlanmıştır. Hiçbir işte evin erkeğini yalnız bırakmayan kadının, erkekle “beraber yürüdüğü” yansıtılmıştır; ancak bu, erkekle aynı sorumlulukları yerine getirerek değil, ona yardımcı bir rolde konumlandırılarak sağlanmıştır. Erkeğinin ve çocuklarının mutlulukları için çalışır durumda konumlanan kadın bu bağlamda, “kendi kişisel özgürlüklerinin peşinde koşan bir ‘bencil’ değil, ailesi, ulusu için var olan ‘kolektif özne’ydi.”²¹⁸ Başka bir deyişle, kadın, “ne kadar diğer ‘mevcut’lar için fedakar olur, ne dereceye kadar bir erkeğin muvaffakiyetini temin eyleyecek ihtiras ve kuvveti verebilir ve çocuğu için bir muhabbet ocağı haline gelebilirse o kadar mesut, cemiyetin kuvvet ve ahengi de o

²¹⁷ Aktaran Üstel, 188.

²¹⁸ Sancar, 209.

nispette ziyade olur.”²¹⁹ Kadının bütün varlığını ailesine adanarak mutlu olması gerektiğini öngören bu fikir doğrultusunda ise kadına yine bu kapıyı açacak olan kilit nokta eğitim olarak yansıtılmıştır. Kadın ne kadar eğitilmiş olursa, kendisini ailesine o denli vakfedebilir ve bunun somut sonuçlarını görebilir. Aksi durumların olmamasını sağlamak içinse eğitimsiz kadın her fırsatta kötülenmiş, eğitimsiz kadının anne olduğu bir ailenin hüsrana içinde olacağı fikri yaygınlaştırılmak istenmiştir: “Tahsil görmemiş bir kadın; ne iyi bir zevce, ne iyi bir valide, ne iyi bir ev hanımı olabilir. Terbiyeli bir adam ancak terbiyeli bir valideden doğabilir.”²²⁰ Aynı kaynakta, dünyada var olan birçok ilimden özellikle kadınlar için en mühiminin ilm-i ahlak olduğu vurgulanarak da tek başına tahsilin bir şey ifade etmeyeceği; bunun en güzel formunun ahlak ile birleştiği zaman ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Burada da esasen yapılmak istenen şey, kadınları bir yandan eğitim ve yeni rollerle modern olmaya teşvik ederken bir yandan geleneksel rollerin de muhafaza edilmeye çabalanmasıdır. Zira, beklenenden fazla modernleşen ve buna kendini kaptıran kadın, iplerini eline aldığı zaman oluşacak senaryo bozulmuş aileler olacaktır ve bu Kemalist ideolojinin kadın için tasarladığı bir plan olmaktan çıkarak toplumun düzenini sarsacak olaylara yol açacaktır. Önceden de belirtildiği gibi, savunmacı modernleşme olarak adlandırılan bu yaklaşımın altındaki şey, modernleşme ile geleneksel rollerin birbiriyle çok da örtüşmediği gerçeğidir. Örneğin, çocuklara bir yandan yaşlıların elinin öpülmesi gerektiği öğütlenirken bir yandan modern tıbbın bunun sağlıksız bir davranış olduğunu ifade ettiği belirtilmiştir. Füsun Üstel bu tutumu, makbul

²¹⁹ Aktaran Durakbaşı, 41.

²²⁰ Aktaran Üstel, 116.

davranış biçimlerin, geleneksel terbiye ile modern yaşamın gerekleri arasında kararsız bir noktada yer almasına bağlamaktadır²²¹ ve aynı durum, kadından eğitim ile ahlakı birleştirerek ailesine tabii olmasını beklenmesiyle de uyuşmaktadır. Çünkü, orada da bir yandan modern bir rol ön plana çıkarılırken bir yandan ahlaka dem vurarak kadının geleneksel rolleri de hatırlatılmıştır. Muhafazakar modern gibi çelişkili bir kavram olarak ortaya çıkarılabilecek bu tutum, aslında *La Turquie Kemaliste*'te yansıtılan Türkiye ile o dönemdeki gerçek Türkiye'nin arasındaki tutarsızlıkların da bir yanıtı niteliğindedir. Bu tutarsızlıklara örnek vermek gerekirse, Falih Rıfkı Atay'ın *La Turquie Kemaliste*'in 4. sayısında yayımlanan "Türk Kadını" başlıklı Fransızca makalesine göz atmakta fayda vardır. Atay, yazısında kadınların Osmanlı Dönemi'nde sahip olmadığı bir çok hakka tek parti döneminde kavuştuğunu belirtir. Bu haklardan biri, kadının seçme ve seçilme hakkıdır ki kadınlara verilen bu hak, yeni Türkiye'yi Batılı ülkelere karşı yüceltir niteliktedir. Zira, Türk kadınları, Avrupalı kadınlardan önce bu hakka sahip olmuştur. Ne var ki, dergide müthiş bir özveriyle bahsedilen Türk kadınlarına tanınan bu sınırsız, özgürlükçü haklar; derginin dışında kalan gerçek hayatta aynı şekilde uygulanmamıştır. Bu durumu, Cumhuriyet ilkelerine büyük bir inançla bağlı olan Nezihe Muhittin'in²²² maruz kaldığı tutumdan anlamak mümkündür. Kadınların siyasal haklarını savunmak adına 1923'te Kadınlar Halk Fırkası adlı bir parti kurmak istemesine rağmen gerekli izni alamamıştır. Sonrasında 1924'te kurulan Türk Kadınlar Birliği adlı derneğin yönetimine gelen grup ise Cumhuriyet Halk Partisi'nden

²²¹ Üstel, 83.

²²² Nezihe Muhiddin, 1889 doğumlu, kadın hakları savunuculuğuyla bilinen gazeteci-yazardır.

aldıkları uyarı doğrultusunda, “tek parti yönetimi Türk kadınlarına seçme seçilme haklarını tanıdığı için derneğin işlevi kalmadığı gerekçesiyle, İstanbul’da toplanan 12. Uluslararası Kadın Birliği Kongresi’nin ardından derneği kapatmaya razı olmuştur.”²²³ Aynı şekilde, *La Turquie Kemaliste*’te büyük bir gurur kaynağı olarak yansıtılan kadınların seçme ve seçilme hakkının, dile getirildiği ölçüde uygulanmadığı, milletvekili sayılarından rahatlıkla anlaşılabilir. Zira, 1935 yılında büyük teşviklerle milletvekili olan kadın sayısı 18 iken; “bu sayı 1939’da 15’e, 1943’te 16’ya, 1946’da ise 9’a düşmüştür.”²²⁴ Burada da görüleceği gibi, kadın giderek aktif bir çalışma ortamından uzaklaştırılıp ev içindeki geleneksel rollerine yönlendirilmek istenmiştir.

Makbul yaşamın modern aile düzeni olarak kurgulandığı bu yeni sistemde, kadının çalışma hayatının silikleştirildiği ders kitaplarında, kadınların eğitiminden kasıt daha çok “düzenlilik, tutumluluk, sorumluluk duygusu, okuma-yazma, hesap-kitap ve sağlıkla ilgili beceriler, dış dünyanın yeni fiziksel ve ekonomik koşullarına uygun bir biçimde ev idare etme becerisi” olarak tanımlanmış ve kadının bu şekilde “ev”i modernleşirmesi beklenmiştir.²²⁵ Kadın için domestik vasıfları modern aile yolunda yeniden tanımlayan Kemalist ideolojinin aktarımları doğrultusunda şekillenen çekirdek aile ise anne, baba ve çocuklardan oluşur; anne ve baba birbirinin hayat arkadaşıdır. Ailenin, kurallı ilişkiler ve karşılıklı görev alanı olarak yansıtılan ders kitaplarında, düzenin ahenk içinde yürüdüğü ve aile fertlerinin üzerine düşen görevleri eksiksiz getirdiği durumlarda ailenin bir dünya

²²³ Ayşe Durakbaşı, 39.

²²⁴ Leyla Kırkpınar, “Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 24.

²²⁵ Aktaran Üstel, 119.

cenneti olacağı mesajı verilmiştir.²²⁶ Örneğin, bir ortaokul ders kitabında, annenin görevini yerine getirdikten sonra hissettiği mutluluk vurgulanarak, görevlerin yerine getirildiğinde ailenin bir dünya cenneti olacağı fikri pekiştirilmek istenmiştir:

Annenin ailedeki hizmeti büyüktür. Ev işlerini düzenler; yuvanın temizliğini, rahatlığını sağlar; yemekleri hazırlar; gelirin israf edilmeden harcanmasına dikkat eder. O da gününü, evin türlü işleriyle didinerek geçirir. Fakat bu çalışma anaya büyük zevk verir. Odaların temizliği, çocukların çiçek gibi giyinmeleri, sofranın ve yemeklerin iç açıcı olması, anaya bütün yorgunluğunu unutturur.²²⁷

Daha çok kadının yeniden vasıflandırıldığı ve çeşitli sıfatlarla istenilen rolü üstlenmesi beklenen ve bu doğrultuda tanımlanan aile, denetim altında tutulması gereken bir alan olarak görülmüştür. Bu düzen çerçevesinde baba, “kanun ve gelenek gereği evin başkanı” olarak konumlandırılırken anne her zaman olduğu gibi evin beyine ve çocuklarına hizmet eden kişidir.²²⁸

Evin başkanı ve evin geçimini üstlenen baba ise, kötülünen Osmanlı Dönemi’ndeki gibi sert bir insan değildir. Modern baba figürünü ön plana çıkarmak için eski baba figürüyle mukayese içinde belirlenen babanın evdeki rolü, evin reisi olması hasebiyle temel anlamda aslında değişmemiş olsa da, babanın çocukları ile ilişkisi üzerinde birtakım ideal fikirler tartışılmıştır. Özellikle, babaların kız çocuklarıyla iletişimlerini artırmaya yönelik teşviklerde bulunulmuş; baba-kız ilişkisi samimileştirilmeye çalışılmıştır. Daha net bir söylemle:

²²⁶ Aktaran Üstel, 116.

²²⁷ Aktaran Üstel, 269.

²²⁸ Age, 269.

Babalık rolü de modern erkekler için yeniden tanımlandı. Mesafeli, otoriter baba figürü yeni bir mahremiyete ve baba yakınlığına yerini bıraktı. Modern babanın, değer verilen, eğitilen ve bakılıp büyütülen kızıyla özel bir bağı vardı; böylece erkekler, Cumhuriyet'in yeni kadını toplumsal olarak yaratmış oldular.²²⁹

Buradan da anlaşılacağı gibi baba figürü, kızlarını Kemalist ideolojiyi yaşatacak örnek ve modern Cumhuriyet vatandaşları olarak yetiştirmek idealini taşımaktadır. Cumhuriyet rejiminin mikro ölçekte hayat bulduğu çekirdek ailelerde var olan modern babanın -tıpkı rejimin kendisinde olduğu gibi- ne kadar açık görüşlü olursa olsun, yine de sınırları vardır. Bu modern babaların aile şerefleri konusunda son derece titiz olduklarını vurgulayan Ayşe Durakbaşa, babaların ailedeki kadınların giyim ve davranışlarının geleneksel cinsel ahlak kurallarını gözetmesini istediklerini; bir yandan ise özellikle kızlarının modern bir eğitimden geçmesini ve iki cinsin birlikte sosyalleştiği, eğlendiği ortamlarda kendi karıları ve kızlarıyla bulunabilmek ve onların bu ortamlara ayak uydurduğunu görmek istediklerini vurgular.²³⁰ Böylece, baba Kemalist rejimin ev içindeki temsilcisi ve çocukların modern ama muhafazakar bir üslupla yönlendirecek kişi konumunda idi.

Baba-kız ilişkisinin dönüşümüne daha net bir örnek olarak, Türkiye'nin ilk kadın opera sanatçısı olan Semiha Berksoy ile babası arasındaki mektuplaşma²³¹ kabul edilebilir. Babası mektubunda, kızının tahsil görmüş bir kız olmasına rağmen bir sokak serserisine dönüşmesinden yakınarak, tuttuğu yolun onu

²²⁹ Kandiyoti, 233.

²³⁰ Durakbaşa, 47.

²³¹ Aktaran Durakbaşa, 49.

güldürmeyeceğine dair uyarılarda bulunur. Bayağı ve aşağı bir ailenin evladı olmadığı için, kızının kendisini pespaye etmesi babasını fazlasıyla üzmüştür. Öyle ki, babası mektubu alır almaz Semiha Hanım'ın hayatını bir düzene sokmasını, tamamen terk ettiği ev hayatıyla meşgul olmasını; ablasına ve kendisine dahil büyüklerine hürmet etmesi ve biraz ev hanımı olması gerektiğini yazarak mektubuna son verir. Cevap niteliğinde aldığı mektubun tonundan, baba-kız ilişkisinde kat edilen yolu görmek mümkündür. Zira, Semiha Hanım'ın mektubu meydan okur niteliktedir:

Senin tasavvur ettiğin ve bana her zaman methettiğin arkadaşlarının kızları gibi evinde kendi çamaşırını yıkayan, söküğünü diken, ortalık süpüren, bulaşıkları yıkayan, sabahleyin mektebe koşan, akşam eve gelen ve nihayet günün birinde çıkacak kısmetime... o da çıkmazsa çalışacak, memuriyet köşesine 60 liralık bir katibe veya daktilo hanımlığı intizar ediyordum. Açıkça söyleyeyim ki galebe çalamadım babacığım.²³²

Kemalist rejimin çekindiği tarzda, kontrolden çıkan fazla modern bir kadın tipini temsil eden Semiha Hanım, bu başkaldıran üslubuna rağmen, mektubunun sonlarına doğru kendinden bekleneni vaat eder. Önünde sonunda babasının saadeti ve kendi selameti için evleneceğini söyleyen Semiha Hanım, çalışma saatlerini de babasının düzenlemesini isteyerek Cumhuriyet'in uysal kızı formuna bürünür. Bu kadar iddialı ve asi bir tarza sahip olsa da Semiha Hanım bile sabırları sonuna kadar zorlamayı yeğlememiş ve mutlak kaderi olan evliliğe dahi kendi "selameti" için olur vermiştir.²³³ Buradan anlaşılacağı üzere, Kemalist rejimin babaya yüklediği rol doğrultusunda yetiştirilen kız çocukları, Cumhuriyet'in modern,

²³² Aktaran Durakbaşa, 49.

²³³ Aktaran Durakbaşa, 49.

eğitimli ancak boyun eğen, kararlarını bir erkekle birlikte almayı yeğleyen bir tutum edinmişlerdir.

Kadın, erkek ve çocuğa yüklenen sıfatlar aracılığıyla oluşturulmak istenen modern aile, toplumun en küçük ancak en temel mekanizması işlevi görmüştür. Temelde işler düzgün gitmezse bu toplumun geneline yansıtacağı için, rollerin de net bir şekilde algılanması gerekmiştir. Eğer aile içindeki her birey üzerine düşen sorumlulukları kendilerine yakıştırılan biçimde yerine getirirse onları büyük bir mutluluk bekleyeceği fikri aşılanmıştır. Bu mutluluğa erişmek için de aile tanımının açık bir zeti sayılabilecek ve bir ders kitabında yer bulan şu ifadelere vakıf olmak gereklidir:

Aile küçük ölçekli bir hkmete benzer. Baba onun başkanı, ana bakanı, çocuklar da tebaasıdır. Aile hkmetinde baba ve ana el birliğiyle çalışırlarsa çocuklar da onlara karşı uysal olurlarsa işler yolunda yrr. Ev kadını yaptığı işlerden kendini mesul gören bir bakan gibi, bir takım haklar ve ödevler taşır ve işlerini bunlar çerçevesinde başarır. Ev kadınının bütün düşünceleri erkeğini ve çocuklarını temiz, rahat ve mutlu yaşatmaktır. Kadın, erkek gibi düşünmek, bilmek ve başına buyruk olarak yaşamak ister... bunlar ancak zekasının yükselmesi ile imkanı olabilir; yoksa saygıdeğer bir ana, sözü geçen bir ev kadını ve hakkını koruyabilen bir insan olamaz. (kadından beklenen hırçın olmamak, erkeğin hoşgrszlğne... sinirlenmemek... yumuşak huylu ve alçakgönüllü olmaktır.²³⁴

Ailenin bütün fertlerinin vazifelerini kendilerine hatırlatmak niyetiyle başlayan bu paragrafın sonlara doğru yalnızca kadının görevlerine evrilmesi, başlarda da belirtildiği gibi Türk modernleşmesinin en çok kadın üzerine yoğunlaşması; kadının devrimi üzerinden çeşitli politikalar yürütmesi ile alakalıdır. Zira kadın,

²³⁴ Aktaran Sancar, 228.

anne ve zevce olma konumuyla öncelikle modern aileyi ve dolayısıyla modern toplumu inşa çabasında en büyük katkıyı sağlayacak kişi olarak düşünülmüştür. Bu modernleşmenin, Avrupai düzeyde gerçekleşebilmesi için eğitim almaları ve meslek sahibi olmaları konusunda teşvik edilen kadınların, *La Turquie Kemaliste*'te artık ne kadar “özgür” olduklarına dair çarpıcı yazılara rastlanmaktadır. Örneğin, derginin 32-40. birleşik sayısında yayımlanan Mihri Pektaş tarafından yazılan İngilizce makalede, bu ayrımın net bir şekilde algılanması için her fırsatta öne sürülen ve Osmanlı Dönemi'ne referanslarda bulunan çeşitli hikayelerle geçmiş karalanarak yeni Türkiye'nin yeni kadını bu bağlamda yüceltilmiştir. Kadınlar, eskiden esaret altında yalnızca kismetlerini bekleyen pasif karakterlerken modernleşmeci erkekler tarafında kurtuluşa ererek tüm varlıklarını, kendilerini ve ulusu modernleşmeye adayın mücadeleci insanlara dönüşmüşlerdir. Artık diledikleri alanda erkeklerle eşit şekilde eğitim alabilmekte ve mesleklerini icra edebilmektedirler. Hatta giyim kuşam konusunda Batılı kadınlarla yarışabilecek kadar özgür ve medeni bir tarza sahiptirler. Yeni Türkiye'nin tasarladığı modern kadınlar, eve tıkmak yerine, plajlarda, kütüphanelerde, sinemalarda, balolarda, iki cinsin birlikte bulunduğu tüm ortamlarda başları açık olmak suretiyle istedikleri kılıkta dolaşmaktadırlar. Bu mükemmel tablo, Batı dünyasını Türkiye'nin medenileştiği ve “garplılaştığı” konusunda ikna etmek için en kestirme çözüm olarak görülmüştür. Zira kadınlar, anneler olarak toplumun geleceğini şekillendirebilecek kudreti taşıyorlardı ve bu Kemalist seçkinlerin en büyük kozu niteliğindedir.

Fotoğraflar: *La Turquie Kemaliste*'in 18., 30., 32-40. ve 49. sayılarında alınmıştır.

Ancak, *La Turquie Kemaliste*'te yansıtılan bu ideal ve kapsayıcı tabloya karşın, elit tabakanın dış görünüşü ve aile yapısındaki tek örneklik, kentlilerle köylüler arasında ciddi farklılıklara sebep olmuştur. Cumhuriyet'in modern erkeği devlet törenlerine yanında yüzü açık eşiyle katılırken, "köylü kardeşi" geleneksel

kıyafetleriyle onu çok geriden izleyen çarşafli karısıyla resmediliyordu. “Geleneksel erkeklik, keskin yaş, cinsiyet hiyerarşileri ve kadınlar üzerindeki baskı artık kırsal töreler bağlamında ifade ediliyor, uygarlık noksanlığı olarak yorumlanıyordu.”²³⁵ Bu tablo da *La Turquie Kemaliste*'te yansıtılmaya çalışılanın aksine, yapılan reformların ülkenin genelini kapsayamadığını ve dergide gösterilen Batılı ve yeni hayatın, Türkiye'nin kentli kesiminin küçük bir kısmı tarafından uygulandığını göstermektedir.

La Turquie Kemaliste'te yansıtılan bütün senaryolara rağmen, kadının ise son noktada vardığı yer, eşi ve çocuklarıyla yaşayacağı evi olmuştur. Kemalist elitler, büyük bir hevesle başladıkları kadınları Batılılaştırma projesinde giderek daha çok muhafazakarlaşmış ve kadınlara “verdikleri” tüm hakların ardına birer “ama” eklemişlerdir. Modern ama muhafazakar; başı açık ama mütevazı; eğitilmiş ama iyi bir anne; özgür ama eşine itaatkar; sosyal ama sınırlarını bilen gibi birçok çelişkiye yol açan bir zihniyetin ürünü olarak açığa çıkan “modern kadın”, nihayetinde Türk milletinin geleceği, rejimin varisi çocukların eğiticisi, toplumun kalesi olan erkeğin ise en büyük yardımcısıdır. Aynı şekilde rejimin varisi olan kız çocukların, geleceğin anneleri; erkek çocukların ise milletin askerleri olacağı düşünüldüğü için Kemalist ideolojiyi benimsemiş ailelerde ve eğitim kurumlarında yetiştirilmeleri elzem görülmüştür.

Tüm bunların neticesinde, *La Turquie Kemaliste*'te, çalışan aktif kadınıyla, kuvvetli erkeğiyle, sporu ihmal etmeyen gençleriyle, geleceğin garantisi gürbüz evlatlarıyla, kaliteli eğitim ve sağlık kurumlarıyla, giderek düzelen ekonomisiyle,

²³⁵ Aktaran Ayşe Durakbaşa, 34.

çok daha sağlıklı bireyleriyle ve mutlak özgürlük anlayışıyla yansıtılan modern Türkiye imajının arka planında yürütülen esas proje, kadınların, erkeklerin ve çocukların Kemalist ideoloji doğrultusunda yönlendirilerek geleneksel terbiyeden vazgeçmeden Osmanlı Dönemi'nin izlerinin silindiği, gerektiği kadar modernleşebilecek aileler kurmalarını sağlamaktır. Dergide yansıtılanın aksine, bütün ataerkil topluluklarda olduğu gibi, kadının, özgürlük alanı belirlenmiş bir figür olarak hayatına devam etmesi beklenmektedir ve çocukların da milletin savunucusu imajını yansıtacak formda şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, Osmanlı Dönemi'nden taban tabana zıt olduğu söylenemeyecek bir tarz benimseyen Kemalist rejimin aslında hedeflediği, toplumu Batı'nın kaidelerine göre değil, kendi belirlediği yol üzerinden yönetmektir ve toplumun temel taşı olan kadınlar ve çocukların ise “özgürleşmiş” olduklarını belirtmekten ziyade; ataerkil bir sistem benimsemiş olan Osmanlı Dönemi'nde maruz kaldıkları kurallardan, yine ataerkil bir sistem benimsemiş olan Cumhuriyet Dönemi'nde kendilerine biçilen rollere ve yeni kurallara geçiş yaptıklarını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Modern Türkiye'nin tarihi doğrudan doğruya bir adamın hayatının hikayesidir.

Bu hikaye, memleketini garp usulüyle idare etmek hayalini besleyen ve bir avuç seçme arkadaşıyla bu hayalinin hakikat olduğunu görmek bahtiyarlığına eren bir

Türk zabitanın hikayesidir.²³⁶

Carel Hautman

1 Eylül 1938 tarihinde *Belfast Telegraph*'ta yayınlanan makalesinde Türkiye'nin modernleşmesini "bir adamın" ideallerine bağlayan Hautman, modernleşme adına atılan adımları da yine bir kişiye ve çevresindeki çekirdek kadroya bağlamaktadır. Kemalist rejim de Türkiye'deki modernleşme ve bunu kanıtlama çabasını, yeni dönemin geçmişten ayrıştığını gösteren bir sembol olarak aktarır. Türkiye'nin artık Osmanlı Devleti ile hiçbir ilişkisi kalmadığını iddia ederek araya büyük bir sınır çizmek çabasında olan Kemalist elitler, özellikle II. Abdülhamid Dönemi'nde, Batı'ya Batılı tarafını göstermek için çeşitli yollar denemiş olan Osmanlı Devleti modernleşme çabalarını açıkça görmezden gelmişlerdir. Halbuki, birinci bölümde de değinildiği gibi, Erik Jan Zürcher, modern Türkiye'nin doğuşunun tek bir adamın başarısı olarak resmedilmesine karşı bir görüş vurgulayarak modernleşme hareketinin Erken Cumhuriyet öncesine dayandığını iddia etmiştir.²³⁷ Bu bağlamda, özellikle II. Abdülhamid

²³⁶ *Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiye'si (1923-1938)*, haz., Ö. Andaç Uğurlu (İstanbul: Örgün Yayınevi, 2003), 75.

²³⁷ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 273.

Dönemi'nde yapılan faaliyetler incelendiğinde, bu dönemin ne kadar modern olduğunu Avrupa'ya kanıtlama çabası net bir şekilde görülmektedir.

II. Abdülhamid, Batı'nın kendi görüşüne göre “zararsız ve ilerici” taraflarını benimseyerek yerelleştirme politikasıyla, milli kimliği bir kenara bırakmadan modernleşme tutumu sergilemiştir ve Batı Dünyası'nın bir parçası olduğunu kanıtlamak gerektiğine inanarak uluslararası fuarlara katılımın önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu sebeple, 1893 Chicago Sergisi ve 1900 Paris Sergisi gibi büyük çaplı fuarlara katılmayı teşvik etmiş ve Osmanlı Devleti'nin modern yüzünün bu platformlarda temsil edilmesini sağlamıştır. Modernliğin göstergesi olarak fuardaki Osmanlı pavyonlarının mimarisinin de modern çizgilerle oluşturulması, bu konunun ne kadar ciddiye alındığının göstergesidir.

Fuarlar dışında II. Abdülhamid Dönemi'ni diğer dönemlerden ayıran en önemli gelişme ise padişahın ilgi duyduğu fotoğraf sanatını, bir propaganda aracı haline getirmesi olmuştur. Fotoğrafın birçok sözden daha kıymetli ve etkili olduğuna inanan II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti'nin Batı sistemi içinde yer almayı hak edecek derecede modern olduğunu Batı'ya kanıtlamak adına içinde eğitim, askeriye, sağlık, doğal manzara temalı 1.819 fotoğraf bulunan bir albüm hazırlatmıştır ve bu albümlerin İngiltere ve Amerika gibi önde gelen ülkelere hediye olarak gönderilmesi sağlanmıştır.

Benzer bir bakış açısını erken Cumhuriyet döneminde görmek mümkündür. Cumhuriyet kurulduktan sonra, geçmişe sünger çekerek Osmanlı Devleti'nden bütün bağları kopardığını iddia eden Kemalist elitler, bu yeni

düzenin, kurulan yeni ülkenin modernleştiğini ve Batılı sisteme ayak uydurduğunu kanıtlamak adına uluslararası bir alana ihtiyaç duymuştur. Bu amaca hizmet etmek için, dönemin kilit ismi olan Vedat Nedim Tör'ün girişimiyle *La Turquie Kemaliste* adlı dergi yayın hayatına başlamıştır. 1934-1948 yılları arasında toplam kırk dokuz sayıyla özellikle Avrupa'da dağıtılan derginin amacı, yeni Türkiye'nin birçok açıdan tanıtımı olarak belirlenmiştir. Kadın, erkek, çocuk üzerinden tanımlanan yeni kimlikler; açılan yeni sağlık ve eğitim kurumları, modern mimari, kültür-sanat etkinlikleri, Türkiye'nin “şanlı” geçmişini kanıtlamaya yönelik arkeolojik çalışmalar, Türkiye'deki doğal güzellikler, spor faaliyetleri, yeni ekonomi, ticaret, hukuk gibi birçok alanda yeni Türkiye'nin konumu ve daha çok gelişmeye yönelik attığı adımlar, alanlarının uzmanı kişiler tarafından yazılan makaleler ve bu iş için özel olarak tutulmuş fotoğrafçı Othmar Pferschy'nin çektiği “artistik” fotoğraflarla desteklenerek tanıtılmak istenmiştir. Othmar Pferschy'yi işini iyi bilen, usta bir fotoğrafçı olarak yorumlayan Murat Belge, yayınlanan fotoğrafların geneli için fikrini şu şekilde belirtir:

Resimleri, kendisinden istendiği biçimde çekiyor. Bunlar güzel, ama birçoğunda, özellikle de genç Cumhuriyet'in “gelecek projeksiyonu” olarak buraya konmuş olanlarda, “steril” bir karakter var. Bu belki kılık kıyafete fazla önem verilmesinden ileri geliyor. Sonuç olarak, herkes son derece “ütülü”. “Beyaz” rengin bir “ideal” gibi ortaya çıktığını görüyoruz. Beyaz iş gömlekleriyle, beyaz spor kılıklarıyla gençler, insanlar, beyazlar giymiş hastabakıcılar; bunlar herhalde insana bir “temizlik” ve “tertiplilik” duygusu vermek üzere böyle..²³⁸

²³⁸ Murat Belge, “Türkiye’yi Değil Ama ‘Nereye Varılmak İstendiğini’ Göstermek Üzere...”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal’in Türkiye’si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 37.

Kendilerine verilen rolü yerine getirmeye çalışan bu “steril” karakterler, toplumun dönüşümünü simgeleyen birer unsur haline getirilmişlerdir ve bu kişiler üzerinden ideal kadın, ideal erkek, ideal çocuk, ideal aile gibi kavramlar gündeme getirilerek Kemalist ideolojinin hakim olduğu “ideal toplum” kurulmak istenmiştir. Bu sebeple, ideal ailenin temel taşı olan kadının modern hayata adapte olmasını sağlamak, idealize edilen ve hedeflenen bütün olgular için yeterli görülmüş ve bunun Avrupa’ya ispatı konusunda kadının, değişimi somut bir şekilde yansıtacağı fikri benimsenmiştir. Bu bağlamda, kadın, Kemalist rejimin “özgürleştirme” politikalarının ana argümanı haline gelerek politik bir konum edinmiştir.

La Turquie Kemaliste’te birçok alanda aktif şekilde yer verilen kadın, yeni rejimin ideallerini çeşitli alanlarda yansıtır şekilde aktarılmıştır. Örneğin, bir bölümde havacılıkta başarılarıyla yansıtılan kadınlar, başka bir bölümde beyaz şortlarıyla milli müsamerelerde gösteri yaparken fotoğraflanmıştır. Aynı şekilde, sağlık, hukuk gibi alanlarda mesleklerini icra eden kadınların fotoğrafları ve yabancı bir hocadan tiyatro dersi alan kız öğrencilerin fotoğrafları gururla sunulmuştur. Kadınların birbirinden oldukça farklı alanda Batılı giyim tarzları ve zihniyetleriyle başarılı oldukları fotoğrafların dergide yer almasının sebebi, kadınların, yeni Türkiye’nin Batı geleneklerini benimsediğini göstermenin en açık ve kestirme yolla sembolize etmesinden kaynaklanmaktadır. Zira, en gözle görünür değişiklik kadınların dış görünüşünde olduğu için geçmişten kopuş rahatlıkla ifade edilebilmiştir.

Ne var ki, derginin genel tutumu kadınların istedikleri her alanda özgürce çalışabilmeleri ve yaşayabilmeleri olarak yansıtılsa da dördüncü bölümde de belirtildiği gibi, Kemalist elitler kadının nihai vazifesinin annelik olduğunu, kadının çocukları ve kurulan modern ailesinin mutluluğu için yaşaması gerektiğini vurgulamıştır. Dergide, plajda erkeklerle eğlenen, binicilik sporuyla uğraşan, spor yaparak güzelliğine dikkat eden ve kendi halinde bağımsız bir şekilde hayatını sürdüren bir kadın imajı Kemalist ideolojide yerini gitgide, cefakar, fedakar, ailesi için yaşaması gereken ve en büyük hedefini anne olmak üzerine belirlemesi telkin edilen bir kadın profiline bırakmıştır. Bu değerlerin toplumda yer etmesi için uzun vadeli planlar yapılması gerektiğini düşünen Kemalist elitler, bu sebeple çocuk eğitimine önem vermişlerdir. Zira, kız çocukları geleceğin anneleri ve erkek çocukları ise geleceğin savunucuları olarak görülmüştür. Dolayısıyla, aile içinde kundaktan başlaması gereken “vatandaşlık” eğitimi, okullarda verilecek eğitimin de buna göre dizayn edilmesi, Kemalist rejimin geleceğini garanti altına almak adına attığı adımlardan birini teşkil etmiştir. Bu geleceğin ne kadar parlak olduğunu Batı’ya göstermek için seçilen ve dergide yayınlanan çocuk fotoğraflarının genelde sağlıklı, kuvvetli, “güzel” çocukları yansıtması da bu bağlamda tesadüf değildir.²³⁹

Anlaşılabacağı üzere, *La Turquie Kemaliste*, yansıttığı ölçüde özgürlükçü ve tamamen Batılı bir zihniyete sahip olmaktan veya bunu gerçek anlamda istemekten ziyade, toplumu var eden figürlerin kendi istediği doğrultuda evrilmesini tercih etmiştir. Sezgi Durgun’un deyimiyle savunmacı bir

²³⁹ *La Turquie Kemaliste*’in yer verdiği çocuk fotoğrafları, derginin 18., 19., 23-24., 43. sayılarında “Türk İmajı” ve “Türk Çocuğu” olarak adlandırılan bölümlerde görülmektedir.

modernleşme²⁴⁰ anlayışı yürüten Kemalist rejimin propaganda faaliyetlerinin önemli bir ayağını temsil eden *La Turquie Kemaliste*'in, yansıttıklarıyla gerçekte olup biten gelişmeler arasındaki ilişki içinse şöyle söylenebilir:

Kadınlara ve çocuklara özenli sağlık hizmetlerinin fotoğrafları LTK sayfalarında yer alırken, bebek ölüm oranı çok yüksek bir ülke olduğumuzu da biliyorlardı. Makineli tarım fotoğraflarına yer verilirken ülke tarımının çok büyük bölümünün karabasan'la, yani insan ve hayvan gücüyle yapılmaya çalışıldığını da biliyorlardı. Zaten LTK'nın sayfalarında o günün Türkiye'sinden çok, amaçlanan Türkiye resmediliyordu.²⁴¹

Bu doğrultuda düşünüldüğünde, *La Turquie Kemaliste*'in, dergiyi yayın hayatına sokan kişilerin ve ideolojilerin ideal Türkiye ütopyasını yansıtan bir araç olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Zira, dergide yeni Türkiye'ye dair herhangi bir olumsuzluktan ziyade, geçmişin her anlamda kötülendiği ve tüm bu kötülüklerin çözümü olarak yeni Türkiye'nin ortaya çıktığı aktarılmaktadır.

Öte yandan, modernleşme yolunda ilerleyen şehirli ailelerin, Batılı pratikleri benimseyip uygulama noktasında eksiksiz oldukları, çocuklarını “modern” ilkelere bağlı olarak yetiştirdikleri gerçeği de yine *La Turquie Kemaliste*'in sayfalarında yer almıştır. Eğitim, sağlık, kültür-sanat, rahat giyim, elit sporlara erişimi olan insanların, özellikle kadınların fotoğraflarının dergide yer alması bazı kesimler için gerçek olsa dahi bu durumun kapsayıcılığından bahsetmek güçtür. Çünkü, dergide fotoğraflanan ve sözü edilen kesim, küçük bir azınlığı temsil etmektedir ve Murat Belge'nin deyimiyle, “toplumun geri

²⁴⁰ Sezgi Durgun, *Memalik-i Şahane'den Vatan'a*, haz., Tanıl Bora (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 56.

²⁴¹ Bülent Özukan, “Kemal'in Türkiye'si ile Empati Yapmak”, *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*, haz., Nilgün Uysal ve Serra Tüzün (İstanbul: Boyut Yayınları, 2012), 37.

kalanında işler *La Turquie Kemaliste*'in sayfalarında görüldüğü gibi yürümüyordu.”²⁴² Bu sebeple, Batı normlarını benimseyerek yeni bir Türkiye kurmayı hedefleyen Kemalist elitlerin, az sayıda olan ancak Batılı tarza sahip insanlar üzerinden modernleşmiş ve Osmanlı Devleti ile bağlarını koparmış yeni Türkiye’yi tanıtmak için çıkardığı bu derginin, Türkiye’nin genelini yansıttığını düşünmek akıllıca olmayacaktır. Her ne kadar erken cumhuriyet döneminde birtakım yenilikler ve düzenlemeler yapılsa da toplumun her kesimine ulaşarak Kemalist ideolojileri aktarmak o dönemin şartlarına göre hiç de kolay değildir. Teorik olarak amaçlanan şey, Türkiye’nin her alanında etkin olmasa ve bunun için okullar, halkevleri gibi eğitim kurumları Türkiye’nin dört bir yanında faaliyete girse dahi durum hedeflenenden farklı olabilmektedir. Nitekim, hedeflenenle gerçekte olanın arasındaki gerilimden kaynaklanan durumlar da bunu kanıtlar niteliktedir:

Ne var ki toplumsal gerçekler, teorilerle her zaman uyuzmaz. Devrimi gerçekleştiren kuramcılar ve uygulayıcılar, toplumun belli kesimlerini, kendi toplumsal sınıfsal çevrelerini böyle bir değişime zorlamışlarsa da, değişmeyi bir anda Türkiye’nin geneline aynı boyutlarda yaygınlaştırmak mümkün olmamış, toplumsal değişme, yöreden yöreye, kesimden kesime farklılıklar göstermiştir. Hatta coğrafi koşullar nedeniyle, iletişimin kopuk olduğu, ulaşımın imkansız olduğu yörelerde hiçbir değişme görülmemiştir. Kısacası, düşünsel ve kültürel sıçrayış, bütün kesimleri kapsayacak boyutta ve ölçüde gerçekleştirilemediğinden, toplumsal farklılıklar bu dönemde iyice artmıştır.²⁴³

Buradan da anlaşılacağı üzere, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde yayımlanan *La Turquie Kemaliste* dergisi, gerçeklerden ziyade, olması beklenen ve hayali

²⁴² Belge, Age, 37.

²⁴³ Leyla Kırkpınar, “Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 16.

kurulan modern insanların ve modern faaliyetlerin tanıtıldığı ve yansıtıldığı bir propaganda aracı olarak yeni Türkiye'nin Batı sistemi içinde yer alma arzusuna hizmet etmiştir. Batılı sistemin modern bir parçası olma hevesi ise, toplumun çok küçük bir kesiminin yaşam tarzları üzerinden tanımlanması, toplumunun genelinde birtakım problemlere ve tartışmalara yol açmıştır. Nitekim, dönüşüm sürecinde, modernleşme adı altında yalnızca kendi öngördüğü yaşam tarzını ve düşünce biçimlerini topluma kabul ettirmeye çalışan Kemalist rejim, kendi içinde çelişkili tutumlar sergileyerek hedeflediği toplumsal dönüşümün sağlam temellerden yoksun olmasına ve toplumun her kesimine hitap edemeyerek bölünmelere sebep olmuştur. Zira, “*La Turquie Kemaliste*’in sayfalarında gördüğümüz, yani yazılarında okuyup fotoğraflarında gördüğümüz o modern Türkiye, o sayfalarda kaldı, hiçbir zaman Türkiye’nin gerçekten olduğu şeyi olmadı, yansıtmadı.”²⁴⁴

²⁴⁴ Belge, Age, 39.

EK 1
Arşiv Belgesi

DEVLET ADŞIVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET BAKANLIĞI
COMMISSIONER GENERAL
FOR
THE REPUBLIC OF TURKEY
NEW YORK WORLD'S FAIR 1939

1775 BROADWAY, N. Y.
ROOMS 728-33
111

E4
TELEPHONE : CIRCLE 5-8475
CABLE ADDRESS : TURKBERG, N. Y.

NEW YORK 11 Nisan 1939

Sayın Başvekil Doktor Refik Saydan

Mart'ın yirmi üçünde New York'a vardım.

Büyük bir alâka ile ta'kip etmekte bulunduğumuz vaziyetimiz hakkında sizi tenvir buyurmama müsaadenizi rica ederim.

1.- Herşeyden önce şurasını iftiharla arzedeceyim ki, pavyonlarımız , bilhassa bizim inşa ettirmekte olduğumuz Site binası , burada mimarî bakımdan en ziyade begenilen bir eserdir. Katalog mîmarisine cüştülmeden klâsik Türk mîmarisine sadık kalınarak modern ihtiyağlara uygun bir tarzda stilize edilmiş olan binamız, diğer millîlerin binaları yanında cazip bir hususiyete maliktir.

2.- Binalarımız herşeye rağmen zamanında bitecektir. Yani 30 Nisanda yapılacak olan umumî ve resmî açılma merasimine biz de iştirak edeceğiz.

3.- Resmî açılma gününde , yani 30 Nisanda , bafirimiz de hazır bulunacaklardır. Altmış iki millet Roosevelt'in önünden azami 50 kişilik millî kostümlerini lâbis gruplarla ve ellerinde bayraklarla geçecektir. Biz de buradaki kolonimizin en seçme delikanlılarından ve kızlarından mürekkep50 kişilik bir ekip hazırladık. Bu ekipten yirmi, yirmibeş kişiye en güzel kostümlerimiz giydirilecektir.

4.- Resmî ve umumî açılma gününü müteakkip , günde iki millet hesabıyla, bir ay da hususî açılma günlerine ayrılmıştır. Bize 6 Mayıs

030	01			5	22	7
-----	----	--	--	---	----	---

öğleden evvel düştü. O gün saat onbirde 500 kişiyi tecevüz edecek hususî davetlilerin huzurunda sefirimiz, Amiral Bristol ve Sergi Reisi nutuklar söyleyeceklerdir. Devlet pavyonumuz ziyaret edildikten sonra restoranımızda hususî surette hazırlanacak olan büfede misafirlerimiz izaz olunacaktır. Bu merasime bütün Amerikalı dostlarımız , gazeteciler, resmî zevat, tanınmış kulüp ve cemiyet mümessilleri davet edilecektir.

5.- Amiral Bristol ve madam selâmlarınızdan pek mütehasşis oldular. Bütün recalarımızı büyük bir nezaketle kabul ettiler. Kendilerine , münasip görüldüğü takdirde, bir teşekkür mektubu lütfederseniz alâkalarını bir kat daha arttırmış olursunuz.

6.-Açılış gündünü müteakkip New York'un tanınmış üç hastahanesine Madam Bristol, Sefirin hanımı, ve diğer tanınmış sosyete kadınlarından bir grup giderek Türkiye Hey'eti namına hastalara, neşriyatımızdan , lokum, incir, ve sigaradan mürekkep hediye paketleri dağıtacaklardır. Bu jestimizin burada ne büyük bir te'sir uyandıracığı tahmin buyurulur.

7.- Böyle muazzam ve çok teferruatlı bir işin muvaffakiyetle intacı heyecanıyla bütün arkadaşlar vazifelerini canla başla yapmaktadırlar.

8.- Pavyonlarımız etrafındaki alâkayı altı ay müddetle canlı ve taze yaşatabilmek için Amerika gibi ancak yeni ve enteresan hadiseler karşısında harekete gelen bir memlekette ne kadar uyanık ve devamlı bir mesai sarf etmenin lâzım geldiğini takdir buyurursunuz. Bu hususta da mümkün olanı yapmak için tedbirler almakta olduğumuzu arz ederim.

030	01			5	22	7
-----	----	--	--	---	----	---

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

9.- Sergi idaresi nezdindeki kredimiz fevkaladedir. Sergi reisinin verdiği ve Brezilya sefirinin zevcesinin de bulunduğu bir öğle ziyafetinde beni sağ tarafına oturtması zan ederim ki bunun bir delili olarak gösterilebilir.

10.- Yegâne endişemiz siyasi vaziyetin gösterdiği tehlikeli inkışaftır. Eir harp tehlikesinin önüne geçilebileceğine inanmakla beraber Türkiyenin de bizzarure iştirak edeceği bir harp zuhurunda vaziyetimizin ne olacağını düşünmekten de geri kalmıyoruz.

11.- Daimî himaye ve alâkanıza dayanarak ellerinizden saygı ile öperim.

Hey'et Reisi
Vedat

Dr. Vedat Nedim Tör

Not:

Tahsisat bakiyesinin ve partisipanlara ait paraların sür'atla transferi hakkında vekâlete telgrafla müracaat etmiştim. Eğer bu mektubu aldığıңыз zaman henüz bu muamele ikmal edilmemiş ise lütfen bu hususta bir emir vermenizi rica ederim. Bilgiasa siyasi vaziyetin bugünkü halinde bu recamın ehemmiyeti takdir buyurulur.

Gündüzhan

01			5	22	7
----	--	--	---	----	---

EK 2

Matbuat Umum Müdürlüğü Vazifelerine Dair Kanun

Matbuat umum müdürlüğü teşkilâtına ve vazifelerine dair kanun

(*Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 29/V/1934 - Sayı : 2713*)

No.
2444

Kabul tarihi
26 - V - 1934

BİRİNCİ MADDE — Dahiliye vekilliğine bağlı Matbuat umum müdürlüğünün vazifeleri şunlardır:

- A) Gerek memleket dahilinde ve gerek haricindeki siyasî, iktisadî, içtimaî ve harsî hareketler bakımından yerli ve yabancı neşriyatı takip etmek;
- B) Millî matbuatın inkılâp prensiplerine, Devlet siyasetine ve millet ihtiyaçlarına uygun olmasını temin eylemek;
- C) Memleketimiz içinde milliyet ve demokrasi esaslarına mugayir fikir cereyanlarının yapılmasına mâni olmak için tedbirler almak, bu gibi cereyanlar ile neşriyat vasıtasile mücadele etmek;
- D) Matbuatın en mühim bir telkin ve terbiye vasıtası olmak vasfını tahakkuk ettirmek için tedbirler almak;
- E) Millî gazeteciliğimizin seviyesini yükseltecek tedbirlerin alınmasında rehberlik etmek (gazetecilik kursu ıhdası, matbuat mensupları birliği ve kulübü vücade getirilmesi ve matbuat kongrelerinin yapılması ve saire gibi);
- F) Memleket haricinde Türkiyeyi tanıttırınmayı ve menfi propagandalarla mücadeleyi temin eylemek;
- G) Kendi sahasında neşriyat yapmak;
- H) Matbuat kanununun tatbıkına nezaret etmek;
- I) Beynelmilel matbuat teşekküllerile meslekî temas ve münasebetlerde bulunmak
- J) Radyo, filim ve tiyatro gibi efkârı umumiye ile alâkadar olan vasıtaları murakabe etmek.

Matbuat umum müdürlüğü bu vazifelerini alâkadar vekâletler ve makamlarla temas ve muhabere ederek ifa eyler.

(J) fıkrasında beyan olunan vasıtaların murakabesinde Maarif vekâletinin direktifleri nazarı itibare alınır.

İKİNCİ MADDE --- Matbuat umum müdürlüğü istihbarat, neşriyat ve propaganda servislerini ihtiva eder. Bu servisler lüzumu kadar bürolara ayrılır.

Bu servisler aşağıda yazılı vazifeleri görürler:

- A) Devletin dahilî ve haricî politikadaki umumî prensipleri, millî ahlâk, haberlerin doğruluğu, yabancı tahrikât ve propagandalar, Devlet icraatının efkârı umumiyeye lâyük oldukları ebat ve ehemmiyette arzı, millî kültür, matbuata verilen direktiflerin tatbıkı ve matbuat kanunu bakımlarından iç neşriyatı;
- B) Memleketlerin cihan siyasetindeki temayülleri, dahilî siyasetlerindeki tezahürleri, Türkiye ile olan münasebetleri ve kültür hareketleri bakımlarından haricî neşriyatı takip eylemek.
- C) Umum müdürlüğün gündelik bültenleri, (Aynı tarihi), yıllık, hariç için neşriyat ve broşürler gibi teşebbüslerine ve neşriyatına lâzım olan bileümle vesikaları hazırlamak ve toplamak.
- D) Umumî müdürlüğün vereceği direktifleri gerek bültenler vasıtasile, gerek telefon ve telgrafla icap edenlere bildirmek.
- E) Günlük bültenler, makaleler, ayıntarihi, yıllık ve broşürler yapmak.

- F) Ecnabi memleketlerde yapılacak propagandanın vasitelerini hazırlamak.
 G) Memleket dahilinde radyo neşriyat programlarını tanzim etmek.
 H) Memleket haricinde radyo vasıtasile propaganda yapmak imkânlarından istifade eylemek.
 İ) Memleket dahilinde yapılan filimlerin senaryolarını ve hariçten gelen filimleri kontrol etmek.
 J) Senaryolar hazırlatmak.
 K) Memleket sahnelerinin repertuvarlarını kontrol etmek.
 L) Her memlekete ve hâdiseye ait vesikaları, fotoğrafları, gazete ve mecmua koleksiyonlarını, kupürlerini, kitapları ve muhaberatı tasnif ve hıfzetmek.
 M) İcap eden vilâyetlerde bu kanun hükümlerinin tatbik ve takibini valilerin idaresi altında çalışacak matbuat umum müdürlüğü mümessilleri veya muhabirleri vasıtasile temin eylemek.

ÜÇÜNCÜ MADDE --- Matbuat umum müdürlüğünün maaşlı ve ücretli memurları teşkilât kadrosu bu kanuna bağlı cetvelde gösterilmiştir.

Bu kanuna bağlı cetvelde yazılı ücretli vazifelere, 1452 sayılı kanunda gösterilen emsal hasılları tekabül eden maaştan bir derece aşağı maaşla memur tayini caizdir.

Lüzum gördüğü takdirde Matbuat umum müdürlüğüne ve umum müdürlük memuriyetlerine diğer vekâletlerin memurlarından biri de tayin edilebilir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — 22 mayıs 1932 tarih ve 2205 numaralı kanunun ikinci ve beşinci maddeleri ilga edilmiştir.

BEŞİNCİ MADDE --- Bu kanun 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

ALTINCI MADDE — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

28 mayıs 1934

CETVEL

Derece	Memuriyetin nevi	Adet	Maaş	Ücret
	Umum müdür	1		500
	Başmüşavir	1		400
	1 inci sınıf müşavir	4		300
	2 » » »	3		250
	Raportör	2		200
	Şef	2		150
10	»	1	35	
11	»	1	30	
13	Memur	2	22	
	»	1		100
14	Kâtip	2	20	
		20		

Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 27 - V - 1934 ve 1/971

Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası : 28 - V - 1934 ve 4/562

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları : 22 2,221,261:262,270:277

EK 3

La Turquie Kemaliste

Tablo Analizi

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
1	Haziran, 1934	Editoryal	Les recherches nouvelles autour de l'Histoire Turque	Türk Tarihi ile İlgili Yeni Araştırmalar	Metin	Tarih	
1	Haziran, 1934	Şevket Süreyya	Le Developpement de L'instruction Publique en Turquie	Türkiye'de Halk Eğitiminin Geliştirilmesi	Metin	Eğitim	
1	Haziran, 1934	Falih Rifki	Il Faut Venir à Ankara	Ankara'ya Gelmelisiniz	Metin	Turizm	
1	Haziran, 1934	Edouard Herriot	De La Vieille A La Nouvelle Turquie	Geçmişten Bugüne Türkiye	Metin	Tarih	
1	Haziran, 1934	Editoryal	Un Grand Romancier Turc Traduit En Français: Leila, Fille de Gomorrhe	Fransızca'ya Tercüme Edilen Büyük Türk Romanı: Sodom ve Gomore	Metin	Edebiyat	
2	Ağustos, 1934	Vedat Nedim Tör	Sensation	Hissiyat	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
2	Ağustos, 1934	Prof. Dr. Falke	L'institut Supérieur d'Agronomie d'Ankara	Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü	Metin	Eğitim	Tarım ve Hayvancılık
2	Ağustos, 1934	Falih Rifki Atay	Les Bords De La Tamise	Taymis Kıyıları	Metin	Edebiyat	
2	Ağustos, 1934	Sadri Etem	Le Nouveau Visage De L'Anatolie	Anadolu'nun Yeni Yüzü	Metin	Turizm	Yeni İnsan
2	Ağustos, 1934	Şevket Süreyya	Le Programme Quinquennal Industriel de la Nouvelle Turquie	Yeni Türkiye'nin Beş Yıllık Sanayi Planı	Metin	Sanayi	
2	Ağustos, 1934	Prof. Dr. Bossert	Die Türkei Ein Neues Reiseziel Dies Europäers	Avrupalıların Yeni Seyahat Rotası: Türkiye	Metin	Turizm	
2	Ağustos, 1934	Remzi Oğuz	La Turquie Nouvelle Et Les Fouilles Archeologiques	Yeni Türkiye ve Arkeolojik Kazılar	Metin	Arkeoloji	
2	Ağustos, 1934	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
2	Ağustos, 1934	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
3	Ekim, 1934	Burhan Belge	Qu' Importe... Restez Tels Que Vous Etes!	Kimin Umurunda.. Nasılsanız Öyle Kalın!	Metin	Giriş	Tepki

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
3	Ekim, 1934	Editoryal	Les Questions D'Assistance Sociale Et De Sante Publique Dans La Turquie Kemaliste	Kemalist Türkiye'de Halk Sağlığı ve Sosyal Yardım Meselesi	Metin	Sağlık	
3	Ekim, 1934	Editoryal	Nos Nouvelles Voies Ferrees	Yeni Demiryollarımız	Metin	Ulaşım	
3	Ekim, 1934	E. Tanner & W. Drew	Le Tabac Turc	Türk Tütünü	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Tütün
3	Ekim, 1934	Sadri Ertem	Deux Nouvelles	İki Hikaye	Metin	Edebiyat	
3	Ekim, 1934	Dr. Heinz Mundhenke	Der Uludağ ein Paradies der Bergfreunde	Bir Dağcı Cenneti: Uludağ	Metin	Turizm	
3	Ekim, 1934	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
3	Ekim, 1934	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
4	Aralık, 1934	Falih Rifki Atay	La Femme Turque	Türk Kadını	Metin	Giriş	Kadın
4	Aralık, 1934	Dr. Hans Henning Von Der Osten	Der Alişar Hüyük	Alişar Höyüğü	Metin	Arkeoloji	
4	Aralık, 1934	Editoryal	La Maison De Protection Pour Les Enfants Vagabonds	Sokak Çocuklarını Koruma Evi	Metin	Çocuk	
4	Aralık, 1934	Editoryal	Les Eaux Thermales De Yalova	Yalova Kaplıcaları	Metin	Turizm	
4	Aralık, 1934	Dr. Wadler	Die Erste Ausstellung Im Neuen Ausstellungs-Gebäude In Ankara	Yeni Sergilerin İki: Ankara'daki Binalar	Metin	Mimari	
4	Aralık, 1934	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
4	Aralık, 1934	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
5	Şubat, 1935	Ercüment Ekrem Talu	Oculos Habent, Sed...	Gözleri var, ama...	Metin	Giriş	Tepki

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
5	Şubat, 1935	Halil Edhem	Le Rang Et L'importance De Nos Musees Des Antiquites Parmi Les Musees Europeens	Avrupa Müzeleri Arasında Antik Müzelerimizin Çeşitliliği ve Önemi	Metin	Sanat	
5	Şubat, 1935	Editoryal	La Question De L'industrialisation De La Turquie	Yeni Türkiye'nin Sanayileşme Meselesi	Metin	Sanayi	
5	Şubat, 1935	Kurt Bittel	Werke Hethitischer Kunst Von Boğazköy	Boğazköy'den Hitit Sanat Eserleri	Metin	Arkeoloji	
5	Şubat, 1935	Necib Fazıl Kısakürek	Les Hallucinations D'un Nuit De Solitude	Bir Yalnızlık Gecesinde Vahimleri	Metin	Edebiyat	
5	Şubat, 1935	Dr. Walder	Sowjetkunst Im Ausstellungs-Gebäude Ankara	Ankara Sergi Evi'nde Sovyet Eserleri	Metin	Sanat	
5	Şubat, 1935	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
5	Şubat, 1935	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
6	Nisan, 1935	Burhan Belge	Ils Disent Que..	Diyorlar ki...	Metin	Giriş	Tepki
6	Nisan, 1935	Editoryal	La Ferme Modéle D'Orman	Orman Çiftliği Modeli	Metin	Turizm	
6	Nisan, 1935	Editoryal	L'institut de Jeunes Filles d'Ismet İnönü	İsmet İnönü Kız Enstitüsü	Metin	Eğitim	Kadın
6	Nisan, 1935	Dr. Selahattin Batu	L'élevage en Turquie Républicaine	Türkiye Cumhuriyeti'deki Çiftlik Hayvanları	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Hayvancılık
6	Nisan, 1935	Editoryal	Trois Essais D'Ahmed Haşim	Ahmed Haşim'in Üç Makalesi	Metin	Edebiyat	
6	Nisan, 1935	İsmail Hakkı Oygur	L'Art Et L'Industrie	Sanat ve Sanayi	Metin	Sanayi	Seramik
6	Nisan, 1935	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
6	Nisan, 1935	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
7	Haziran, 1935	Falih Rifki Atay	Notre Reforme Linguistique	Dil Reformumuz	Metin	Giriş	Dil
7	Haziran, 1935	Editorial	L'Education Physique En Turquie	Türkiye'de Beden Eğitimi	Metin	Spor	Beden Eğitimi
7	Haziran, 1935	Sedad Hakkı Eldem	Anciennes Maisons d'Ankara	Ankara'nın Eski Evleri	Metin	Mimari	
7	Haziran, 1935	N. İynboz	Nos Figues	İncirlerimiz	Metin	Tarım ve Hayvancılık	İncir
7	Haziran, 1935	Robert Saint-Aix	L'Evolution De La Musique En Turquie	Türkiye'de Müziğin Evrimi	Metin	Müzik	
7	Haziran, 1935	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
7	Haziran, 1935	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
8	Ağustos, 1935	Burhan Belge	Comment On Taille Un Peuple	Bir Toplum Nasıl İnşa Edilir?	Metin	Giriş	Yeni İnsan
8	Ağustos, 1935	E. Mamboury	La Turquie Kamaliste Touristique	Turistik Kemalist Türkiye	Metin	Turizm	
8	Ağustos, 1935	Editorial	Vins Et Vignobles De Turquie	Türkiye'nin Şarapları ve Üzüm Bağları	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Üzüm ve Şarapçılık
8	Ağustos, 1935	Editorial	Les Industries Textiles En Turquie	Türkiye'de Tekstil Sanayii	Metin	Sanayi	Tekstil
8	Ağustos, 1935	Editorial	Une Exposition De Peinture A Ankara	Ankara'da Bir Resim Sergisi	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
8	Ağustos, 1935	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
8	Ağustos, 1935	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
9	Ekim, 1935	Falih Rifki Atay	12 Ans	12 Yaşında	Metin	Giriş	Yeni Türkiye

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
9	Ekim, 1935	Prof.Dr. Falke	Die Landwirtschaftliche Hochschule Ankara Am Schluss Ihres Zweiten Studienjahres	İkinci Eğitim Yılı'nın Sonunda Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü	Metin	Eğitim	Tarım ve Hayvancılık
9	Ekim, 1935	İsmail Hakkı Baltacıoğlu	Nos Peintres Modernes	Modern Ressamlarımız	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
9	Ekim, 1935	Editorial	Combinat Textile De Kayseri	Kayseri Tekstil Fabrikası	Metin	Sanayi	Tekstil
9	Ekim, 1935	Editorial	L'Ecole De Construction D'Ankara	Ankara İnşaat Okulu	Metin	Eğitim	İnşaat
9	Ekim, 1935	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
9	Ekim, 1935	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
10	Aralık, 1935	Norbert V. Bischoff	Die Kapitulationen	Kapitülasyonlar	Metin	Giriş	Tarih
10	Aralık, 1935	Ali Hüseyin İşbay	La "Türkiye İş Bankası"	Türkiye İş Bankası	Metin	Ekonomi	Finans
10	Aralık, 1935	Dr. Von Engelmann	Etwas Vom Türkischen Plakatwesen	Türk Afişlerinden Örnekler	Metin	Matbuat	
10	Aralık, 1935	Editorial	Travaux De Construction Ferroviaire En 1935	1935'te Demiryolları İnşaat Çalışmaları	Metin	Ulaşım	
10	Aralık, 1935	Editorial	Quelques Essais D'Ahmed Haşim	Ahmed Haşim'in Birkaç Makalesi	Metin	Edebiyat	
10	Aralık, 1935	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
10	Aralık, 1935	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
11	Şubat, 1936	Vedat Nedim Tör	Qu'attendons-Nous De L'intellectuel Occidental?	Batı Entelektüellerinden Ne Bekliyoruz?	Metin	Giriş	Tepki
11	Şubat, 1936	Editorial	Notre Industrie Sucriere	Şeker Sanayimiz	Metin	Sanayi	Şeker

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
11	Şubat, 1936	Dr. Wadler	Hygiene Ausstellung in Ankara	Ankara'da Hijyen Sergisi	Metin	Sağlık	
11	Şubat, 1936	Editoryal	L'exportation Des Figues Et Des Raisins Secs D'Izmir	İzmir'in Kuru Üzüm ve İncirlerinin İhracatı	Metin	Ticaret	Tarım ve Hayvancılık
11	Şubat, 1936	Regi Langkurz	Reise Durch Anatolien	Anadolu'da Gezi	Metin	Turizm	
11	Şubat, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
12	Nisan, 1936	Falih Rifkı Atay	A Ceux Qui Veulent Savoir	Öğrenmek İsteyenlere...	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
12	Nisan, 1936	Editoryal	Izmir Et Ses Environs	İzmir ve Çevresi	Metin	Turizm	
12	Nisan, 1936	Vecih Bereketoğlu	Şevket Dağ	Şevket Dağ	Metin	Sanat	
12	Nisan, 1936	Othmar Pferschy	Die Erste Photoausstellung In Ankara	Ankara'da İlk Fotoğraf Sergisi	Metin	Sanat	Fotoğrafçılık
12	Nisan, 1936	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
12	Nisan, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
13	Haziran, 1936	Burhan Belge	Nous Sommes Pour La Paix	Barış İçin Biz	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
13	Haziran, 1936	Ahmet Refik	Bursa-Yalova	Bursa-Yalova	Metin	Turizm	
13	Haziran, 1936	L'arch. Ing. P. Vietti-Violi	Les Installations Sportives D'Ankara	Ankara'da Spor Tesislerinin Kuruluşu	Metin	Spor	
13	Haziran, 1936	Editoryal	Le Lycee De Commerce D'Ankara	Ankara Ticaret Lisesi	Metin	Eğitim	Ticaret
13	Haziran, 1936	Editoryal	Das Denkmal In Afyon-Karahisar	Afyon-Karahisar Anıtı	Metin	Sanat	Resim ve Heykel

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
13	Haziran, 1936	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
13	Haziran, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
14	Ağustos, 1936	Walter L. Wright	Romance And Revolution	Romantizm ve Devrim	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
14	Ağustos, 1936	Devambez	Visite Au Musee Greco-Romain D'Istanbul	İstanbul Greko-Romen Müzesi'ni Ziyaret	Metin	Sanat	
14	Ağustos, 1936	Baurat h.c. Prof. Dr. Ernst Egli	Das Türkische Wohnhaus	Türk Evi	Metin	Mimari	
14	Ağustos, 1936	Arif Dino	Le Peintre Sabri Fettah	Ressam Sabri Fettah	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
14	Ağustos, 1936	Sait Faik	Le Samovar	Semaver	Metin	Edebiyat	
14	Ağustos, 1936	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
14	Ağustos, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
15	Ekim, 1936	Vedat Nedim Tör	Les Anes Et Les Photographes Etrangers	Eşekler ve Yabancı Fotoğrafçılar	Metin	Giriş	Tepki
15	Ekim, 1936	Hamit Zübeyr Koşay	Alaca Hüyük	Alaca Höyük	Metin	Arkeoloji	
15	Ekim, 1936	Editoryal	Le Musee Des Arts Turcs Et Musulmans	Türk ve İslam Sanatları Müzesi	Metin	Sanat	
15	Ekim, 1936	Editoryal	La Foire Internationale D'Izmir	Uluslar Arası İzmir Fuarı	Metin	Turizm	
15	Ekim, 1936	Editoryal	L'industrie Du Verre En Turquie	Türkiye'de Cam Sanayii	Metin	Sanayi	Cam
15	Ekim, 1936	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
15	Ekim, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
16	Aralık, 1936	Falih Rifki Atay	La Base De La Reforme	Reformun Temeli	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
16	Aralık, 1936	Albert Gabriel	Le Maitre Architecte Sinan	Yüksek Mimar Sinan	Metin	Mimari	
16	Aralık, 1936	Editoryal	The Spirit Of Imrali	İmrallı Ruh	Metin	Diğer	
16	Aralık, 1936	Le Général Kazım Dirik	Tapis D'orient Et Tisserands Turcs	Şark Halısı ve Türk Dokumacıları	Metin	Zanaat	Halıcılık
16	Aralık, 1936	Dr. H.F. Kvergic	Kleinkunst-Ausstellung Im Sergi Evi Ankara	Ankara Sergi Evi'nde Minyatür Sergisi	Metin	Sanat	Minyatür
16	Aralık, 1936	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
16	Aralık, 1936	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
17	Şubat, 1937	Burhan Belge	Une Nouvelle Reponse A Une Ancienne Question	Eski Bir Soruya Yeni Bir Cevap	Metin	Giriş	Politika
17	Şubat, 1937	Aziz Oğan	Le Palais De Topkapı	Topkapı Sarayı	Metin	Mimari	
17	Şubat, 1937	Dipl. Ingenieur Arthur Waldapfel	Die Gesandtschafts Bauten In Ankara	Ankara'da Elçilik Binaları	Metin	Mimari	
17	Şubat, 1937	Editoryal	Le Barrage De Çubuk Et La Station De Filtrage	Çubuk Barajı ve Arıtma Tesisi	Metin	Enerji	
17	Şubat, 1937	Editoryal	La Turquie Et Les Chiffres	Türkiye ve İstatistik	Metin	Ekonomi	İstatistik
17	Şubat, 1937	Sabahattin Ali	Le Camion	Kamyon	Metin	Edebiyat	
17	Şubat, 1937	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
17	Şubat, 1937	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
18	Nisan, 1937	Editoryal	Atatürk Talks	Atatürk'ün Konuşması	Metin	Giriş	Politika
18	Nisan, 1937	Fikret Adil	Cinquante Ans De Peinture et Sculpture Turques	Türk Resim ve Heykelinin 50. Yılı	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
18	Nisan, 1937	Editoryal	Dix Ans D'industrie Sucriere	Şeker Sanayisininin 10. Yılı	Metin	Sanayi	Şeker
18	Nisan, 1937	Editoryal	L'ecole D'art Dramatique Et Lyrique	Tiyatro ve Opera Okulu	Metin	Sanat	Tiyatro
18	Nisan, 1937	Prof. Dr. Med. Albert Eckstein	Das Kind in der Türkei	Türkiye'de Çocuk	Metin	Çocuk	
18	Nisan, 1937	Editoryal	La Visage Turc	Türk İmajı	Fotoğraf	Çocuk	
18	Nisan, 1937	Editoryal	Ankara au Printemps	Baharda Ankara	Fotoğraf	Turizm	
18	Nisan, 1937	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
19	Haziran, 1937	Donald E. Webster	Some Pertinent Anecdotes For La Turquie Kemaliste	Kemalist Türkiye ile İlgili Anekdotlar	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
19	Haziran, 1937	E. Mamboury	L'art Turc Du XVIIIeme Siecle	18. Yüzyıl'da Türk Sanatı	Metin	Sanat	
19	Haziran, 1937	Editoryal	L'exposition Internationale De La Houille A Ankara	Ankara'da Uluslar Arası Kömür Fuarı	Metin	Madencilik	Kömür
19	Haziran, 1937	Editoryal	Le Centre Metallurgique De Karabük	Karabük Metalurji Merkezi	Metin	Madencilik	
19	Haziran, 1937	Ruşen Eşref Ünaydın	Les Eperlans	Gümüş Balığı	Metin	Tarım ve Hayvancılık	
19	Haziran, 1937	Editoryal	La Visage Turc	Türk İmajı	Fotoğraf	Çocuk	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
19	Haziran, 1937	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
19	Haziran, 1937	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
20	Ağustos, 1937	Burhan Belge	La Mission Du Kamallisme	Kemalizm'in Misyonu	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
20	Ağustos, 1937	Thomas Whittemore	A Great Mosaic Painting In Aya Sofya, Istanbul	İstanbul Aya Sofya'da Harika Bir Mozaik	Metin	Sanat	Mozaik
20	Ağustos, 1937	Editorial	Les Plages d'Istanbul	İstanbul Plajları	Metin	Turizm	
20	Ağustos, 1937	Editorial	Notre Nouvelle Activite Industrielle	Yeni Sanayi Faaliyetlerimiz	Metin	Sanayi	
20	Ağustos, 1937	Editorial	La Question De L'education Au Village	Köyde Eğitim Meselesi	Metin	Eğitim	
20	Ağustos, 1937	Editorial	La Visage Turc	Türk İmajı	Fotoğraf	Yeni İnsan	
20	Ağustos, 1937	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
20	Ağustos, 1937	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
21-22	Aralık, 1937	Prof. Muzaffer Göker	Le Deuxième Congrès D'Histoire Turque	İkinci Türk Tarihi Kongresi	Metin	Tarih	
21-22	Aralık, 1937	Prof. Afet (İnan)	L'activite Archeologique De La Societe D'Histoire Turque	Türk Tarihçilerinin Arkeolojik Faaliyetleri	Metin	Arkeoloji	
21-22	Aralık, 1937	Muzaffer Göker	Rapport Du Secretaire General	Genel Sekreter Raporu	Metin	Matbuat	Eğitim
21-22	Aralık, 1937	İhsan Sungu	L'exposition D'histoire	Tarih Sergisi	Metin	Tarih	
21-22	Aralık, 1937	Eugene Pittard	L'effort Materiel Et Intellectuel De La Turquie	Türkiye'nin Entelektüel ve Fiziksel Geçmişİ	Metin	Tarih	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
21-22	Aralık, 1937	Editoryal	Allocation De M. Eugene Pittard, Professeur A L'universite De Geneve, Au Nom Des Savants Etrangers	Cenevre Üniversitesi Profesörü M. Eugene Pittard'ın Yabancı Bilim Adamları Adına Yaptığı Konuşma	Metin	Tarih	
21-22	Aralık, 1937	Dr. Hamit Koşay	Les Sondages de Pazarlı	Pazarlı Araştırması	Metin	Arkeoloji	
21-22	Aralık, 1937	Dr. Arif Müfid Mansel	Les Fouilles De 1936-37 En Thrace	Trakya'da 1936-37 Kazıları	Metin	Arkeoloji	
21-22	Aralık, 1937	Remzi Oğuz Arık	Les Resultats Des Fouilles Faites A Ankara Par La Societe D'Histoire Turque	Türk Tarihçileri Tarafından Yapılan Kazıların Sonuçları	Metin	Arkeoloji	
21-22	Aralık, 1937	Editoryal	L'exposition De La Société D'Histoire Turque 1937	1937 Türk Tarihçileri Sergisi	Metin	Tarih	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	Le Musee De Peinture Et De Sculpture	Resim ve Heykel Müzesi	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
23-24	Nisan, 1938	Prof. Dr. Albert Eckstein	Anatolische Dorfkinden	Anadolulu Köy Çocukları	Metin	Çocuk	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	L'immigration En Turquie	Türkiye'de Göç	Metin	Yaşam	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	The 1938 International Fair of Izmir	1938 Uluslar arası İzmir Fuarı	Metin	Turizm	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	Le Visage Turc	Türk İmajı	Fotoğraf	Çocuk	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
23-24	Nisan, 1938	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
25-26	Ağustos, 1938	Editoryal	Le Tourisme Turc	Türk Turizmi	Metin	Giriş	Turizm
25-26	Ağustos, 1938	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Les Plafonds Des Vieilles Maisons D'Ankara	Eski Ankara Evlerinin Tavanları	Metin	Mimari	
25-26	Ağustos, 1938	Prof. Dr. Ernst Egli	Türkische Brunnen	Türk Çeşmeleri	Metin	Mimari	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
25-26	Ağustos, 1938	I. Sefa	The Enchanting Bosphorus	Büyüleyici Boğaz	Metin	Turizm	
25-26	Ağustos, 1938	Editoryal	L'éponge en Turquie	Türkiye'de Sünger	Metin	Doğal Yaşam	Sünger
25-26	Ağustos, 1938	Editoryal	Le Visage Turc	Türk İmajı	Fotoğraf	Erkek	
25-26	Ağustos, 1938	Editoryal	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
25-26	Ağustos, 1938	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
27	Ekim, 1938	Falih Rifki Atay	Quinzieme Anniversaire De Republique Turque	Türkiye Cumhuriyeti'nin 15. Yıl Dönümü	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
27	Ekim, 1938	İhsan Cemal Karaburçak	Au Hatay Terre Priviligée	Hatay'da Ayrıcalıklı Topraklar	Metin	Turizm	
27	Ekim, 1938	Philip W. Ireland	New Turkey: A Country of Pioneers	Yeni Türkiye: Öncülerin Ülkesi	Metin	Turizm	
27	Ekim, 1938	Othmar Pferschy	Ein Märchenland	Bir Masallar Ülkesi	Metin	Turizm	
27	Ekim, 1938	Burhan Belge	Bolu L'une des belles Régions de La Turquie	Türkiye'nin Güzel Bölgelerinden Biri: Bolu	Metin	Turizm	
27	Ekim, 1938	Editoryal	Le Hatay	Hatay	Fotoğraf	Turizm	
28	Aralık, 1938	Burhan Belge	D'Atatürk A İnönü	Atatürk'ten İnönü'ye	Metin	Giriş	Politika
28	Aralık, 1938	Sadreddin Enver	L'industrie Miniere En Turquie	Türkiye'de Maden Sanayisi	Metin	Madencilik	
28	Aralık, 1938	Gunnar Jarring	Anatolische Reiseerinnerungen	Anadolu Gezi Hatıraları	Metin	Turizm	
28	Aralık, 1938	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	Aspect De Notre Civilisation: Les Monuments Funeraires Turcs	Medeniyetimizin Görünüşü: Türk Mezar Taşları	Metin	Zanaat	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
28	Aralık, 1938	Said Faik	L'Homme Qui Oublia La Ville	Şehri Unutan Adam	Metin	Edebiyat	
28	Aralık, 1938	Editoryal	Le Visage Turc	Türk İmaji	Fotoğraf	Kadın	
28	Aralık, 1938	Editoryal	Maisons Typiques des Villages d'Anatolie	Anadolu Köyleri'nin Tipik Evleri	Fotoğraf	Mimari	
28	Aralık, 1938	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
29	Şubat, 1939	Falih Rifkî Atay	Aspects De La Vie Publique Turquie: La Nouvelle Grande Assemblée Nationale	Türk Toplum Hayatının Durumu: Yeni Büyük Millet Meclisi	Metin	Giriş	Politika
29	Şubat, 1939	Mrs. John G. Hun	Bursa Gardens	Bursa Bahçeleri	Metin	Turizm	
29	Şubat, 1939	Wilhelm Salomon-Calvi & Hubert Kleinsorge	Merkwürdige Kalksteinbildungen in Anatolien	Anadolu'da Değişik Kireçtaşı Oluşumları	Metin	Jeoloji	
29	Şubat, 1939	Editoryal	L'organisation De La Police Chez Les Turcs	Türk Polis Teşkilatı	Metin	Milli Güvenlik	
29	Şubat, 1939	Lektor Herbert Riedel	Skispuren In Anatolien	Anadolu'da Kayak Pistleri	Metin	Turizm	
29	Şubat, 1939	Editoryal	Le Visage Turc	Türk İmaji	Fotoğraf	Kadın	
29	Şubat, 1939	Editoryal	Maisons Typiques des Villages d'Anatolie	Anadolu Köyleri'nin Tipik Evleri	Fotoğraf	Mimari	
29	Şubat, 1939	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
30	Nisan, 1939	Falih Rifkî Atay	Les Fondements de l'Unite Turquie	Türk Birliği'nin Temelleri	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
30	Nisan, 1939	Editoryal	Youth's Day in Turkey / La Fête de La Jeunesse en Turquie / Der Tag der Jugend in der Türkei	Türkiye'de Gençlik Bayramı	Metin	Milli Bayramlar	
30	Nisan, 1939	Mümtaz Faik Fenik	Le Congress de L'edition Turquie	Türk Matbuat Kongresi	Metin	Matbuat	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
30	Nisan, 1939	Editorial	Printemps en Turquie/ Springtime in Turkey/ Frühling in der Türkei	Türkiye'de Bahar	Fotoğraf	Turizm	
30	Nisan, 1939	Editorial	L'Oiseau Turc	Türk Kuşu	Metin	Ulaşım	
30	Nisan, 1939	Sabri Esat Siyavüçgil	The Karagöz	Karagöz	Metin	Sanat	Tiyatro
30	Nisan, 1939	Editorial	Ankara Construit	İnşa Edilen Ankara	Fotoğraf	Mimari	
30	Nisan, 1939	Editorial	La Belle Turquie	Güzel Türkiye	Fotoğraf	Turizm	
31	Haziran, 1939	Editorial	President İnönü Says	Cumhurbaşkanı İnönü Der ki..	Metin	Giriş	Politika
31	Haziran, 1939	Editorial	The School of Political Sciences in Ankara	Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi	Metin	Eğitim	Politika
31	Haziran, 1939	Hamit Koşay	The Strata of Civilizations in Ankara	Ankara'da Medeniyetin Katmanları	Metin	Arkeoloji	
31	Haziran, 1939	Editorial	Young Artists' Tour	Genç Sanatçıların Gezisi	Metin	Sanat	
31	Haziran, 1939	Lektor Herbert Riedel	Der Stand der Körperlichen Erziehung in der Türkei	Türkiye'de Beden Eğitimi'nin Durumu	Metin	Spor	Beden Eğitimi
31	Haziran, 1939	E. Mamboury	Un des plus coins de la Turquie Républicaine: La forêt de pins à pignans de Kozak	Türkiye Cumhuriyeti'nin Pek Çok Güzelliklerinden Biri: Kozak'ın Çam Ormanları	Metin	Turizm	
31	Haziran, 1939	Editorial	Les Villas d'Ankara	Ankara Villaları	Fotoğraf	Mimari	
31	Haziran, 1939	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Asım Süreyya	Premier Congrès De La Presse Turque	Birinci Türk Basın Kongresi	Metin	Matbuat	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	Le Croissant-Rouge	Kızılay	Metin	Sağlık	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	Die Volkshaeuser	Halk Evleri	Metin	Eğitim	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Mrs. Mihri Pektaş	Turkish Woman	Türk Kadını	Metin	Kadın	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Nusret Köymen	Forward to the Progressive Village	Gelişen Köye Doğru	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Sanayi
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Hamit Zübeyr Koşay	Results of the Excavations Alacahöyük	Alaca Höyük Kazılarının Sonuçları	Metin	Arkeoloji	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Kemal Bayrakçı	La Péche En Turquie	Türk Şeftalisi	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Şeftali
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	Die Besteigung des Ağrıdağ	Ağrı Dağı'na Tırmanış	Metin	Turizm	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	La Ferme Orman à Ankara	Ankara Orman Çiftliği	Metin	Turizm	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Hikmet Turhan Dağlıoğlu	De L'Organisation Militaire De L'Empire Ottoman: Les Janissaires	Osmanlı İmparatorluğu'nun Askeri Birliği Üzerine: Yeniçeriler	Metin	Tarih	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Lektor Herbert Riedel	Reitsport	Binicilik	Metin	Spor	Binicilik
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Sait Faik	Le Baluchon	Sirt Çantası	Metin	Edebiyat	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	Summer in Ankara/ Été à Ankara/ Sommer in Ankara	Ankara'da Yaz	Fotoğraf	Turizm	
32-40	Ağustos 1939- Aralık 1940	Editorial	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
41	Şubat, 1941	Hasan Ali Yücel	Les Directives Du Chef National Au Sujet De L'Instruction Publique	Halk Eğitimi Konusu Üzerine Millî Şef'in Direktifleri	Metin	Giriş	Eğitim
41	Şubat, 1941	Nusret Köymen	Le Village Dans La Revolution Turque	Türk Devrimi'nde Köy	Metin	Politika	Tarım ve Hayvancılık
41	Şubat, 1941	Sami Boyar	Aya Sophia	Aya Sofya	Metin	Mimarî	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
41	Şubat, 1941	Editoryal	La Protection De L'enfance En Turquie	Türkiye'de Çocukların Korunması	Metin	Çocuk	
41	Şubat, 1941	Nüzhet Baba	College Sports in Turkey	Türkiye'de Üniversite Sporları	Metin	Spor	
41	Şubat, 1941	Editoryal	Hiver à Ankara/ Winter in Ankara	Ankara'da Kış	Fotoğraf	Turizm	
41	Şubat, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
42	Nisan, 1941	Selim E. Sarper	Les journalistes étrangers en Turquie	Türkiye'deki Yabancı Gazeteciler	Metin	Giriş	Tepki
42	Nisan, 1941	Editoryal	L'institut Central D'hygiène	Hıfzıssıhha	Metin	Eğitim	Sağlık
42	Nisan, 1941	Nusret Köymen	La Village Turc	Türk Köyü	Metin	Politika	Tarım ve Hayvancılık
42	Nisan, 1941	H. N. Orhun	Une oeuvre D'art Turque En Europe Centrale	Orta Avrupa'da Türk Sanatı'ndan Bir Eser	Metin	Sanat	
42	Nisan, 1941	Nüzhet Baba	Shooting in Turkey	Türkiye'de Avcılık	Metin	Spor	Avcılık
42	Nisan, 1941	Editoryal	Hiver à Ankara/ Winter in Ankara	Ankara'da Kış	Fotoğraf	Turizm	
42	Nisan, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
43	Haziran, 1941	Hikmet Geray	La Turquie Kemaliste	Kemalist Türkiye	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
43	Haziran, 1941	Reşat Ş. Sırer	Aperçu Sur L'éducation des Masses en Turquie	Türkiye'de Kitle Eğitimine Bakış	Metin	Eğitim	
43	Haziran, 1941	Editoryal	L'industrie du papier en Turquie	Türkiye'de Kağıt Sanayii	Metin	Sanayi	Kağıt
43	Haziran, 1941	Aziz Oğın	Quelques chefs d'oeuvre de l'art turc, ancien	Eski Türk Şaheserlerinden Bazıları	Metin	Sanat	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
43	Haziran, 1941	Nüzhet Baba	Horses and Horsemanship in Turkey	Türkiye'de Atlar ve Binicilik	Metin	Spor	Binicilik
43	Haziran, 1941	Editoryal	L'enfant Turc	Türk Çocuğu	Fotoğraf	Çocuk	
43	Haziran, 1941	Editoryal	Villas of Ankara/ Villas d'Ankara/ Villen von Ankara	Ankara'nın Villaları	Fotoğraf	Mimari	
43	Haziran, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays de Soleil, de Beauté et d'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
44	Ağustos, 1941	Vedat Nedim Tör	L'Ordre Turc, au Carrefour de Trois ordres.	Üç Düzenin Kesişiminde Türk Düzeni	Metin	Giriş	Politika
44	Ağustos, 1941	Editoryal	Une Historique abrégée de la Politique Ferroviaire en Turquie	Türk Demiryollarının Kısa Tarihi	Metin	Ulaşım	
44	Ağustos, 1941	Tahsin Öz	La Broderie Turque	Türk Nakışı	Metin	Zanaat	Nakiş
44	Ağustos, 1941	Nüzhet Baba	The Ancient Sport of Archery	Eski Bir Spor: Okçuluk	Metin	Spor	Okçuluk
44	Ağustos, 1941	F.S. Bodenheimer	Apiaries and Beekeeping in Turkey	Türkiye'de Arıncılar ve Arıcılık	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Arıcılık
44	Ağustos, 1941	Selahattin Batu	La Chèvre D'Ankara En Asie Mineure	Küçük Asya'da Ankara Keçisi	Metin	Tarım ve Hayvancılık	Ankara Keçisi
44	Ağustos, 1941	Editoryal	L'enfant Turc	Türk Çocuğu	Fotoğraf	Çocuk	
44	Ağustos, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays De Soleil, De Beauté Et D'Histoire	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
44	Ağustos, 1941	Editoryal	Été à Ankara/ Summer in Ankara/ Sommer in Ankara	Ankara'da Yaz	Fotoğraf	Turizm	
45	Ekim, 1941	Selim Sarper	Cancans	Dedikodu	Metin	Giriş	Tepki
45	Ekim, 1941	Hamit Zübeyr Koşay	Rapports De La Civilisation Turque, Ancienne, Avec Les Civilisations De l'Asie Mineure	Küçük Asya Medeniyetleri ile birlikte Eski Türk Medeniyeti Raporları	Metin	Arkeoloji	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
45	Ekim, 1941	Tahsin Öz	La Bibliothèque Du Palais De Topkapı	Topkapı Sarayı Kütüphanesi	Metin	Mimari	
45	Ekim, 1941	F.S. Bodenheimer	Snakes of Turkey	Türkiye'deki Yılanlar	Metin	Doğal Yaşam	Sürüngen
45	Ekim, 1941	Editoryal	La Sériciculture en Turquie	Türkiye'de İpekçilik	Metin	Tarım ve Hayvancılık	İpekçilik
45	Ekim, 1941	Nüzhet Baba	The Ancient Sport of Falconry	Türkiye'de Kuşçuluk Sporları	Metin	Spor	Kuşçuluk
45	Ekim, 1941	Editoryal	L'enfant Turc	Türk Çocuğu	Fotoğraf	Çocuk	
45	Ekim, 1941	Editoryal	Les Villas d'Ankara	Ankara Villaları	Fotoğraf	Mimari	
45	Ekim, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays De Soleil, De Beauté Et D'Historie	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
46	Aralık, 1941	Hikmet Geray	L'oeuvre Constructrice Turque	Türk İşçisi	Metin	Giriş	Sanayi
46	Aralık, 1941	Editoryal	L'education Rurale Et Les Instituts De Village En Turquie	Türkiye'de Kırsal Eğitim ve Köy Enstitüleri	Metin	Eğitim	
46	Aralık, 1941	Hamit Zübeyr Koşay	Le Fer Chez Les Hittites	Hittit Demiri	Metin	Arkeoloji	
46	Aralık, 1941	Hasan Halet Işıkpınar	Les Forces Hydrauliques De La Turquie	Türkiye'de Hidrolik Enerji	Metin	Enerji	
46	Aralık, 1941	Nüzhet Baba	Five Jewels of Ankara	Ankara'nın Beş Mücevheri	Metin	Turizm	
46	Aralık, 1941	F.S. Bodenheimer	Lizards, Toads and Tortoises of Turkey	Türkiye'de Kertenkele, Kurbağa ve Kaplumbağalar	Metin	Doğal Yaşam	Sürüngen
46	Aralık, 1941	Editoryal	La Visage Turc	Türk İmaji	Fotoğraf	Yeni İnsan	
46	Aralık, 1941	Editoryal	La Turquie: Pays De Soleil, De Beauté Et D'Historie	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
47	1943	Burhan Belge	Turkish Neutrality in This War	Bu Savaşta Türklerin Tarafsızlığı	Metin	Giriş	Politika
47	1943	H. Namık Orkun	La Sculpture Chez Les Anciens Turcs	Eski Türkler'de Heykel	Metin	Sanat	Resim ve Heykel
47	1943	Prof. Ernst Reuter	Die Selbstverwaltung in der Türkei	Türkiye'de Öz Yönetim	Metin	Politika	
47	1943	Prof. Dr. Albert Eckstein	Der Uludag Im Wechsel Der Jahres-Zeiten	Mevsim Geçişinde Uludağ	Metin	Turizm	
47	1943	Editorial	Institut Supérieur D'Agriculture	Yüksek Ziraat Enstitüsü	Metin	Eğitim	Tarım ve Hayvancılık
47	1943	Wilhelm Salomon-Calvi	Die Landschaft Der Zentralanatolischen Salzseen	Tuz Gölü'nün Manzarası	Metin	Turizm	
47	1943	Nüzhet Baba	The Turkish Sheep Dog	Türk Çoban Köpeği	Metin	Doğal Yaşam	Çoban Köpeği
47	1943	Editorial	Ankara-Istanbul	Ankara- Istanbul	Metin	Turizm	
47	1943	Editorial	La Turquie: Pays De Soleil, De Beauté Et D'Historie	Türkiye: Güneşin, Güzelliğin ve Tarihin Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
48	Aralık, 1947	Nedim Veysel ilkin	En Marge Des Faits	Gerçeklerin Kıyısında	Metin	Giriş	Politika
48	Aralık, 1947	Nüzhet Baba	Storks in Ankara	Ankara'daki Leylekler	Metin	Doğal Yaşam	Leylek
48	Aralık, 1947	Mesud Cemil	Voices from the Leaves of an Old Book	Eski Bir Kitabın Yapraklarından Sesler	Metin	Müzik	
48	Aralık, 1947	Dr. A. M. Schneider	Les Fouilles d'Atmeydanı	Atmeydanı Kazıları	Metin	Arkeoloji	
48	Aralık, 1947	Prof. Dr. O. Gerngross & Dr. Cahit Öncü	Old Turkish Leathers	Eski Türk Derileri	Metin	Zanaat	
48	Aralık, 1947	İbrahim Peçevi	Les Historiens Turcs: La Bataille de Mohacz	Türk Tarihçileri: Mohaç Savaşı	Metin	Tarih	

SAYI	TARİH	YAZAR	BAŞLIK	ÇEVİRİSİ	ANLATIM ŞEKLİ	KATEGORİ	ALT KATEGORİ
48	Aralık, 1947	Editoryal	The Etibank	Etibank	Metin	Ekonomi	Finans
48	Aralık, 1947	Editoryal	Le Coin du Philatéliste/ The Stamp Collector's Corners	Pul Koleksiyonerlerinin Köşesi	Metin	Diğer	
48	Aralık, 1947	Editoryal	La Turquie: Pays De Soleil, De Beauté Et D'Historie	Türkiye: Güneşin, Güzelliğın ve Tarihın Ülkesi	Fotoğraf	Turizm	
48	Aralık, 1947	Editoryal	La Turquie Construit	İnşā Edilen Türkiye	Fotoğraf	Mimari	
49	Mart, 1948	Hasan Refik Ertuğ	Turkey: The Citadel of Civilization and Freedom East of the Mediterranean	Akdeniz'in Doğusu'nda Medeniyet ve Özgürlüğün Kalesi: Türkiye	Metin	Giriş	Yeni Türkiye
49	Mart, 1948	Lady M. N. Kelly	Nouvelle Excursion en Anatolie: Gavur Kalesi	Anadolu'da Yeni Bir Gezi: Gavur Kalesi	Metin	Turizm	
49	Mart, 1948	Tahsin Öz	Restoration of the Topkapı Palace Museum	Topkapı Sarayı Müzesi'nin Restorasyonu	Metin	Mimari	
49	Mart, 1948	Baki Süha Ediboğlu	Le Grand Poète Turc: Yahya Kemal Beyatlı	Büyük Türk Şairi: Yahya Kemal Beyatlı	Metin	Edebiyat	
49	Mart, 1948	Sami Boyar	The Yalı of Köprülü Hüseyin Paşa	Köprülü Hüseyin Paşa Yalısı	Metin	Mimari	
49	Mart, 1948	Gazanfer Kunt	Mining Research and Exploration Institute	Maden Tetkik Arama Enstitüsü	Metin	Madencilik	
49	Mart, 1948	İ. Hakkı Uzunçarşılı	Organisation De La Cour Ottomane	Osmanlı Mahkeme Teşkilatı	Metin	Tarih	Hukuk
49	Mart, 1948	Editoryal	Turkish Knittings	Türk Örgüsü	Metin	Zanaat	Örgü
49	Mart, 1948	Editoryal	Exposition De Tricots Turcs	Türk Trikolaları Sergisi	Metin	Tekstil	
49	Mart, 1948	Halil Bedii Yönetken	Foremost Turkish Composers of Today	Bugünün Önde Gelen Türk Bestecileri	Metin	Müzik	
49	Mart, 1948	Nurettin Artam	A Great Turkish Photographer	Büyük Bir Türk Fotoğrafçı	Metin	Sanat	Fotoğrafçılık

Kaynakça

Akın, Yiğit. “Gürbüz ve Yavuz Evlatlar” *Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Akpolat, Yıldız. *Türkiye’de Milliyetçiliğin Sosyolojisi*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2008.

Akşit, Elif Elçin. *Kızların Sessizliği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Aktaş, Cihan. *Tanzimat’tan Günümüze Kılık Kıyafet ve İktidar I*. İstanbul: Nehir Yayınları, 1989.

Arat, Zehra, der. *Deconstructing images of ‘the Turkish Woman’*. New York: St. Martin's Press, 1998.

Anderson, Benedict. *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.

Başgelen, Nezih ve Gökhan Akçura, der. *La Turquie Kemaliste: Atatürk Döneminde Yeni Türkiye Yeni İnsan*. İstanbul: Omas, 1998.

Bora, Tanıl ve Murat Gültekingil, der. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik Cilt 4*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

_____. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm*, Cilt 2. İstanbul: İletişim

Yayımları, 2002.

Bozdoğan, Sibel ve Reşat Kasaba, der. *Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik.*

İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014.

Cantek, Funda Şenol ve Betül Yazar. "Erken Cumhuriyet Dönemi Dergi Ve

Gazetelerinde Spor Ve Kadın (1928-1960)." *İletişim Kuram ve Araştırma,*
Güz (29), 2009.

Çelik, Zeynep. *Şark’ın Sergilenişi: 19. Yüzyıl Dünya Fuarlarında İslam Mimarisi.*

İstanbul: Tarih Vakfı, 2005.

Deringil, Selim. *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji.* İstanbul: Doğan Kitap, 2014.

Duman, Doğan ve Mustafa Doğdu. "1930-1950 Dönemi Çocuk Dergilerinde

Yurttaşlık Bilinci Gelişimi Kapsamında Ulus- Devlet Algısının
Sağlanması: ‘Türk Çocuğu-Cumhuriyet Çocuğu’". *Çağdaş Türkiye Tarihi*
Araştırmaları Dergisi 9, 2010.

Durgun, Sezgi. *Memalik-i Şahane’den Vatan’a.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

Fotoğraflarla Türkiye. Ankara: Matbuat Umum Müdürlüğü, 1936.

Foucault, Michel. *Cinselliğin Tarihi II.* Çeviren Hülya Tufan. İstanbul: Afa

Yayımları, 1988.

Gölpınarlı, Abdülbaki. *Yurt Bilgisi.* İstanbul: Kaynak Yayınları, 2007.

Greene, Trish “The Abdülhamid II Photo Collection: Orientalism and Public Image at the End of and Empire,” MA Thesis, University of Mary Washington, 2010.

<http://cas.umw.edu/dean/files/2011/08/Greene.metamorphosis-submission.pdf>

Gürler, Ahmet Şamil. “1893 Şikago Dünya Fuarı’nda Osmanlı Hipodromu ve

Şirket-i Hamidiye,” *Folklor/Edebiyat*, cilt:17, sayı:65, 2011/1.

Hacimirzaoğlu, Ayşe Berktaş, der. *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Tarih

Vakfı, 1998.

Hobsbawm, Eric ve Terence Ranger, der. *Geleneğin İcadı*. İstanbul: Agora

Kitaplığı, 2006.

İleri, Cem, der. *Cumhuriyet’in Işığında Othmar Pferschy Fotoğrafları*. İstanbul:

İstanbul Modern Sanat Müzesi İktisadi İşletmesi, 2008.

Kandiyoti, Deniz. *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.

Koloğlu, Orhan. *Türk Çağdaşlaşması*. İstanbul: Boyut Yayıncılık, 1995.

Lewis, Bernard. *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2008.

Özandes, Engin. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Fotoğrafçılık (1839- 1919)*.

İstanbul: İletişim Yayınları, 1995.

Robins, Kevin. "Interrupting Identities: Turkey/Europe." *Questions of Cultural*

Identity (Sage, London), 1996: 61-86.

Sancar, Serpil. *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*. İstanbul: İletişim Yayınları,

2014.

Sehlikoğlu, Sertaç. "Sports: Turkey", *Encyclopedia of Women and Islamic*

Cultures, düz., Suad Joseph ve Elora Shehabuddin sayı 14. Leiden: Brill,

2017.

Sevim, Ali vd., der. *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (bugünkü dille)*. Ankara:

Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.

Somay, Bülent. *The Psychopolitics of the Oriental Father: Between Omnipotence*

and Emasculation. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave

Macmillan, 2014.

Şirin, Funda Selçuk. "İktidar ve Çocuk". *Turkish Studies - International*

Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or

Turkic Volume 8/8 (2013): 1275-1284.

Tekin, Şinasi ve Gönül Alpay Tekin, der. *Imperial Self-Portrait: The Ottoman*

Empire As Revealed In The Sultan Abdul Hamid II's Photographic

Albums. Journal of Turkish Studies, Volume 12. Harvard University, 1988.

Uysal, Nilgün ve Serra Tüzün, der. *Bugünün Bilgileriyle Kemal'in Türkiye'si*.

İstanbul: Boyut Yayınları, 2012.

Üstel, Füsun. *"Makbul Vatandaş"ın Peşinde: II. Meşrutiyet'ten Bugüne*

Vatandaşlık Eğitimi. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Tör, Vedat Nedim. *Yıllar Böyle Geçti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

____. *Kemalizmin Dramı*. İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980.

Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiyesi. Ankara: Dahiliye Vekaleti Matbuat

Umum Müdürlüğü, 1938.

Yılmaz, Gülgün. *Sinan Genim'e Armağan, Makaleler*, haz., Oktay Belli ve Belma

Barış Kurtel. İstanbul: Ege Yayınları, 2005.

Zihnioğlu, Yaprak. *Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası,*

Kadın Birliği. İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Zürcher, Erik Jan. *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları,

2009.